

کۆماری عێراق

وزارەتی روشنبیری و راكەپاندن دەرگای روشنبیری و ئۆنلەنەوی كوردی

زنجیره‌ی ژماره (١٩٢)

گه‌و هه‌ر ئی گه‌ر ماسنیر

فهره‌نگی كوردی - عه‌ره‌بی زاری كه‌نه‌وی

به‌شی یه‌كه
نعت علی

ا - ب - پ - ت - ج - ح - خ

لتحميل انواع الكتب راجع: (مُنْتَدَى إِقْرَأِ النَّقَافِي)

يبراي داتلود كتابهاي مختلف مراجعه: (مُنْتَدَى إِقْرَأِ النَّقَافِي)

بؤدبمزانندی جزوها کتیب: سردانی: (مُنْتَدَى إِقْرَأِ النَّقَافِي)

www.iqra.ahlamontada.com

www.iqra.ahlamontada.com

للکتاب (کوردی ، عربی ، فارسی)

کوماری عیراق

وهزاره‌تی روشنی‌ری و راگه‌یاندن

ده‌زگای روشنبیری و بلاکردنه‌وی کوردی

زنجیره ژماره (۱۹۲)

گهو ھهري گهر مه سڀر

له‌ره‌نگی‌کی کوردی - عه‌ره‌بی زاری که‌له‌وری‌یه

نعمت علی سایه

بہش یہ کہم

ٹا - ٹھ - ب - پ - ت - ج - چ - ح - خ

بەغدا ۱۹۸۸

- پيشكه ش -

پيشكه ش وه ئهوانه ي ميوه تي مهردم كه ن

سه‌ره‌تا

دوای په‌ناکردن وه خوداوده‌سمیه‌ت دان و هان دانی
براده‌ران ده‌س کرده‌ دانانی فره‌ه‌نگیکی کوردی -
عه‌ره‌بی زاری که له‌و‌ری هه‌تا به‌ری چوار سال ره‌وه‌ق
ره‌وه‌ق بی هچان و هه‌ول دانم بوئه‌ ئی فره‌ه‌نگه «
که وه‌ه‌ری گه‌رمه‌سیر» که ئومیده‌وارم سود به‌خش بوودو
میوه‌تی زوانه‌ شرینه‌گه‌مان، زوانی کوردی بکا.

له‌ دوای جه‌نگی جه‌هانی دووهم تا‌کو و ئیم‌رو و زوانی
کوردی گو‌ه‌رینیکی گه‌واری دیه‌، چ له‌ رو‌ی نو‌سینه‌وه‌و
چ له‌ رو‌ی ریزمانه‌وه‌ له‌ لایه‌ن زوانه‌وان و بایه‌خده‌ران،
وه‌ زوانه‌گه‌ وه‌ ئومیدی نواختن و ره‌سانی وه‌ کاروانی
ژیان دا، نه‌وه‌یش نا‌کری بی‌ دانانی زوانیکی به‌ ک‌گرت‌گه‌
له‌ گشت زاره‌گانی کوردی، ئومیده‌وارم که ئی فره‌ه‌نگه‌
هه‌نگامیک بوو له‌ی ره‌یه‌، ری‌ی دانانی، زوانیکی
به‌ ک‌گرت‌گه‌.

ٽي فھرھهنگه ڪه مٽي جياوازه له ٽو فھرھهنگانهي ڪنه تا
ٽيڙگه دائريانه له زواني ڪوردي له رٽوي:

۱ - ٽهلف وٻي: ٽهلف وٻي جووره ريز ڪريانه:
ا [ٽا، ٽه ٽ، ه] ب، پ، ت، ج، چ، ح، خ،
د، ر، ز، ڙ، س، ش، ع، غ، ف، ڦ، ق، ڪ، گ،
ل، م، ن، و، ه، ي.

۲ - وشه گاني فھرھهنگه ڪه له سهر ٽهلف وٻي ريز ڪريانه
نه ڪ له سهر دهنگ، ياني پيتي «قه له و» ونهرم له يه ڪ جيا
نه ڪريانه سهوه، ٽه را نمونه: (ر) و (ري)، (ل) و (لي)
وه يه ڪه وه نوسيانه.

۳ - پيتي «قه له و» وهر له پيتي نهرم تبي:
ا - «ل» گول، گول. . هتد.

ب - «ر» پهر، پهر. . هتد.

ج - «ي» سي، سي. . هتد.

۴ - ٽه گهرهات ووشه يه ڪه دووبهش يا زياتر بگريگه وه
له ٽاخاوتن دا ٽهوا جيا ڪريانه سهوه و شماره له سهر يان
دائريگه، نمونه: خر - ۱ = ۱ وداي، ۲ - دوره.

خر ۲ = ۱ مدور، ۲ خيليع، ۳. قادر، متمكن

۵ - چاوگي فريزي نوسيانه ٽهولي ناوي يا ڪاري
سهره ڪي دا جوور: ۱ - ناو: له ناو چوون، ۲ - حسن،
ٽه وسهر حسن. . هتد

۶ - دهنگي «و» جوور دهنگي (RUE)، ه، له فھرھهنگي دا

ئەولۇ پىتى (واو)دا تى .

۷ - ئەگەر هات ومانای وشە يەگ وچاوغى له عەرەبى دا
جوور يەك بون ئەوا جىايان كرىاگە سەو و يا بە «مصدري
مؤول» يا بە دەر بىرىنگى ترهه تاكو جىاوازی له به ينيان دا
نيشان بدرى : ريز : ترتيب ، ريز کردن : أن يرتب - عملية
الترتيب تاكو و خوئنه واريان ئەوانەى ئى فەرەهنگە وە كار
تينارن وە تايبەتى ئەوانەى كورد نين ، بزائن ئەو دوو
وشە له يەك جىاوازن .

نیشانە

- ۱ - (ن) ناو
- ۲ - (ر) راناو
- ۳ - [ئن] ئاوە ئكار
- ۴ - [ئك] ئاوە ئكردار
- ۵ - [چ] چاوك
- ۶ - [سر] سەر سورمان
- ۷ - [أ] ئامراز
- ۸ - [ئپ] ئامرازی پرسىار
- ۹ - [ئب] ئامرازی بانگ كردن
- ۱۰ - [ك] كار
- ۱۱ - [در] دەر بىرىن
- ۱۲ - [پاش] پاشبەند
- ۱۳ - [پش] پيشبەند

١٤ - [پپ] پریپوزیشن

١٥ - [پو] پیوهند

١٦ - [م] مجازی

١٧ - [تم] ته ماشا بکه

١٨ - [کن] کنایه

وهر له نه وهی کوتایی وهی سه ره تا بارم فره سوپاسی نه و
براده رو ماموستایانه که م که کومه ک و یارمه تیم دان وه
تایه تی ماموستای قرودارم محسن بنی ویس که هیچ
دریخیک نه کرد چ له ده سمیه ت دانم له نویسن و
ده رکردنی مانای وشه گان یا په یدا کردنی وشه ی کوانه و
دیرین و چ له روی ریکخسن و ریزکردنی وشه گان و
بابه تیان.

تصدیر

بعد الاتکال علی الله وبمؤازرة وتشجيع الاخوان
عزمت علی وضع قاموس کردی - عربی باللهجة
الکلهوریه ، وكان ثمار جهودی المتواصلة لاربع سنوات
متوالية هي هذا القاموس الذي بین ایدیکم «گه وهه ری
گه رمه سیئر» والذي ارجوان یملأ جزءا من الفراغ فی
المکتبة الكردیة .

تشهد اللغة الكردیة منذ انتهاء الحرب العالمیة الثانیة
حركة واسعة من لدن اللغویین والمهتمین بشؤون اللغة
بأمل تطویرها وجعلها مواکبة ومسايرة لروح العصر، وهذا

لا يتأتى الا بوضع لغة موحدة من اللهجات الكردية المختلفة، وهكذا صدرت عدة قواميس ومعاجم بلهجات متعددة ساهمت الى حد كبير في رسم صورة كاملة للغة الموحدة، لذا وجدت من الواجب ان اساهم - قدر المستطاع - في هذا الجهد العظيم والمشكور فعمدت الى وضع هذا القاموس لعله يساهم في توحيد اللغة ويزيد من رونق تلك الصورة وجماليتها.

يختلف هذا القاموس عن القواميس الكردية الاخرى التي وضعت حتى الان من الواجه التالية :-

١ - الالف باء : وكان ترتيبها على النحو التالي :

أ [ئا، ئه، ئه، ه] ب، پ، ت، ج، چ، ح، خ، د، ز، ز، ژ، س، ش، ع، غ، ف، ق، ك، گ، ل، م، ن، و، ه، ی.

٢ - رتبت كلمات هذا القاموس على اساس الحروف الهجائية وليست على اساس الاصوات كما هو الحال بالنسبة للقواميس الاخرى، اي ان الحروف الثقيلة والخفيفة لم تفرز وتعامل على اساس حروف مستقلة.

مثال : كتبت الحروف (ر)، (ړ)، و (ل) (ل) معا

٣ - كتبت الحرف الخفيف قبل الحرف الثقيل

أ - ل - گول، گوڵ . . الخ

ب - ر - پەر، پەر . . الخ

ج - ی - سی، سی . . الخ

٤ - إذا كانت الكلمة تكون اكثر من نوع واحد من اقسام الكلام فأنها تكتب منفصلة بعد ترقيمها ١ ، ٢ ، ٣ الخ مثال: خر= ١ وادی، ٢ دوره. خر ٢ = ١ مدور، خلیع، ٣ قادر، متکمن.
٥ - تأتي المصادر العبارية مع الاسم او الفعل الاصيلي : ناو، له ناوچوون. خس تهوسه رخسن.

٦ - صوت «و» هو كما في الفرنسية (RUE) ويأتي هذا الرمز مع الحرف «و» واو.
٧ - تفاديا للالتباس الذي قد يقع فيه بعض القراء وخاصة من غير الكرد فقد عمدت الى استعمال مصادر مؤوله او تعابير اخرى في حالة تشابه معنى الاسم والمصدر في اللغة العربية، لنفرق بين معنى الكلمتين او بالاعرى اقسامها مثل : ریز = ترتيب، ریزکردن = ان يرتب، عملية الترتيب.

المختصرات المتعددة

- ١ - [ن] اسم
- ٢ - [ر] ضمير
- ٣ - [ئن] صفة
- ٤ - [ئك] ظرف
- ٥ - [ج] مصدر فعل
- ٦ - [سر] اداة التعجب

۷ - [أ] اداة

۸ - [ئپ] اداة استفهام

۹ - [ئب] اداة نداء

۱۰ - [ك] فعل

۱۱ - [در] تعبير

۱۲ - [پاش] لاحقة

۱۳ - [پش] سابقة

۱۴ - [پپ] حرف جر

۱۵ - [پو] حرف عطف

۱۶ - [م] مجاز

۱۷ - [تم] انظر

۱۸ - [كن] كناية

ويسرني ان اختتم هذا التصدير بتقديم جزيل شكري
وامتناني لجميع الاخوان الذين ابدوا لي العون
والمساعدة سواء بالبحث عن الكلمات النادرة ومعانيها
او بتزويدي بمصادر ومراجع عن الموضوع واخص
بالذكر زميلي محسن بني ويس الذي لولاه لما تمكنت
من انجاز هذا القاموس . والله من وراء القصد .

سه رچاوه

۱ - قاموسی زمانی کوردی، بهرگی یه کهم (ء)

عبدالرحمن محمد امين زهبيحي

۲ - قاموسی زمانی کوردی، بهرگی دووهم (ب)

- عبدالرحمن محمد امين زهبيحي
- ۳ - فھرھه نگی لهك ولور، دانان و كو كرده وهی چه میدی
تیزه د په ناه .
- لیدوان و به راورد كړدن مه حموود زامدار .
- ۴ - نه سټیره گه شه ، فاضل نظام الدين .
- ۵ - المورد - قاموس انگليزي - عربي ، تأليف منير
البلبيكي .
- ۶ - المنجد في اللغة والاعلام .
- ۷ - فقه اللغة للثعالبي .

The Advanced Dictionary. - ۸

By A.S.Hornby and others

London. 1967

- ۱ -

- أ [ن] - ثلف - الحرف الاول من الالف باء
- ار [پاش] تضاف الى الفعل الماضي لتكون اسم :
كوشت : كوشتار
- ان [پاش] ۱ - علامة الجمع : مثال : منالان
- ۲ - تضاف الى الاسم لتكون اسم لعبة : كلاو : كلاوان .
- ۳ - تضاف الى الاسم لتعني السلالة : باوگه : باوگان :
- له دالگانه وقومين . تضاف الى العدد فتكون بدل : چه ن
؟ چواران .
- ثا [ن] نعم ، اي : نه حمده ها له مال ؟ ثا .

ثاب [ن] شهر آب : الشهر الثامن من السنة الميلادية .
 تابووری ۱ [ن] اقتصاد .
 تابووری ۲ [ثن] اقتصادي : كاروباری تابووری .
 تابوونه [ن] بدل اشتراك شهري اوسنوي يدفعه اعضاء
 المنظمات والاحزاب والجمعيات .
 تاته شه [ن] مرض الجدام .
 تاته شه دار [ثن] المصاب بمرض الجدام .
 تاج [ن] خشب العاج ، شجرة العاج ،
 تاجان [ن] انضباط الشرطة .
 تاجول [ن] كرزات .
 تاجهر [ن] قداحة : تاجهره گهی دهر کرد و ده می جفاره گهی
 دا .
 تاخ [سر] صرخة التالم والتوجع والحسرة . تاخ مردم !
 تاخ لهی کاره !
 تاخر [سر] ۱ - للتعبير عن الاستغراب والانزعاج ! تاخر
 نهرا نه هات !
 ۲ - للموافقة على رأي المقابل :
 - نه گهر نه و نه و نه ببول بگردا نه و ليمان نه هات .
 - تاخر !
 تاخر توخر [ن] نهاية او الايام الاخيرة من شيء .
 تاخرهت [ن] ۱ - يوم الاخرة ، القيامة
 ۲ - نتيجة ، عاقبة ۳ - اخيرا في النهاية : تاخرهت مال

مالی خوہیہ .

تاخر کردن [ج] الازالة ، الافناء : دنیا تاخر مہ کہ .

تاخُل [ن] ۱ - کومہ کبیرہ من الحطب ۲ - ہالہ حول

القمر

تاخُل دان [ج] تشکیل ہالہ (القمر) حول نفسہ . مانگ تاخُل داگہ

تاخ و داخ [ن] التالم والتحسر المستمر . تاخ و داخ لہ دہست !

تاخور [ن] ۱ - معلف للحيوانات ۲ - منهل للحيوانات

الالیفۃ .

تاخون [ن] ملا او عالم دینی .

تاخین [ن] توجع ، تالم ، تحسر .

تاخین و داخین [ن] توجع ، تالم ، تحسر مستمر .

تادہم [ن] ۱ - آدم : الاب الاول للبشریۃ ۲ - بشر ،

انسان . ۳ - بشریۃ ، انسانیۃ .

تادہمیزاد [ن] ۱ - ابناء ادم ۲ - بشریۃ ، انسانیۃ .

تاراسہ [ن] ۱ تصویب ۲ توجیہ ، ارسال ،

تاراسہ بوون [ج] ۱ - التصویب ۲ - التوجیہ

تاراسہ کردن [ج] ۱ - التصویب ۲ التوجیہ ، الارسال .

خودا دہردی تہرایان تاراسہ کیگ .

تارام ۱ [ن] ۱ - استقرار ۲ - سکون ، ہدوء ۳ - صبر .

تارام ۲ [ن] ۱ خفیف ۲ ہادیء

تارام گا [ن] ۱ - الاستقرار ۲ - السکون ۳ - الصبر ،

الاصطبار ،

ثارام لی برین [چ] جعله یفقد الهدوء والصبر.
سه‌رژان ثارامه لی بریه.

ثاره‌زوو [ن] ۱ - رغبه، امل ۳ - رغبه
ثاره‌زووکردن [چ] ۱ - الرغبة ۲ - الامل
ثاره‌ما [ن] مخاض (خاص بالحيوان)
ثاره‌ماکردن [چ] المخاض: سی چوار بزمن ثاره‌ما
که‌ن.

ثارد [ن] ۱ - طحين ۲ - مسحوق، سحق
أ - وه ثاردبوون [چ] الانسحاق: له‌بان دیواره‌گه که‌فته‌و
خوارو یه‌ک ده‌سی بو‌ه ثارد.
ب - وه ثاردکردن [چ] السحق: په‌رداخه‌گه کوتاوه
زه‌واو کرده‌ی وه‌ثارد.
ثاردین [ن] ۱ - طحين ۲ - خاص بالطحين، نسبة
الی الطحين.

ثاروو [ن] لثه: ثاروو بانگم سافا بو‌ه.
ثاز [ن] قوه، مقدره: ثاز له تی‌ی نه‌ماگه.
ثازا [ن] ۱ - متعافى: سه‌روه‌ر چونه؟ ماشه‌للا‌ثازاسه.
۲ - شجاع: باوگی فره‌ثازا بو‌ه. ۳ - کامل: سی‌نانی‌ثازا
خوارد.

ثازابوونه‌وه [چ] ۱ - الشفاء: به‌رزوو له نه‌خوه‌شیه‌گه‌ی
ثازا بو‌ه. ۲ - العودة الى الحالة الطبيعية.
ثازاد [ن] حر، طليق، غير مقيد.

ٹازادکردن [ج] التحریر، العتق، التخلیص .

ٹازادی [ن] ۱ - حریت ۲ - خلاص .

ٹازار [ن] ۱ - الم ۲ - عذاب

ٹازاردان [ج] ۱ - الایلام ۲ - التعذیب

ٹازکردنوه [ج] ۱ - الاشفاء : خودا هر ٹازادان بکیگ .

۲ - الاعادة الى الحالة الطبيعية : مردبو، کتور ٹازای کردهوه .

ٹازایه تی [ن] شجاعة، اقدام : ٹازایه تی له ئیمانہ .

ٹازایی [ن] ۱ - شجاعة، اقدام ۲ - حالة الکمال .

ٹازهو [ئن] اعزب، عزباء : سی کوری ژن دارن و دووانی ٹازهون .

ٹازهوانه [ن] المبلغ الذي يدفع لرجل غير المتزوج عند انفصاله عن اخوته .

ٹازهو بی هاتن [ج] استرداد القوة والقدرة : نان خاس بخوه تا ٹاز بی ئهویت .

ٹازهو بی هاوردن [ج] جعله يسترد القوة والقدرة : نانهگه که می ٹاز هاوردهو پیمان .

ٹازهووی [ن] عزوبية .

ٹازووقه [ن] ۱ - تموين ۲ - ما یخزن من مواد غذائية لفصل الشتاء : ٹازووقه ی سالی ئه لگرتنه .

ٹازیہت [ن] عزاء، حداد : له چل پروژ زیاتر ٹازیہت حهرامه .

نازیه تبار [ئن] متعزی ، لبس السواد عزاء : ئهرا باوگی
نازیه تباره .

نازیه ت گرتن [چ] التعزی ، لبس السواد عزاء :
ئهرا کوپه ی نازیه ت گرتگه .

نازیه تی [ئن] خاص بالعزاء .

نازیکه [ن] نبات شوکی .

ناژ [ن] ملأه ، خیاطه اعدادیه

ناژاوه [ن] فوضی ، اضطراب ، فتنه .

ناژاوه نانهوه [چ] اثاره الفوضی والاضطراب والشغب :
بهسه ، کهم ناژاوه بنهروهه .

ناژاوه ونهر [ئن] فوضوی : مهردمه گه ناژاوه ونهرن .

ناژه ل [ن] الحيوانات الليفة وخاصة الاغنام .

ناژدان [چ] الملاة : ناژی بال شهوه گه ئه پرام دا .

ناژن [ن] ۱ - طعن : خنجره ناژن ۲ - غرز : دهرزی

ناژن . لا تأتي هذه الكلمة لوحدها وانما مع كلمة اخرى
كما ورد اعلاه .

ئاس [ن] انزعاج ، ضيق ، مضايقة : فره ئاسم لهی کاره .

ئاسا [ن] ۱ - مثل ، منوال ۲ - عاده ، منهج : باوگی ئاسا
که لله رهقه .

ئاسات و ثابات [سر] للدلالة على نفاذ الشيء او انتهاء
الشيء ، هه رهو پینج دیناره ماگه : دی ئاسات و
ثابات !

ئاساره [ن] ۱ - نجم ۲ - طالع
 - ئاساره‌ی داجوریا [در] مات، توفی .
 ئاسان [ئن] ۱ - سهل ۲ - بسیط .
 ئاسان بوون [چ] ان یصبح سهلا او بسیطا : کارنی به
 ئاسان نه بوو .
 ئاسان کردن [چ] ۱ - التسهیل ۲ - التبسیط
 ئاسای [تم] ئاسا .
 ئاسایی [ئن] ۱ - اعتیادی ۲ - مألوف
 ئاس بوون [چ] الانزعاج، الشعور بالضيق : له گیانی
 خوه‌یان ئاس بونه .
 ئاسقی [ن] رباط الجوارب .
 ئاس کردن [چ] الازعاج، المضایقة : ئاسمان له گیان
 کردن .
 ئاسک [ن] غزال وخاصة الصغار .
 ئاسمان [ن] ۱ - سماء ۲ - قضاء ۳ - علیاء .
 أ - ئاسمان گیرى (م) تمطر السماء .
 ب - ئاسمان لچ ناگه له زه‌و (م) السماء حبلى وعلى
 وشك ان تمطر .
 ج - له ئاسمان چوون (چ) الارتفاع، الاعتلاء : داره
 تهرگه‌زه‌گه‌ چگه له ئاسمان .
 ئاسمانی [ئن] ۱ - سمائی ۲ - فضائی ۳ - خاص فیما
 يتعلق بالسماء والفضاء

ئاسن [ن] ۱ - حديد ۲ - (م) صلابة : گيانى ئاسنه .

ئاسن رەوا [ن] مغناطيس .

ئاسنگەر [ن] حداد .

ئاسنگەرى [ن] حدادة .

ئاسنين [ئن] ۱ - حديدي ۲ - (م) قوي .

ئاسوو [ن] افق : هيچ له ئاسووديارنى به .

ئاسووده [ئن] ۱ - سعيد ، مرتاح ۲ - معتوق

ئاسووده بوون [چ] التخلص ، التحرر : هربايه ته

مللت له چنگى زولم وزووردارى ئاسووده بوود .

ئاسووده كەر [ن] محرر ، الذي يجدد الاخرين من الشدة

كالعبودية والضييق الاقتصادي

ئاسووده كردن [چ] ۱ - التحليص ، التحرير ۲ - العتق :

كهى خودا ئاسووده مان بكيگك له دهس زووردار .

ئاسووده بى [ن] ۱ - خلاص ، عتق ، اعتاق ۲ - سعادة .

ئاسياو [ن] طاحونة مائية .

ئاسياو بى ئاواناوه [كن] اثاره مشاكل لا مبرر لها : ئهوه

چەسە ئاسپاوبى ئاوى نايەسەوه ! .

ئاسياو كردن [چ] الطحن بالمطحنة المائية .

ئاش [ن] ۱ - اكلة الرز ۲ - مطبوخات بصورة عامة ،

طعام .

ئاشپالۆ [ن] مصفاة الرز والحبوب الاخرى .

ئاشپەس [ن] طبابخ ، الذي يقوم بالطبخ ، طاهي .

ناشبه سخجانه [ن] مطبخ ، مطهى .

ناشت [ن] ۱ - صداقة ، مودة ۲ - صلح ، سلام .

ناشته بوونهوه [ج] التصالح : دواى سى سال جهنگ
ناشت بوونهوه .

ناشت كردنهوه [ج] الاصلاح ، اصلاح ذات البين .

ناشتى [ن] صلح ، سلام .

ناشكرا [ئن] ۱ - ظاهر ۲ - واضح ، بين : ناشكرايه ،
دوان ناههقن .

ناشكرا بوون [ج] ۱ - الظهور ۲ - الوضوح ، التبيان :
هر رووژى تى كاره ناشكرا بوو .

ناشكرا كردن [ج] ۱ - الاظهار ۲ - التوضيح .

ناشنا [ن] معارف ، اصدقاء .

ناشنا بوون [ج] التعارف ، المصادقة .

ناشنايى [ن] معرفة ، صداقة .

ناغا [ن] سيد القوم ، كبير القوم .

ناغايه تى [ن] ۱ - سيادة ۲ - مهنة الاغه .

ناغه [تم] ناغا

ناغه ميرهو [ن] اراجيز خداد على الميت .

نافهته [ن] وباء ، طاعون .

نافهرم [سر] احسنت ! نافهرم ، دوسد خوهش !

نافهرين [تم] نافهرم .

نافرهت [ن] ۱ - امرأة ۲ - نساء

ثافره تانه [ئن] ۱ - نسائي ۲ - خاص بالنساء .
 ثاقل [ئن] ۱ عاقل ۲ - حكيم ۳ - دارك .
 ثاقل بون [چ] ۱ - التعقل ۲ - التأدب
 ثاقلی [ن] ۱ - تعقل ۲ - استدراك الامور .
 ثاقلی كردن [چ] التصرف بعقلانية : ثاقلی كرد ده سی
 خوهی نه كرده ئی شهرا .

ثاقول [ن] نبات العاقول .
 ثاقولین [ئن] كثير العاقول .
 ثاگا [ن] ۱ - علم ، خبر ، ۲ - انتباه .
 ثاگادار [ئن] ۱ - عالم ، عارف ، مطلع ۲ - منبه ، مبلغ ،
 متيقظ ، متحذر .
 ثاگادان كردن [چ] ۱ - الاعلام ، الاخبار ، التبليغ ،
 الاطلاع ۲ - التنبيه ، التحذير .
 ثاگاداری [ن] حالة كون الفرد منبه ، عالم ، عازف ،
 مطلع ، مبلغ ، محذر .
 ثاگر [ن] ۱ - نار ۲ - انفعال ۳ - حماسة ۴ - غضب ۵ -
 حريق .

- ثاگر له بان زگه كيگه و [در] ينكر ، يتبرأ من .
 ثاگره [ن] مرض جلدي يتصف بالحرقة .
 ثاگره كه و [ئن] محترق محبة او خوفا : ثاگره كه و لی
 كوره گانی به .

ئاگره كهول بوون [چ] الاحتراق محبة او خوفاً .
ئاگره و كوش [ن] ۱ - مطفأة: آلة الاطفاء ۲ - رجال
الاطفاء .

ئاگر بهرەك [ن] يُراعه، حُباب .
ئاگر بوونهوه [ن] اشتغال النار من جديد .
ئاگردان [چ] الاحراق، الاشعال: ناكهس، ئمشه و
ئاگرى خەرمانه گه يان ذا .

ئاگر كردنه وه [چ] اشعال النار: سهردمانه، ئاگرى
ئەرامان بکەرەوه .

ئاگر لى چوون [تم] ئاگر گرتن .
ئاگر نانه وه [چ] اشعال الفتن، اثاره الفتن والقتال .
ئاگر و دو [ن] محروقات .
ئاگرى [ئن] ۱ - نارى ۲ - جنسي: ژنى ئاگرى ۳ - مشير
للغريزة الجنسية .

ئاگرين [ئن] ۱ - نارى ۲ - نارس خانى [چ] كور ئاگرين
ديزى!

ئال [ئن] احمر قاني .

ئالەت [ن] فلفل، كركم .

ئالەتى [ئن] حاد الطبع: كابرايه گى ئالەتى يە .

ئالت [ن] نقص، نقيصه .

ئالت هاتن [چ] التقاصر: چەن كىلو ئالت هات؟

ئالتون [ن] ۱ - ذهب ۲ شيء ثمين [م] .

ئالنگ [ن] جغد .

ئالنگ هاتن [چ] التجغد : ئالنگ وەر رانی هاتگه .

ئالو بالو [ن] عنجاص ، شجرة العنجا ص .

ئالوجه [ن] عجينة مدهنة يمسح بها وجه الطفل .

ئالوجه دان [چ] ۱ - مسح وجه الطفل بالمادة السابقة ۲ -
الديغ .

ئالی [ن] ۱ - تبليغ ، ابلاغ ۲ - معرفة ، شعور بشيء .

ئالی [ن] كون اللون احمرًا **بـ** ثانياً .

ئالی بوون [چ] الاستشعار ، التعلم ، التعرف .

ئالیشت [ن] ۱ - تبديل ۲ - تغيير ۳ - تبدل .

ئالیشت بوون [چ] ۱ - التغيير : رهنگی ئالیشت بوّه ۲ -
التبدل :-

قه له مه گه م ئالیشت بو ته ول به له میگی ترا

ب - ئالیشت کردن [چو] ۱ - التغيير : نه خوهشی رهنگی

ئالیشت کردگه ۲ - التبدیل : ئالیشتی ئه سپه گه ی کرد وه
ماهینی .

ج - ئالیشت ولیشت [ن] تبادل وتغییر مستمر

ئالی کردن [چ] ۱ - الابلاغ ، الاشعار ، الاعلام ۲ -
التنبیه

ئاماده [ئن] ۱ - مستعد ، متأهب ۲ - جاهز ، حاضر

ئاماده بوون [چ] ۱ - الاستعداد ، التأهب ۲ - ان یصه

جاهزا او حاضرا

ناماده کردن [چ] ۱ - الاعداد ۲ - التجهيز، التحضير
 ناماده‌یی [ن] ۱ - الاستعداد، التأهب ۲ - حالة كون
 الشيء حاضرا واجاهزا
 نامار [ن] اخصاء، علم الاحصاء.
 ۱ - نامار کردن [چ] الاحصاء
 نامانتهت [ن] ۱ امانه: نهوسهت ديناره نامانته له لاد
 ۲ - توصية: نامانتهتی كوره بکه هوريانه پيه وه بوو
 نامانتهت دان [چ] التوصية، التكليف: سامی نامانتهتی
 كتاوی داگه سه پيم.
 ناموزا [ن] اولاد الاعمام
 ناميته [ن] مزيج، خليط.
 ناميته بوون [چ] الامتزاج، الاختلاط.
 ناميته كهر [ن] خباط، آلة لخلط المواد
 ناميته کردن [چ] المزج، الخلط
 نامين ۱ [سر] ۱ - آمين: خودايا سترمان بکه، نامين!
 ۲ - ليكون كذلك: ههركهس منهی گه نی كيگه كورتي
 بمرتي: نامين!
 نامين ۲ [ض] ۱ - امين: من فره نامينم لي يان ۲ -
 مطمئن: نامين بوو كوره گهت سه لامهته
 نامين وروين [ن] الامن والاطمئنان
 ثانه ۱ [ن] عانه، عملة عراقية تساوي اربعة فلوس.
 ثانه ۲ [ك] ۱ - خذ ۲ - تفضل

ثانديده [س] آمين! مالد برمي ثاندیده و ثامين . لا. تاتي
 هذه الكلمة لوحدها وانما مع كلمة ثامين كما جاء اعلاه
 ثاو [ن] ۱ - ماء: نيشانهی ثاوسه ونزی یه ۲ - عصير:
 ثاوی نه نثار. ۳ - سائل ۴ - معجون ۵ - لعاب: ثاوی
 ده می هات

أ - ثاوی چه رمگ [ن] ماء ابيض يتكون في العين بسبب
 مرض

ب - ثاوی ژیر کهی [در] فتان: پروا پی مه که، ثاوی ژیر
 کی یه.

ج - ثاوی سیه [ن] ماء اسود يتكون في العين بسبب
 مرض

د - ثاوی مرواری [ن] الماء الزجاجي

هـ - ثاویان وه یه كـ جووا نیه چوو [در] لا يتفقون
 و - ثاو له ثاو ته كان نیه وهی [در] كناية عن الاستقرار
 والضبط.

ز - له هفت ثاو داگه قایی ته نه بوه [در] حیال

ح - وه ثاوا دان [چ] ان يلقي في الماء ۲ - ان يهدر:
 هر چگ کرد دایه ی وه ثاوا

ثاوا [ن] ۱ - غروب: جاری خور ثاوا نه بوه

۲ - اختفاء: له چه و ثاوا بو

۳ - عمران: هر که س وهر چه وی تیره خودا مالی ثاوا
 بکیگ.

ئاوا بوون [چ] ۱ - الغروب ۲ - الاختفاء ۳ - العمران،
التعمير ۴ - الافوال.

ئاوات [ن] ۱ - غاية ۲ - امنية

ئاواره [ئن] ۱ - متشرد، شريد ۲ - تائه، ضائع

ئاواربوون [چ] ۱ - التشرذ - التيه، الضياع

ئاواره كردن [چ] ۱ - التشريد ۲ - التضييع، سلب
الاخرين مساكنهم وتركهم في العراء.

ج - ئاواره يى [ن] ۱ - تشرذ ۲ - تيه

ئاواز [ن] ۱ - نغمه ۲ - لحن ۳ - تجويد

ئاوا كردن [چ] التعمير، التنميه

ئاواى [چ] ۱ - قرية ۲ - ريف ۳ - معمورة

ئاوهخت [ن] امل، امنية

ئاوهخت خواز [ئن] متأمل، متمعن

ئاوهدانى [ن] ۱ - عمران ۲ - تحضر

ئاوهدان كهر [ن] معمر، مصلح

ئاوهدانى كردن [چ] الاصلاح، التعمير، القيام بالاصلاح
والتعمير.

ئاوهره [ن] ۱ اهمال: ئاوهزى بكه پياگ نى يه ۲ - بعدا:

ئاوهره لى كوره.

ئاوهره كردن [چ] الاهمال، الترك، الابعاد

ئاوهزا [ن] نزيز: زهوهگه بوه وه ئاوهزا،

ئاوهكين [ئن] ۱ - خفيف: چاى ئاوهكين ۲ - خاص

بالسؤال : خواردنی ئاوه‌کین

ئاوه‌له‌مه [ن] جنین

ئاوه‌ن [ن] هاوون، مه‌راس

ئاوبه‌ن [ن] مرض الاستسقاء

ئاوبه‌ن کردن [ج] الإصابة بمرض الاستسقاء

ئاوپاهاتن [ج] الشعور بالتعب الشديد : ئه‌وقه‌ره وسام
وه‌پاوه ئاوپام هات .

ئاو جوو بره‌ك [ن] ۱ - طير الماء، طير سابح او مخوض

۲ - كناية عن التنقل السريع وعدم التوقف : چه‌ده،

هه‌ر تیی‌دو هه‌رچید، ئاوجوو بره‌کید؟

ئاو چه‌و سه‌نن [ج] ۱ - الارعاب ۲ - السيطرة

بالتخويف : زالمه، ئاوجه‌ویان سه‌نگه

ئاودان [ج] الارواء : جی دوو وه‌زنه گه‌نم ئاودام .

ئاوده‌ر [ن] السقاء : زووراو ئاوده‌ری قاوه‌خانه‌س

ئاوده‌س [ن] غائط

ئاوده‌سخانه [ن] مرفق صحي، مرحاض، ميزاب

ئاودیز [ن] التهاب الجرح بسبب غسله اورش الماء عليه

ئاودیزکردن [ج] ان يلتهب الجرح بسبب الماء .

ئاوریژ [ن] مجرى الماء من الاماكن العالية كالجبيل

ئاوریژگه [تم] ئاوریژ

ئاوړو [ن] شرف، كرامة، سمعة، اعتبار

ئاوړو‌بردن [ج] الالهانة، التحقير، الاذلال، انتهاك

الكرامة : ئىدى واز بار ئاوپرۋمان بردى
 ئاوپرۋچوون [ج] فقدان الشرف، السمعة، الكرامة .
 ئاوپرۋدار [ئن] شريف، ذوكرامة واعتبار
 ئاوپرۋشكهره [ن] قمص : ذبان صغير يجرى بحركة
 دوامية على سطح الماء الراكد .
 ئاوس [ئن] حبل، حامل [للحيوان]
 ئاوس بوون [ج] الحبل، الحمل : مانگا هوَل ئاوس
 بوَه .

ئاوس كردن [ج] التحيل
 ئاوسى [ن] حالة الحبل او الحمل
 ئاوكردن [ج] ۱ - التدمع [عين] بسبب الالم او وقوع
 شيء غريب فيها ۲ - نضح [اللعاب او السوائل]
 ئاوكترتن [ج] استخراج العصير من : ئاوى چوارپرتقال
 ئه پامان بگرا

ئاوَل [ن] ۱ - احد ۲ - معيل : بى ئاوَل و ساوَل .
 ئاولله [ن] مرض الجدري
 ئاونگ [ن] ندى

ئاونگ نان [ج] التندى : دوه شه وفره ئاونگ نابو .
 ئاوهار [ن] وكاء، حبل يستعمل لحمل قرب الماء
 ئاوهوهوا [ن] ۱ - الجو ۲ - حالة الجومن رياح وامطار
 وغيرها

ئاوى [ئن] ۱ - سىحى ۲ - خاص بالزراعة السبحية

ئاویاری [ن] سقی
 ئاویاریکه‌ر [ن] ساقی المرزوعات
 ئاویاری کردن [ج] الاسقاء: احمد، چه‌کینگ له ...
 خه‌لینه‌گه؟ - ئاویاری کینگ.
 ئاویانی [تم] ئاوه‌دانی
 ئاویانیکه‌ر [تم] ئاوه‌دانیکه‌ر
 ئاویانی کردن [تم] ئاوه‌دانی کردن
 ئاوینه‌ك [ن] ۱ - زجاج لامع ۲ - مرآة
 ئاه [سر] التعبير عن الحسرة والالـم: ئاه! ده‌سم بئ
 ده‌سلاته!
 ئاها [سر] التعبير عن الرضا: ئاها! ئیرنگه فره خاسه!
 ئاهه‌نگ [ن] ۱ - حفلة ۲ - مهرجان
 ئای [سر] تعبير عن الالم والحسرة: ئای له دسد!
 ئایه‌م [تم] ئاده‌م
 ئایه‌می [ئن] آدمی، انسانی
 ئایه‌میانه [ئن] خاص بالانسان: کاری ئایه‌میانه
 ئایه‌می کردن [ج] الاحسان: ئایه‌می بکه شوونمان
 بکروهه.
 ئایری [ئن] ۱ - منفصل ۲ - محدد: به‌شه‌گی من
 ئایرییه.
 ئاین [ن] دین، عقیده، ایمان
 ئاینه‌مهرگ [ئن] ۱ محتضر ۲ - کنایه عن الحركة

ئاينى [ئىن] دىنى ، ذو علاقه بالدين
 ئە [پىش] تضاف الى الفعل لتدل على المضارع :
 ئەچم : ئەكەم
 ئەبەد [ئىك] ابدا ، قط : ئەبدو ئە ئى قسە قەبوول نىەكەم .
 ئەبەدى [ئىن] ابدى ، ازلى ، سرمدي
 ئەبروو [ئىن] حاجب العين : لى ھوون بەرەو ھوون ئەبروو
 قەلەم كەش [فولكلور] .
 ئەت [ئىن] ۱ - ضرب ۲ - صفعة [للطفل]
 ئەتەو [ئىن] ۱ - سبب ، عله ۲ - عتاب
 ئەترەش [ئىن] رعب
 أ - ئەترەش بردن [چ] الارعاب : كەم ھاوار بىكە ئەترەش
 منالەگان بردى .
 ئەت كردن [چ] الضرب ، الصفع (طفل)
 ئەجىاب [ئىن] حياء ، شرف ، كرامة : بى ئەجابه ، ھىچ
 شەرم لە خوۋى نىەكىگ .
 ئەجاو [تىم] ئەجىاب : ھەى بانوۋى بى عەيب پەردەى
 ئەجاو ھەى - ھەى مەنىجەى دوخت ئەفراىساۋ . ھەى
 [فولكلور] .
 ئەجاو دار [ئىن] ذو حياء ، ذو شرف وكرامة
 ئەجاو كردن [ئىن] الاستحياء : لە خودا ئەجاو بىكە .
 ئەجەل [ئىن] ۱ - اجل ۲ - موت
 ئەجەو [ئىن] قيمة ، اعتبار : ئەجەو كەس نىەزانى ۋە ھىچ

ئەچم [ئىن] مشوہ .

ئەچم کردن [چ] التشويه : ئاۋللە ، ئەجم دەم وچەوى
کردگە .

ئەخش [ن] ۱ - سبيل : لە ئەخش خودا ۲ - عشق :
ئەخش دلۋەر ئەلگرتگەسەى .

ئەپرا ۱ [پپ] الى : بچوو ئەپرا مال .

ئەپرا ۲ [ئپ] لماذا : ئەپرا نەھات ؟

ئەپراۋ [سر] لهذا السبب : ئەپرا نەھات ؟ ئەپراۋ !

ئەرەج [ن] ۱ - فلك ۲ - علياء ۳ - غاية ، قصد : قسەى
بى ئەرەج .

ئەرەق [ن] ۱ - عرق ۲ - مشروب العرق ، الخمر

ئەرەقچين [ن] طاقية

ئەرەق کردن [چ] التعرق ، ان يتصبب العرق

ئەرەقين [ئىن] مبلل بالعرق

ئەرباب [ن] ۱ - اصداقاء ، معارف ۲ - اشراف الناس

ئەرچن [ن] شجرة تنمو في المناطق الجبلية (ارجون -
عامية عراقية)

ئەرچنەك [ن] ۱ - جنيہ ۲ - [م] شكل مخيف

ئەرخەوان [ن] شجرة الارجوان

ئەرك [ن] ۱ - وظيفة ، وظائف ۲ - مصاريف ۳ - مسؤولية

ئەرمان [ئىن] رحيم رؤوف : يا ئەللأ ئەرمان لە جىيە نەرمان

[فولكلور]

ئەرواۋ [ن] مزارع
ئەرواۋى [ن] زراعه، فلاحه
ئەرواۋىكەر [ن] مزارع، فلاح.

ئەرواۋى كردن [چ] ممارسة مهنة الزراعة: كاری ھەر
ئەرواۋى كردنە.

ئەرى [سر] لجلب الانتباه: ئەرى خوونەھاتەوا! ۲ -
للبدء بالكلام والاستفسار: ئەرى كى دەسمیەتم دینگ!
ئەزەل [ن] ازل: اليوم الاول من بدء الخلق
ئەزەلى [ئن] أزلى، سرمدي

ئەزىيە [ن] ۱ - بيوت الشعر ۲ - الرعاة الرحل
ئەزەقوون [ن] زريقون، مسحوق يعقم به جسم الطفل
ئەزىز [ن] ۱ - عزيز ۲ - جميل ۳ - طيب
ئەزىزى [ن] ۱ عزة ۲ - جمال ۳ - طيبة
ئەژدەھا [ن] سنان، افعى سامة

ئەژنەفتن [چ] السمع .
ئەژنوۋ [ن] ركبة
ئەسپ [ن] حصان
ئەسپاۋ [ن] معدات، آلات
ئەسپەن [ن] نبات الحرمل، حبة الحرمل
ئەسپل [ن] طحال
ئەسحابە [ن] اصحاب الرسول (ص)

ئەسر [ن] دمع : چەوى ، پىرەو بۆلە ئەسر
 ئەسرکردن [چ] التدمع : چەوم ئەسر كىگە .
 ئەسرین [ن] ۱ - دمعى ۲ - مخضب بالدمع
 ئەسقه مىلى [ن] ورق من اوراق اللعب
 ئەسكەر [ن] عسكرى ، جندي
 ئەسكەرى ۱ [ن] عسكرى ، جندي
 ئەسكەرى ۲ [ئن] عسكرى ، خاص بالعسكرى .
 ئەسكەرى كردن [چ] اداء الخدمة العسكرية
 ئەسكو مەدەر [در] التوكل ، الاتكال : يا عەلى ئەسكو
 مەدەر

ئەسل [ن] ۱ - اصل ۲ - فصيلة ۳ - منبع
 ئەسلەن [ن] اصیل : ژنى ئەسلەن .
 ئەسىرو ئەبىر [در] عن بكرة . ئەسىرو ئەبىریان دەر بکەن
 ئەغماز [ن] ۱ - حياء ۲ - ادب
 ئەغماز دار [ئن] ۱ - ذو حياء ۲ - مؤدب
 ئەغماز كردن [چ] الاستحياء ، الشعور بالخجل
 ئەشك [ن] عطر ، روائح طيبة
 ئەشكەفت [ن] كهف
 ئەشكەنجە [ن] تعذيب
 ئەشكەنجەدان [چ] التعذيب
 ئەشم [ئن] اشهب ، شهباء
 ئەشم بوونەو [چ] ان يشهب ، ان تشهب

نه شم کردنه وه [چ] جعله یصبح أشهب، شهباء
 نه شمی [ن] کون الحيوان اشهب اللون
 نه غد [ن] ۱ - قدر، ۲ - قیاس
 نه غدگرتن [چ] ۱ - التقدير ۲ - القیاس: نه غدی بگر،
 بزان چهنی بهس کیگ.
 نه غماز [ن] ۱ - حياء ۲ - ادب
 نه غمازدار [ن] ۱ - ذو حياء ۲ - مؤدب
 نه غمازکردن [چ] الاستحياء، الشعور بالخجل: فره
 زمخته نه غماز له بهس نیه کیگ.
 نه فاقه [ن] ۱ - علاج: دهردی بگری، نه له لای مه لای
 نیش له لای ده وریش نه فاقه ی نه وگ ۲ - رحم: خودا
 نه فاقه نه راد بکیگ
 نه فاقه کردن [چ] ۱ - العلاج ۲ - ان یرحم
 نه فرار [ن] منزعج، متضایق
 نه فرار بوون [چ] الانزعاج، الشعور بالضيق
 نه فرار کردن [چ] الازعاج، المضايقة: چل وقله
 نه فرارمان کردگه له گیان.
 نه فراری [ن] انزعاج، مضايقة، ضيق
 نه فراز [ن] ۱ - خلاص ۲ - عتق
 نه فراز بوون [چ] ۱ - التخلص ۲ - الاعتناق
 نه فراز کردن [چ] ۱ - التخليص ۲ - العتق
 نه فسانه [ن] ۱ - اسطورة ۲ - حکایه خرافیه ۳ - ملحمة

ئەفسانەیی [ن] ۱ - اسطوري ۲ - خرافي ۳ - ملحمي
 ئەفسوس [ن] أسف، حسرة
 ئەفسوس خواردن [ج] التأسف، التحسر
 ئەفسوون [ن] ۱ - سحر ۲ - شعوذة
 ئەفلیج [ئن] المصاب بالفالج
 ئەفلیجی [ن] حالة الاصابة بالفالج
 ئەقرەو [ن] عقرب : ئەقرەو دا وه دەسیه وه .
 ئەقرەوین [ئن] كثير العقارب
 ئەقل [ن] ۱ - عقل : چەنى بى عەقلە ! ۲ - حكمة : وه
 عەقل كار بکه
 ئەقلاو [ن] كميّه من الزرع المحصود تدرس قبل جمع
 الحاصل وتذرى وتطحن
 ئەقلەو كردن [ج] ۱ - التعقل ۲ - اعادة النظر في امر ما :
 روولە كەمى ئەقلەو بکه .
 ئەقل گرتن [ج] التعقل ، ان يزداد تعقلا وحكمة
 ئەكسیر [ن] ۱ - حجر الفلاسفة ۲ - مادة يزعم انها تخلد
 الحياة
 ئەكلەمە [ئن] ۱ - سهل الكسر ۲ - خفيف ۳ - غير
 متلاصق، غير مشدود جيدا ۴ - مهزوز: ديواره گە
 ئەكلەمەسە .
 ئەكلەمەیی [ن] ۱ - سهولة الكسر ۲ - خفة ۳ - تراضى
 ئەگ [سر] تستعمل للاستغراب والتحذير: ئەگى لى مارە !

ئه‌گه [سر] تستعمل للاستهجان: ئه‌گه لى كوره!
 ئه‌گهر [أ] شرطية، إذا، فيما إذا، لو: ئه‌گهر كار بكه‌ى
 ده‌وله‌مهن بود
 ئه‌گهر مه‌گهر [ئن] مجهول، غير مؤكد: هاتنيان ئه‌گهر
 مه‌گهره

ئه‌ل [ن] غسل، تنظيف، تطهير: ئه‌لى ده‌وريه‌گه بكه
 ئه‌لاتن [چ] ١ - الشروق ٢ - الاختمار، التحمر ٣ -
 التفقس ٤ - ارتفاع الصوت: ههم ده‌نگى ئه‌لات!
 أ - لى ئه‌لاتن [چ] ان ينبرى له: ده‌نگه مه‌كه دالگى ليت
 ئه‌لاى

ئه‌لاج [ن] ١ - علاج ٢ - حل
 ئه‌لاجه‌و [ئن] ١ - عجب ٢ - غير مألوف
 ئه‌لاج كردن [چ] ١ - المعالجة ٢ - وضيح الحل
 ئه‌لازانن [چ] ١ - التمديد على الارض او على الفراش
 ٢ - السجى

ئه‌لازيان [چ] التمدد على الارض او الفراش
 ئه‌لامه‌ت [ن] ١ - عجب ٢ - غرابه
 ئه‌لامه‌تى [ئن] ١ - عجب ٢ - غريب
 ئه‌لاوه‌يسى [ن] نوع من المقام الكردي
 ئه‌لاوردگا [ن] مفقس

ئه‌لاوردن [چ] ١ - التقيؤ ٢ - تفصيل الملابس ٣ - قص
 الشعر عزاء ٤ - التفقيس ٥ - القراءة، عملية القراءة ٦ ٣

فك الرموز ٦ - الاكتشاف : كهس ناتوانی عهیبی لی

ئه لآلی ٧ - رفع الصوت : كهمی دهنگت ئه لآل

ئه له مان [سر] صرخه الاستغاثة

ئه له [ن] نوم [طفل]

ئه له ك [ن] منخل

ئه له كردن [چ] ان ینام

ئه له ك كردن [چ] التنخيل : التنظيف بالمنخل : ئه له کی

ئارده گه بکه .

- له ئه له ك دان [چ] التنخيل ، التنظيف بالمنخل

ئه له بت [سر] طبعاً! بالطبع! : ئه له بت ، کابرا خوهی

رازیه!

ئه له ته [تم] ئه له بت

ئه له بوقیان [چ] الصرخة ، الانتفاض في وجه : هه رکهس

دهم بچه کنی ئه له بوقی وه رویا . ئه له ب

ئه له پاچین [چ] ١ - قص [الشعر] بدون انتظام ٢ - البري

ئه له پرگه [ن] رقصة الدبكة ، رقصة

ئه له پرگه کهر [ن] راقص الدبكة

ئه له پرگه کردن [چ] الدبكة

ئه له پر وداپر [ن] التراقص فرحا

ئه له پرین [چ] القفز والضرب على الارض تعبيرا عن

الرفض

- لى ئەلپەرىن [چ] الانبراء: ھەركەس قسە بىكىگ لى
ئەلپەرى

ئەلپەرىكىان [چ] الارتباك: ئەلپەرىگياودەمى قسە نەگرت .
ئەلپەشانن [چ] النثر او التلوث برشاش الماء او اي سائل
اخر: ئەو ھە چە كرديد ، ئاۋەگە ليمان ئەلپەشانى !

ئەلپەشان [چ] التناثر على شكل قطرات
ئەلپەلانن [چ] الارجاع: ھەر دىھمان ئەلپەلانھۇ ۋەرەو
خوار .

ئەلپەليان [چ] الرجوع ، الاستدارة
ئەلپەچانن [چ] ان ينبري له: لە ۋەرەو ئەلپەچايەم .
ئەلئەرەقانن [چ] التفتيت (ابقار): گامرگ ،
ئەلئەرەقنىگەد !

ئەلئەرەقيان [چ] التفتت [بسبب الاصابة بالمرض] .
ئەلئەكانن [چ] ۱ - التدمير ، التحطيم ۲ - التلويع باليد ۳
- لف ورفع الفراش من الارض ۴ - تنظيف (الحبوب من
العوالق) بتحريكها ورميها الى الارض
ئەلئەكىاگ [ئىن] مدمر ، محطم ۲ - ملفوف ومرفوع ۳ -
منظف (اغادة السابقة)

ئەلئەرازياگ [ئىن] ۱ - المقلوع من محله ۲ - مرتد
ئەلئەرازيان [چ] ۱ - خروج الشيء من محله ۲ - الارتداد
۳ - التطاير

ئەلئەزگانن [چ] العنفصة: قاترەگە خاسە ، ۋەلى

ئەلتىزگىنى

ئەلجېريان [ج] الالتواء : گەلى ئەلجېريا

ئەلچېئان [ج] ۱ - فتق الخياطة ۲ - فتق النسيج

ئەلچىياگ [ئى] مفتوق

ئەلچىيان [ج] الانعتاق

ئەلچوون [ج] الارتفاع : چۆدەست لى ئەلچوو؟

ئەلچىن [ج] ۱ - الالتقاط ۲ - التجميع بالالتقاط ۳ -

البناء : ديوارى باخەگە ئەلچىن .

ئەلخىس [ج] ۱ - نشر (الغسيل) ۲ - تركيب (الالة) ۳ -

جعل (صغار الحيوان) يرضع : ساواگان ئەلخە

ئەلدان [ج] ۱ - اللم : هام ئەلدان ۲ - النصب : مال

ئەلدان

ئەلدرومانن [ج] الحفر بدون انتظام : زەو ئەلدرومانن

ئەلدرومياگ [ج] محفور بدون انتظام

ئەلدېرىن [ج] ۱ - البقر : سەگ زگى ئەلدېرى ۲ - الحفر

بدون انتظام

ئەلرواكانن [ج] التلقف : كىتابە لە دەسى ئەلرواكان

ئەلسانن [ج] ۱ - الايقاظ ۲ - الانهاض : گىرت لە دەسى و

ئەلسانەى . ۳ - جعله ينلعث ، يتصاعد : دودى لە

ماليان ئەلسان .

ئەلسپاردن [ج] الرص : سەرگۈونىيە گەنم ئەلسپاردگە .

ئەلسياگ [ئى] ۱ - مستيقظ ۲ - قائم .

ئەلسیان [چ] ۱ - الاستیقاظ ۲ - القیام ۳ - الانتهاء :
 كەى دەوام ئەلسى ؟ ۴ - الاضطلاع ب : كى بوئىرى
 ئەلسى ۵ - الانبعث ، التصاعد : توز لە
 شوونەگەيان ئەلسیا .

ئەلشكانن [چ] الافلاس : جعله يفلس : جەنگ فرە
 كەسە لى ئەلشكان .
 ئەلشكياگ [ئن] مفلس .

ئەلسكان [ج] ان يصبح مفلسا : پارەكە ئەلشكيا ۋەلى
 مسال دەۋەتمەنە .

ئەلشيوانز [چ] المغنة : خواردنەگە دلى ئەلشيوان
 ئەلشيوان [چ] ۱ - الانغاث : لە چشتەگە دلم ئەلشيوى
 ۱ - اختلاف : لە يەك ئەلشيوان

ئەلف ۋبى [ن] الالف باء : ئەلف ۋبى كوردى جوور
 ئەلف ۋبى عەرەبى يە .

ئەلقەپانن [چ] الاختطاف : كتابەگە لە دەسم ئەلقەپان و
 ۋاى .

ئەلقىرچانن [چ] الاحراق كما في وضع الملح على
 الجرح : ترشى وسوورى زەخم ئەلقىرچنى .

ئەلقىرچان [چ] الاحتراق ، المادة السابقة
 ئەلقورانن [چ] الاجتراع ، الشفط : يەك دەۋورى يەخنى
 ئەلقوران .

ئەلكەفتگ [ئن] ۱ - عملاق ۲ - ضخمة

ئەلکەفتن [چ] ۱ - ترکب، انقعاد (الاله) ۲ - ان یرضع
 صغار الاغنام من امهاتها ۳ - ان یصبح عملاقا ۴ - ان
 یصبح ضخما
 ئەلکرانن [چ] الحفر او الازالة : ئەناوی دیواره گە ئەلکران
 ۲ - التخديش : وه چنگیر دەم و چهوی ئەلکران ۳ -
 البروز : ئەحمەد ئەلکرانگە لە براگانی ۴ - التکشیط .
 ئەلکردن [چ] التنطیف رمزیا : ئەلی قاپه گە بکه
 ئەلکردن [چ] ۱ - لف الشيء حول... : بهن
 ئەلکردن ۲ - هبوب (الريح) : وا ئەلکرد ۳ - تحمل
 العیش مع : چۆن لە لای ئەلکەیی!
 ئەلکرانن [چ] التسفیع، التلیف
 ئەلکزیا [چ] التسفع، التلفح
 ئەلکفانن [چ] الاحراق بالمواد الحارة (کالفلفل) .
 ئەلکلاشین [چ] ۱ - التکشیط ۲ - الازالة (باله) ۳ -
 الازالة بالتکشیط ۴ - القلع، السمل ۶ - التظفیر .
 ئەلکیشان [چ] ۱ - الرفع الى الأعلى سحباً ۲ - لبس
 [احذية، کلشان] برفع المؤخره الى الأعلى ۳ - املاء
 الشيء بصورة تامه : کونهی ئەلکیشا لەئاو ۴ -
 الاخراج : چمان دلم ئەلکیشی .
 ئەلکیشیاگ [ئن] ۱ - مملوء : مهشکەیی ئەلکیشیاگ
 لەدوو ۲ - ممتلىء غضباً : لەخوسه ئەلکیشیاگ لا

ئەلکیشیان [ج] الامتلاء غضباً ۲ - الملىء
ئەلگەردیان [ج] التعقف: دەمی تیشگەگە ئەلگەردیا.
ئەلگرتن [ج] ۱ - الحمل: ئەو بوخچە ئەلگرت ۲ -
الاختطاف: بەرزوو دۆتە ئەلگرت ۳ - التحمل: کى
نازى ئەلگرتى؟

۴ - التقبل: چۆن خودا لەباتى چەوى ئەلگرتى: ۵ -
تحمل (الخسارة) من به شه گەى ئەو ئەلگرم ۶ -
الرفع: تووزى دەست ئەلگرت ۷ - التخزين: ئازووڤە
ئەرا زىمان ئەلگرت

۸ - الأقتفاء: شوونى پاي ئەلگرتن تا وە مال ۹ - فتح
(الباب): وە بىمارى قاپىگە ئەلگرت ۱۰ - الأدخار:
مانگى نزيكهى سەت دىنار ئەلگرتى

ئەلگىرىياك [ئن] ۱ - مخطوف ۲ - محفوظ ۳ -
مخزون ۴ - مفتوح

ئەلماس [ن] معدن الماس
ئەلمالين [ج] ۱ - أن يشمر: كەمى بآلت ئەلمال، تا
تىمارى زەخمەگە بکەم ۲ - التهيؤ: ئەرا چە بآل
ئەلماليدە!

ئەلنان [ج] وضع [الطعام، الماء] على النار: ئاوى
چاى ئەلناگە.

ئەلهى [ن] لحد

ئهلهيزانن [چ] أثارة [الجرح] پياز زهخم ئهلهيزنى
ئهلهيزايان [چ] ثوران [الجرح]: دمه له گه پيشتى
ئهلهيزياگه.

ئولوا [سر] ليت، حبذا: ئولوا ئولدا بهاتام!
ئولوارگانن [چ] جعله يفز (من النوم): كوپره له خه و
ئولوارگان
ئولوارگان [چ] التفزز (من النوم): كوپره له خه و
ئولوارگيا

ئولواسان [چ] التعليق: ئولواسه و ديواره گه يا
ئولواسياگ [ئن] معلق: وينه و ئولواسياگ.
ئولواقانن [چ] ۱ - الأختطاف ۲ - التلقف
ئولوهخت [ن] ۱ - غلق ۲ - اسكان: دم ئولوهخت
دان

ئولوهخت دان [چ] ۱ - الأغلاق ۲ - الأسكات
ئولوهسين [چ] ۱ - التنظيم ۲ - الاختلاق: ئهرا قسه
له پاى مهردم ئولوهسين؟
ئولوشانن [چ] الرمى الى الأعلى: ئولوشنه و له
هه و ا.

ئولورانن [چ] ۱ - التزيير: له پگى چاكه ته گه و
ئولوران ۲ - أن يشبك: دهس ئولوران
ئولورگياگ [ئن] مختمر،
[عجين]

ئەلورگيان [ج] التخمر ۱ - عمل (شكە) ۲ - الأبادە: يەك
ئەلورپن

ئەلوزانن [ج] ۱ - الاختبار: من بهختيار ئەلوزانن ۲ -
الانتقاء: وه دلى خوهت يەكى ئەلوزن. ۳ - التنظيف
بانتقاء المواد من: گالەى ناو گەنمەگە ئەلوزنن
ئەلوفانن [ج] جعله بلتهب [مرض] تەو ليو ئەلوفنى
ئەلوفيان [ج] الالتهاب: هەر تەوم بگرى ليوم ئەلوفنى
ئەلو [تم] ثالو بالو

ئەلوجانن [ج] العصر باليد
ئەلونجانن [ج] ۱ - صب [الطعام] ۲ - أملاء
[القرب] بالماء: كونه يگ ئەلونجان له ناو
ئەم [ن] اكل، طعام [طفل]
ئەمار [ن] ۱ - عمبار ۲ - المزى: مخزن الغلال و
الحبوب

ئەمەل ۱ [ئن] ۱ - مُقْلَد ۲ - غير متقن: كارل ئەمەل
ئەمەل ۲ [ن] ۱ - عادة: ئەمەلى بەد مەكە ۲ - طبع:
فرە ئەمەلى بەدە

ئەمەلى [ن] حالة كون الشيء مقلداً ۲ - عدم الاتفاق
ئەمبەر [ن] عنبر

ئەمبەرى [ئن] عنبري، لون عنبري
ئەمدای [ن] مدد، نجده: كەس نەهات له ئەمدایى

ئەمدابكەر [ن] مُنجد: كى ئەمداربكەريە؟

ئەمر [ن] ۱ - أمر ۲ - طلب

ئەمرکردن [چ] ۱ - أن يأمر ۲ - أن يطلب

ئەمرى خودا [ك] وفاة.

ئەمرى خودا کردن [چ] الوفاة: ساروو ئەمرى خودا

کرد.

ئەمزووك [ن] مبسم: جغاره كيشان بى ئەمزووك خاس

نىيە

ئەمشير [ن] تعهد، استعداد

ئەمشير کردن [چ] التعهد، الاستعداد: كى ئەمشير

کرد؟

ئەم کردن [چ] الأكل، التغذي [طفل]

ئەملە [ن] الرُّحل

ئەمناك [ئن] ۱ - أمين، آمن ۲ - هادىء

ئەمنەوبوون [چ] ۱ - التزام الهدوء: كەمە كەمە ئەمنەو

بۆين ۲ - العودة الى الهدوء: دنيا ئەمنەو بۆه.

ئەمنەوکردن [چ] التهدئة: كەم دەسى ئەمنیەو كەردگە.

ئەمین [ئن] أمين، آمن

ئەنار [ن] رمان، شجرة الرمان

ئەناراو [ن] قبيح، صديد

ئەنارين [ئن] كثيرة الرمان [منطقة]

ئەنازە [ن] ۱ - حد ۲ - مئیل ۳ - قیاس ۴ - ھندسە
ئەنام [ن] عضو [الجسم]: ئەنامەى گیانم لە یەك
چەکیاگە .

ئەناو [ن] لبخ [الحيطان] ۲ - رشق [السطوح]
ئەناو دان [چ] ۱ - اللبخ ۲ - الترشیق
ئەناودەر [ن] الذي يلبخ ، يرشق
ئەنايشتە [ن] طعام الفطور: ئەنايشتەى شەوہ کیان سى
نانه

ئەنايشتەکردن [چ] تناول طعام الفطور
ئەنەخورد [ن] مرتع ، مرعى خصب
ئەنجاخ [ثك] بالكاد: ئەنجاخ ئیوارە کاروہ ئەنجام
بەرہسنم . ئەنجاخ سوو بانەوہ .
ئەنجام [ن] ۱ - نتیجة: ئەنجامى نیکی ھەر نیکی یە
۲ - حاصل ، ناتج [ثنا]
ئەنجامە [ن] حجامە

ئەنجامەگرتن [چ] أخذ الحجامة: سالى جارى
ئەنجامەى سەرم گرم .

ئەنجام دان [چ] التحقيق: ئەنجامى کار دان
ئەنجامدەر [ن] الذي يحقق الأعمال
ئەنجگ ئەنجگ [ئن] مقطع مجزأ: لەشى ئەنجگ
ئەنجگە

ئەنجىگ ئەنجىگ كىردن [ج] التقطيع الى اجزاء
 صغيرة: ئەنجىگ ئەنجىگى لەشى كىرد.
 ئەنجىن ئەنجىن [تم] ئەنجىگ ئەنجىگ
 ئەنجىن ئەنجىن كىردن [تم] ئەنجىگ ئەنجىگ كىردن
 ئەنجومەن [ن] ۱ - مجلس ۲ - ھىيە
 ئەنجىر [ن] تىن، شجرة التين
 ئەندەك [ن] قليل جداً، ئەندەكى ما بولۇپ بىدى،
 ئەندىشە [ن] ۱ - خيال ۲ - الھام
 ئەندىشەى [ن] ۱ - خيالى ۲ - الھامى
 ئەنزەروپ [ن] ۱ - عزروت ۲ - شىء نادر وثمان
 ئەنگار [ن] فرضيه، اعتقاد
 ئەنگار كىردن [ج] الافتراض، الاعتقاد: ئەوقەرە
 خوسەى لىم تىي، ئەنگار كەئى باوگى كوشتمە.
 ئەنگەر [ن] ۱ - مرسى السفن ۲ - علامة من لعبة
 «لگاو».
 ئەنگەر كوتان [ج] ۱ - الرسو ۲ - الاستحكام في
 موضوع أو مكان: دژمن ھەر بىرەسىگە ئەو بەرزايىيە
 ئەنگەر كوتى.
 ئەنگەز [ن] احراش، منطقة احراش
 ئەنگۆر [ن] عنب.
 ئەنگۆراو [ن] قبيح، صديد

ئەنۆ [سر] ماذا أذا: ئەگەر کار نیه کهید، ئەنۆ چه کهید!
ئەنوا [ن] ثروة، مال

ئەنوابر [ئن] معدوم. محروم
ئەنوابر بوون [چ] أن يصبح معدماً
ئەنوابر کردن [چ] الأفقار، جعله يصبح معدماً
ئەنوابری [ن] فقر، املاق
ئەنوو [ن] عبرات.

ئەنووژ [ن] غفوه، سنه من النوم
ئەنووژ کردن [چ] الأغفاء، أن تأخذ سنه من النوم:
ئەنۆ سى رووژە ئەنووژ نەکردمە.
ئەنوو گرتن [چ] أن تأخذ العبرات: هەر ديهمان ئەنوو
گرتەى.

ئەنیش [ن] أهتمام، أعتيار.
أ - ئەنیش وەخاتراھاتن [چ] أعارته أهمية: کۆرەى لە
وەر دەمى کوشیاو ئەنیش وە خاترى دا نەھات.
ئەو [ئن] ١ - ذاك، ذلك، تلك ٢ - الذي، التي
ئەو [ر] هو، هي: ئەو لە براگەى گەواترە.
ئەوان [ر] هم، هن: ئەوان ناسیاگن.
ئەوانە [ر] أولئك: ئەوانە برا من

ئەوج [ن] قمة، ذرى
ئەوجار [ن] من قطع المحراث الخشبي

ٺور [ن] غيم، سحاب: جوور ٺووري وه هار بگرمين و
نهوار (په‌ند)

ٺوره [ئك] هٺاك، هٺالك: ٺوره له گهرمه‌سير
گهرمتره.

ٺوره‌اوردن [چ] التلبذ بالغيوم
ٺوره‌يشم [ن] حرير: مشكي ٺوره‌يشم
ٺوره‌يشمين [ئن] حريري

ٺوز [ن] عوز، تقص: بي ٺوزه.

ٺوزار [ن] ادوات، آلات، معدات

ٺوزه‌ل [ن] ١ - ارياح ٢ - راحة ٣ - تنفيس

ٺوزه‌ل كردن [چ] ١ - الترويح ٢ - أن يأخذ الراحة
٣ - التنفيس

ٺوسا [ئك] حيثذ، في ذلك الوقت

ٺوسار [ن] مقود، رشمه

ٺوسار كردن [چ] وضع المقود في رأس الحوان:

ٺوساري ٺه‌سپه‌گه‌ كرد.

ٺول [پپ] مع: ٺولي كي‌دا هاتي؟

ٺوله [ئن] ١ - منافق ٢ - أبله

ٺو مهره‌س [ئن] الذي، التي لا يتفاهم: كابرابه‌گي

ٺو مهره‌سه

ٺه [س] للتعبير عن التألم والحسرة والدهشة: ٺهـ

برا بوو!

ئەھا [تەم] ئاھا

ئەھەك [ن] ۱ - جىر، كلس، صاروچ ۲ - سىق ۳ -
انسىق

أ - وە ئەھەك بوون [چ] الانسىق التام: پىالەگە، بۆۋە
وہ ئەھەك.

ب - وە ئەھەك كردن [چ] السىق التام
ئەھرام [ن] ۱ - أحرام، غطاء خفيف مصنوع من
الصوف ۲ - غطاء يلبسه الحجاج عند أداء فريضة
الحج. ويكون عادة أبيض اللون.

ئەھوون [ئەن] أخف، أهدأ، أهون
ئەھوونەو بوون [چ] أن يصبح خفيفاً، هاديء، هيناً،
سەھلاً: ژانى سەرم كەمى ئەھوونەو بۆ.

ئەھوونەو كردن [چ] جعله يخف، يهدأ.
ئەھونى [ن] حالة كون الشيء خفيفاً، هادئاً

ئەى ۱ [ئەب] يا، ايها: ئەى مەردەم
ئەى ۲ [سە] للتعبير عن الاستغراب وللأستفسار

ئەگەر نە نەچى، ئەى كى بچووا!
ئەيانە [أ] ۱ - شرطى، إذا: ئەيانە ھاتن ۲ - للتنبيه،
إذا ما

ئەيانە [ر] هؤلاء: ئەيانە ھاوسامانن

ئەيە [ر] هذا، هذه: ئەيە لە ئەو خاسترە.
ئەيلوول [ن] ايلول: الشهر التاسع من السنة
الميلادية

ئېليس [ن] أبلّيس
ئېسار [ن] قيمة، اعتبار: چەنئ سەين بۆد، چەنئ
ئېبارد لە لای مەردم فرە بوو.
ئېباردار [ئن] ذو قيمة، معتبر
ئېس [ن] ١ سيارة، مختصر كلمة (ئوترومبيل) ٢ -
استراحة: لە شەو کيەو تا ئېرنگە ئتر نە کردمە.
ئىقاد [ن] ١ - اعتقاد ٢ - إيمان
ئىقاد کردن [ج] ١ - الاعتقاد ٢ - الإيمان
ئىلا [ن] علم، اطلاع: خودا ئىلا دېرى
ئىجرا [ن] ١ - تحقيق ٢ - تنفيذ
ئىجرا کردن [ج] ١ - التحقيق، الانجاز ٢ - التنفيذ
ئىرج [ج] جذر: لە ئىرجا دەرى کرد.
ئىرمىس [ن] ١ - قطرداذ، ٢ - قطرة: ئرمىس لە چەوئ
نەهات

ئىروە [ن] مستمسك
ئىزوو [ن] مرض السل
ئىزوودار [ئن] مسلول
ئىزر بېرىن [ج] إزالة الأعذار: دە دىنارى تر بدە پىئو

ئزرى بىۋاس.

ئزردار [ئىن] معذور

ئزمەت [ن] ۱ - قدر، احترام ۲ - مداراة

ئزمەت گرتىن [چ] ۱ - التقدير، الاحترام ۲ -

المداراة: ئەو شەۋە فرە ئزمەتمەن گرت!

ئىپار [ن] عزج: قلب التربة بالمسحاة.

ئىپارگەر [ن] الذي يقلب التربة بالمسحاة

ئىپار كردن [چ] الغزج

ئىستا [ن] ۱ - أستاذ ۲ - خبير

ئىسرافىل [ن] مَلَكُ إسرافيل.

ئىسسە [سىر] إذن! مادام الأمر كذلك: ئىسسە من

نيه تيم، ئەگەر ۋەپاچىن.

ئىسفەنج [ن] أسفنج، حيوان الأسفنج

ئىسكەناز [ن] العملة الإيرانية

ئىسكىنگ [ن] مسحاة صغيرة

ئىسلام [ن] إسلام

ئىسلامى [ئىن] اسلامى، خاص بالاسلام

ئىشپىش [ن] سوسة الطحين

ئىشپىش دان [چ] التسوس: ئاردهگە ئىشپىش داگە.

ئىشر [ن] له ئىشرنان: الأنفاق على. تأتي هذه الكلمة

بمعنى الخسارة: وه يهك مانگ ههزار دينار له ئىشرى

نام.

تَشْكَلُ [ن] أَشْكَال

تَشْكَنُ [ن] المَشْرُودَ: أَكَلَهُ تَعَدَّ مِنَ الخَبِزِ الْيَابِسِ
وَالدَّهْنِ

تُفَّتْ [تَم] تُشَرُّ

تُفْتَسِلُ [ن] مُشْتَكِي

تُفْتَسِلُ كَرْدَن [ج] أَنْ يَشْكِيهِ إِلَى: تُفْتَسِلِي بَكِهِ وَهُوَ
خُودَا.

تُفِيرُ [ن] مُنْكَرٌ، مُلْكٌ مُنْكَرٌ: تُفِيرُوهُ قَبِيرٌ: مُنْكَرٌ
وَمُنْكَيرٌ.

تُمْ [سَر] لِلتَّعْبِيرِ عَنِ الْغَضَبِ: تُمْهُ سَهَرْد.

تُمَجَا ١ [پَر] ١ - تُمْ: تَهْوَ هَاتِ وَتُمَجَا خَوْهْ بِشَكْهْ گَهْ
٢ - نَانِ بِخَوْهَنْ تُمَجَا مِيَوْه.

تُمَجَا ٢ [سَر] إِذْنٌ مَاذَا: خَوْوِ بَرَاگَهْتِ نَهْ هَاتِ. تُمَجَا!

تُمَرُو [تُك] ١ - الْيَوْمَ ٢ - فِي الْوَقْتِ الْحَاضِرِ

تُمَسَّالُ [تُك] هَذِهِ الْبِسْنَةُ، هَذَا الْعَامُ: پَارَهْ كَهْ مُرْدِ تَا
تُمَسَّالُ.

تُمَشْمُو [تُك] هَذِهِ اللَّيْلَةُ، وَتَفْهَمُ عَلَى أَنَّهُ اللَّيْلَةُ
الْمَاضِيَةُ

تُنَزْ [ن] ١ - حَدٌّ: لَهُ تُنَزِي خَوْهْدِ بُووسِ ٢ - سَنٌ:

تُنَزْ گَرْتَن [ج] الْوَصُولُ إِلَى الْحَدِّ الْمَطْلُوبِ: نَزْخِي
خَانْگَهْ گَهْ تُنَزْ گَرْتَنگَهْ

ئوخ [سر] للاستغراب: ئوخ! نههات!
 ئوخر [تم] ئاخر ئوخر
 ئوورته [ن] نوع من السجاد
 ئوى [سر] للحسرة: أ - سەردار مرد - ئوى! كهى؟
 ئومىد [ن] ۱ - أمل ۲ - أمنيہ
 ئومىدەوار [نن] ۱ - متأمل ۲ - متمن
 ئووخەى [سر] للفرحة والرضا والاستحسان:
 ئووخەى، لەى دەردەسەريە قوورتارم بۆ! ئووخەى لەى
 كۆرە!
 ئووخەيش [تم] ئووخەى
 ئووخەى كردن [ج] التمتع بالسعادة والفرح: لەى
 عومر، دريژە ئووخەى نەكردمە
 ئوورە [تم] ئوورە
 ئووردگا [ن] ۱ - معسكر ۲ - ثكنات الجيش
 ئوردى [ن] جيش
 ئوغر [سر] خيراً، الى أين: من بېچم - ئووغر - ئەپرا
 كار.
 ئووغرە [ن] شماتە
 ئووغرەدان [ج] التثمت
 ئووغر كردن [ج] السفر
 ئووى [سر] للاستغراب والاستنكار: ئووى ئەو چە
 كەيد!

ئوويته [ن] مستمسك، عروه، داع، موجب

ئى [ر] هذا، هذه: ئى كاره، وه ته شووره .

ئىدى [سر] بعد، ماذا اذن

ئيره [تك] هنا: ئيره له شار خاستره

ئىرنىگه [ئك] الآن، في هذا الوقت: ئه وه ديارت

نى يه؟ هه ئىرنىگه له كار تيمه وى

ئىسه ۱ [ن] مقدار لا باس به: بهش ئىسه يه گه

ئىسه ۲ [ئك] الآن، في هذا الوقت

ئىسه فا [ن] امعان النظر.

ئىسه فاگرتن [ج] الأمعان في: خاس ئىسه فاي بگرى

زانى چه فەرقىانه. ← زان

ئىش [ن] الم، وجع: هيمان ئىش ها له لهشى

ئىشتر [ن] جمل

ئىشين [ج] التالم، التوجع

ئىغره [ن] تهديد، وعيد

ئىغره دان [ج] التهديد، التوعد

ئىل [ن] عشيرة

ئىلاخ [ن] الماوي الصيفي للرحل في المناطق

الجبليه البارده

ئىلهك [تم] تلك

ئيمه [ر] نحن: كهس نى يه چنه ئيمه رىنج كيشا بوى

ٲينگه [ن] صوت رفيع

ٲينگه وٲانگه [ن] ١ صوت رفيع ومستمر ٢ - دلال (م)
ٲينگه وٲانگه كردن [چ] ١ - احدات صوت رفيع ٢ -
الدلال.

ٲيواره [ن] ١ - عصر ٢ - مساء

ٲيوان [ن] ايوان

ٲيوه [ر] اٲنم، اٲتن: ٲيوه كي ين؟

ٲيوهت [ن] تربية، تنشئه

ٲيوهتكر [ن] مربي، مُنشيء

ٲيوهت كردن [چ] التربية، التنشئه: كي ٲيوهتي
مناله گانت كيگ، پهس ٲيوهت كردن زهحهته.

٥ ١ [ژ] فعل الكينونه للفرد للغائب: جهلال زيلهكه

٥ ٢ [پاش] تضاف الى الاسم فتكون صفة: ژنان =

ژنانه. كوران = كورانه.

هل [پاش] تضاف الى الكلمة للتصغير وتكون صفة:

ړوت = ړوتهل. گرد = گردهل

- ب -

ب [ن] [بي] الحرف الثاني من الالف باء

ب [پيش] تضاف الى المصدر فتكون ١ - فعل أمر:

بكه ٢ - فعل أمر أو طلب غير صريح: بكه ٣ -

الصيغة الأنشائية: نهگر بهاتا. ٤ - تضاف الى جذر

الفعل فتكون اسم الفاعل: بکهر. بخوهر

با [سر] صيغة مناداة : الأب

بابا [ن] اب، والد (طفل).

بابای عومر [ذر] خالد: قابله نه مرئی، خوو بابای عومر نی یه.

بابهت [ن] موضوع ۲ - مسألة

بات [ن] له باتی: بدلا من، عوضاً عن: من له بالتی نهو.

باتمان [ن] وحدة وزن تساوي ۲۸ كغم

باج [ن] ۱ - ضريبة، رسم، مكس ۲ - خراج

باجگر [ن] جابی، محصل الضرائب

باجگرتن [چ] فرض الضرائب والرسوم ۲ - جمع الضرائب

باجوای [ن] رأس مال: باجوای سی بار دیرم.

باجوای کردن [چ] وضع رأسمال: چهنی باجوایان کردگه؟

باخ [ن] بستان الأشجار

باخهوان [ن] بستانی

باختیان [چ] التغيير، التبدل: رهنگی باختیا

باخچه [ن] ۱ - حديقة ۲ - بستان صغير، جنيته

باخودا [ئن] مؤمن، الذي يخاف الله

باخودایی [ن] كون الفرد مؤمناً وعادلاً. أيمان

باد [ن] ۱ - هواء، ریح: بهختی فقیر باده یا باران
[پهند] ۲ - مرض آلام المفاصل: ژان و باد داگه له
پشتی

باده [ن] شراب، نبیذ، کحول، خمر
بار ۱ [ن] ۱ - حمل ۲ - ثقل ۳ - وضع، شأن:
بارو وه زعی پړه له کامه رانی.

۴ - انتقال الى مكان آخر
۵ - قشرة تغطي الشفاء نتيجة لمرض كالحمى مثلاً.
بار ۲ [پاش] تضاف الى الاسم فتكون صفه:
خه فته = خه فته بار

أ - له بار چوون [چ] الأجهاض، سقوط الجنين:
ژنه ی منال له باری چگه.

ب - له بار دان [چ] ۱ - الانتقال الى مكان آخر ۲ -
التحميل والذهاب: شهو کی ټول گول سووا له بار
دان

بارانه [ن] ضربه الحملات: چهنی بارانه لیتان
سهنن؟

بارجه [ن] بارجه، سفینه
بارحه [ن] قبض، حر شدید: وه ئی بارحه له دهیشت
وازی که ن.

بارخانه [ن] مخزن، مستودع الحملات

بارکەر [ن] الذي يحمل الحملات، الشاحن
 بار کردن [ج] ۱ - الانتقال الى مكان آخر
 ۲ - التحميل، الشحن: هزار گونیه بار کردیم
 بارکووله [ن] ۱ - الحمل، المقدار الذي يحمله
 الشخص على ظهره: بارکووله به گنج چیلگ ها وه
 کوولیه وه.

۲ - کمیہ کبیرہ [م] يهك بارکووله نان هاوزد
 بارویت [ن] کذب وبهتان: قسه گهت، گشتی
 باروبته.

باروود [ن] ۱ - بارود ۲ - کنايه عن الغضب: بوه وه
 باروود

باری [ئن] قادر على حمل الأثقال [حيوان]: خمر
 چهرمک باری به.

باریک بوونه وه [ج] ۱ - أن يصبح ضعيفاً ۲ - أن
 يصبح رقيقاً ۳ - أن يصبح ضيقاً.

باریک کردنه وه [ج] ۱ - الأضعاف ۲ - جعله رقيقاً ۳
 - التضييق

باریکی [ن] ۱ - حالة كون الشيء ضعيفاً، رقيقاً أو
 ضيقاً: بهن له باریکی برینگ، مهرد له قایمی. ۲ -
 السهام: هزال مصاب بمرض مزمن.

باریکی دار [ئن] مصاب بالسهم

باریه [ن] حصیر، باریه

باز ۱ [ن] ۱ - طیر الباز ۲ - قفز: وثوب: وه يهك باز
په‌ریه و سه‌ری دیواره‌گه‌وه.

باز ۲ - [پاش] تضاف الى الأسم فتكون صفة:
فیل = فیل‌باز. چکره = چکره‌باز

بازار [ن] ۱ - سوق ۲ - حالة السوق من بيع وشراء:
بازاری قوماش گهرمه

بازارکهر [ن] متسوق: کی بازارکهردانه؟

بازار کردن [چ] التسوق: چم ئه‌را بازار کردن.

بازار گهرمی [ن] دعاية، تهريج: بازار گهرمی ئه‌را
سه‌رتیپ کن

بازار گهرمی کردن [ئن] الدعاية، التهريج

بازاری [ئن] ۱ - تجاری ۲ - عادي ۳ - ردی: ئه‌و
پارچه خاس نی‌یه بازاری‌یه.

بازه ۱ [ن] نوع من القماش

بازه ۲ [ئن] عقابی اللون، مخطط ومنقط بالسواد

بازدان [چ] الطفر، القفز، الوثوب: باز دا وه سه‌ری
دیواره‌گه‌یه‌وه.

بازرگان [ن] تاجر

بازرگانی [ئن] تجاری، خاص بالتجارة

بازرگانی کردن [چ] ۱ - الاشتغال في الاعمال التجارية
۲ - المتاجرة

بازقه‌پان [ن] حیه قافزه، حیه تقفز وتثب
 بازگ [ئن] ۱ - عُنابی اللون ۲ - أعشم، أبلق
 بازگ‌ردان [ن] أُنْتَخاب الملك عن طريق إطلاق باز
 علی مجموعة من الناس ويفوز الذي يحط الطير عليه
 بازگ بوونه‌وه [چ] ۱ - أن يصبح عنابي اللون. ۲ -
 الأنكشاف، : همررووژئی نیی بازگ بووگه‌وه.
 الظهور ۳ - أن يصبح اعشم، أبلق
 بازگ کردنه‌وه [چ] ۱ - بلق (العين) ۲ - الكشف،
 الأظهار: بازگی مه‌که‌ره‌وه.
 بازگی [چ] ۱ - كون اللون عنابي ۲ - كون (العين)
 أبلق. أعشم
 بازمه [ن] دلو، أكله تعد من الحليب الخاثر
 بازنه [ن] رقااص الساعة
 بازنگ [ن] حلقة زينه تلبسها الفتيات في العيد
 بازوو [ن] ۱ - عضلة ۲ - عضد ۳
 بازوودار [ئن] ذو عضلات قوية
 بازی [تم] وازی: بازی کووتان خواه‌شه
 بازی‌که‌ر [تم] وازی‌که‌ر: سه‌روه‌ر بازی‌که‌ری تووپانه
 بازی کردن [تر] وازی کردن: مناله‌گان له ده‌شت
 بازی که‌ن.
 بازیوه‌ن [ن] سوار من القماش يحتوی علی ثعویذه

يشد على الزند دفعاً للشر.

بازیوه چان [ن] مآقه: أن يشتد بكاء الصبي ويأخذه
النشيج

بازیوه چان کردن [ج] المآقه: المادة السابقة: بجوو
فهрман بازیوه چان بکمی!

باس [ن] ۱ - حديث، كلام ۲ - قصة ۳ - اخبار
باسکهر [ن] ۱ - متحدث ۲ - راو

باس کردن [ج] ۱ - التحدث ۲ - رواية القصص
والأخبار

باشققه [ئن] ممتاز، أفضل، أجود، أرقى، أحسن:
ئو میه ی پهره باشققه ی گشتیانه
باغه [ن] باغه

بافه [ن] شماله، بائه: باقه من الزرع المحصود
بافه ونان [ج] جمع الشماله، بائه
بافه و نهر [ن] جامع بائه

بافت [ئن] أجوف، جوفاء: ئی چووه بافته
بافتی [ن] كون الشيء أجوفاً، جوفاء
باقه [ن] حزمه، ربطه باقه

باقلله [ن] حبة الباقلاء، نبات الباقلاء

باك [ن] ۱ - خوف: هه ر باکی له کهس نی یه ۲ -
هم: هیچ باکت نی یه له مناله گانت.

بالک کردن [ج] ۱ - الخوف من ۲ - الأهتمام
بالّ [ن] ۱ - ساعد، زند، ذراع ۲ - جناح ۳ - ردن ۴
- جهة:

له چوار بالاً هاتن ۵ - باع
- له شقه‌ی بالّ دان [ج] الطيران: که‌وه‌گه دا له
شقه‌ی بالّ.

بالاً ۱ [ن] ۱ - قامة ۲ - فطر يحدث تحت اصبع
القدم، يعتقد الناس أنه دليل الطول والقامة
بالاً ۲ [ئن] أعلى: بالاً جوو
بالاً بهرز [ئن] طويل القامة
بالاً بهرزى [ن] كون القامة طويلة
بالاً خانه [ن] ۱ - عمارة ۲ - ناطحات السحاب
بالاً کردن [ج] أن يمتد قامته: ماشه‌للا، کوره‌دان وه
یه‌کجا بالاً کرد.

بالان [ج] طيران، الطيران الجوي
باله [ن] باله، حزمة: په‌نجا باله گوش سه‌نگه.
باله‌که‌و [ن] مرض يصيب أجنحة الطيور فيحيلها
زرقاء اللون ويفقد الطير المريض قابلية الطيران
بالّاز [ن] عسکر، يلبسون الملابس المدنية ويضعون
علامة مميزة على أذرعهم لتمييزهم عن المدنيين،
وتوسعا: شرطي

بالبازی [ن] شرطة .
 بالبهس [ئن] مخفور، موثوق الیدین: به نیوانه گان
 بالبهسن .
 بالبهس کردن [چ] توثیق الیدین
 بالته [ن] سکینه کبیره . ساطور
 بال دار [ئن] مجنح : گیانه وهری بال دار .
 بال دان [چ] جعله یطیر: بالی مهلچگه گه بده .
 بالقی [ئن] بالغ، راشد
 بالقی [ن] سن البلوغ، سن الرشد
 بال کردن [چ] التجنح : أنماء الأجنحة : وه چهن
 رووژ مهل بال کیگه؟
 بال گرتن [چ] ۱ - الطیران ۲ - الأسراع [م]: ئه وه
 چون زو هاتینه و جی، ئه وه بال گرتن .
 بالنده [ن] طیور، معجنحات
 بالشت [ن] وساده
 بالوک [ن] فالول
 بالینهک [ن] طیاره
 بالینهوان [ن] طیار
 بالینج [ن] وساده
 بالینگا [ن] مطار، میناء جوی
 بامیه [ن] بانیا، نبات بانیا

بان ١ [ثك] فوق: وه تاوسان له بانى مالم خهفن.

- له بان = علاوة على ذلك، فوق ذلك، بالإضافة الى

ذلك: له بان نهو يشه و نهو يش دو شاى زيايه!

بانا [ثن] قادم، آت: بانا شهو .

بانان [ن] الأيام الماضية، الزمن الفائت

بانه [ن] ١ - خط تقسيم الأرض الى ألواح ٢ - فرعة

الكلاش ٣ - قدح الشاى

بانه برين [ج] ١ - التخطيط الى الراح ٢ - عملية

فرعة الكلاش

بانهوان [ن] أغطية النوم

بان چهو به سانه كى [ن] لعبة قوامها تغطية عين
اللاعب والطلب منه البحث عن شيء بالقرب منه.

بان چهو [ن] مرض بعد النظر

بان چهوى [ن] غطاء الوجه، حجاب

بان خهؤر [ن] قطعة من القماش توضع على العجين

لحفظه من الأتربة وغيرها.

بان دانهو [ج] ١ - إزالة الغطاء عن: ميديا وه شهو

بان خوهى ديگهوه.

٢ - حفر وإزالة الغطاء التراي عن: بان چال گه نمه گه

دانهوه.

باندهم [ن] غطاء خفيف يغطى به وجه الطفل عند

النوم

بان سه‌خری [ن] خیط یشد به جلال حیوان من
فوق الذیل

بان سه‌ری [ن] سلسله من الخرز تشدها النساء علی
الرأس للزينة

بان [ن] قطعه من الصوف تترك علی ظهر النعجة عند
جز صوفها لحفظها من الحرارة

بانگ [ن] ۱ - آذان ۲ - صوت عال ۳ - استدعاء:
بجووره و هر بانگت که . .

بانگه واز [ن] ۱ - بیان ۲ - اعلان

بانگ دان [ج] الآذان، اداء الآذان: نهری بانگی
نیواره دریاه؟

بانگدهر [ن] مؤذن: مهلا حسه‌ن بانگدهری مزگه‌فته
بان گرتن [ج] ۱ - التسقیف ۲ - التغطية ۳ - الوقوف
علی شیء لحفظه: بان کاره‌گه گرتگه .

بان گرتنه‌وه [ج] ۱ - ازاله السقف: بان خانگه‌گه‌یان
گرتنه‌وه دووباره بانی‌گرتن. ۲ - إزالة الأغطية:
سهرده، بانمان مه‌گره‌وه .

بانگ کردن [ج] ۱ - الاستدعاء ۲ - المناداة: بجوو
دالگت هر بانگت کیگ

بانگ کیشان [ج] المناداة والبحث عن: کوره‌گه‌ی
فلامه‌رز گوم بو‌وه بانگی کیشن .

بانگ له وەر دان [چ] ۱ - الهجرة أو الذهاب بدون
 هدى: له فه قیری بانگ له وەر دا
 بان نان [چ] التغطية ۲ - التستر على ۳ - الأخفاء
 بتغطيته: هه چگ بکهن بانی نه.
 بانگ [ئن] الأعلى، الفوقی:
 بان وه بان [ئن] علناً، جهراً: له بان وه بان خاصه.
 بانوو [ن] سیده
 بانیه تیمانه [ن] خط من الحیاكة حول القسم العلوي
 من الكلاش
 باو ۱ [ن] ۱ - عادة ۲ - نمط ۳ - عرف ۴ - نسق
 باو ۲ [ئن] ۱ - شائع ۲ - معتاد ۳ - مألوف: ژن
 وه ژن له ناو کورده واری باوه.
 باوان [ن] أهل [الأبوان والأخوة] للمرأة المتزوجة:
 شوونی باوانت وه چه په ی نه ی بوو [فولکلور]
 باوانی [ن] هدية من أهل العروس لبيت العروسین
 باوهت [تم] بابته
 باوهپ [ن] ۱ - اعتقاد: باوهرت وه قسه ی من نی به!
 ۲ - ایمان، مبدأ: باوهپم هاورد وه خودا
 ۳ - تصدیق: درووزنه کهس باوهپه پی نیه کیگ.
 باوهپ کردن [چ] ۱ - الاعتقاد ۲ - الإيمان ۳ -
 التصديق: باوهپ وه پیت کهم

باوه‌پهاوردن [ج] الايمان: ثاخر جار، باوهر وه پيان هاورد.

باوه‌ژن [ن] الرأبه، زوجة الأب

باوه‌سیر [ن] بواسیر

باوش [ن] ۱ - حضن ۲ - مقدار ما یسعه الحضن ۳

- جحر

- نهو باوش گرتن [ج] الاحتضان: گشت که‌سی منائی خوهی گریگه‌و باوش.

باوش پیا کردن [ج] ۱ - الاحتضان ۲ - المعانقة ۳ -

الحمل في الحضن

باوش لی‌دان [ج] الحمل في الحضن: باوش له شه‌ته‌گه دا.

باوگه [ن] أب، والد

باوگه [سر] صیغة مناداة الوالد

باوگه پروو [سر] للتعبير عن ۱ - الحزن ۲ -

الاستغراب

باوگه گه‌ورا [ن] الأب الروحي: میرزا باوگه گه‌ورای

کا‌که‌یی‌یه

باوگه و باپیر [ن] الأسلاف

باوگی ۱ [ن] الأبوة

باوگی ۲ [ثن] أبوی: سهر‌دار برای باوگی‌یه

بایه [ن] قیمه: بایه‌ی دیناری
 بایه [ن] باطیه: قدر صغیر بلا غطاء
 بایه دهس [ئن] مسرف: بایه‌دهس قهت ده‌وله‌مه‌ن
 نیه‌وگه.
 بایه‌دهسی [ن] أسراف: بایه‌دهسی خاس نی‌یه‌و
 گز وژیش خاس نی‌یه.
 بایه‌قوش [ن] بوم
 بایهم [ن] لوز
 بایهمه [ن] ورم سرطانی: بایهمه‌یگه له ژیر ملی ده‌ر
 هاتگه.
 بایخ [ن] ۱ - اهتمام ۲ - أهمية
 بایخ دان [ن] ۱ - اهتمام ۲ - اعارة الأهمية.
 بایس [ئن] محتاج: سه‌د دینار بایسمه
 بایس بوون [ج] الاحتیاج الی: هه‌ر چیشتی بایست
 بو، ئه‌را لای خوهم.
 بایس کردن [ج] التطلب: بایس نیه‌که‌ی من بام
 بایسی [ن] ۱ - حاجة ۲ - ضرورة
 به‌به [ن] طفل رضیع [طفل]
 به‌ت [ن] بط
 به‌تات [ئن] هزلی، منکت، ممازح: به‌تات هه‌ر پیر
 نیه‌و

بهتاتی [ن] هزل، تنکیت، مُزاح
 بهتاتی کردن [ج] الممازحة، التَنکیت، الهزل.
 بهتر [ئن] ۱ - اکثر ۲ - أقوى، اشد
 بهتروف [ئن] ۱ - متبهذل ۲ - متلف: واران بهتروفمان
 کرد.

بهتروف بوون [ج] ۱ - التبهذل ۲ - التلف
 بهتروف کردن [ج] ۱ - البهذلة ۲ - الأتلاف
 بهتری [ن] مرض الرمد، التراخوما
 بهتری کردن [ج] الأصابة بمرض الرمد: چهوی
 بهتری کردگه
 بهتیه [ن] عباءه

بهجاش [ن] تجحیش (المرأة المطلقة)
 بهجاش کردن [ج] التجحیش، الماده السابقة
 بهخهّل [ن] ۱ - عب: ۲ - جنب: له بهخهّل خهفتن
 بهخت [ن] خط، نصیب
 بهخته‌وهر [ئن] محظوظ
 بهخت‌دار [ئن] محظوظ

بهخسهّم [ن] البقسماط: نوع من البسکویت
 بهخشان [ج] ۱ - الأعفاء: بهخشایه‌ی وه خودا.
 الصفح عنه ۲ - الأهداء: قلمی بهخشیه پیم
 بهخشیش [ن] هدیة، عطیة

به‌د ۱ [ن] ۱ - زعل: به‌دی هات ۲ - کره، کراهیه:
به‌دم له قسه‌ی نه‌وهری تیگه.

به‌د ۲ [ئن] ۱ - سی، ردی ۲ - شریر ۳ - نحس،
خبیث، لثیم

- له به‌د [] ۱ - علی حساب: چایه‌گه‌ی له به‌دی منه
۲ - نیابه‌عن: کی له به‌دی منه و قسه‌ کرد؟

به‌ده‌ل [ئن] ۱ - زائف ۲ - مقلد، غیر أصیل
به‌د به‌خت [ئن] ۱ - منکوب، غیر محظوظ ۲ - تعیس
به‌د به‌خت بوون [چ] الانتکاب: هه‌ر که ژنی بمری
به‌د به‌خت بوو

به‌د به‌خت کردن [چ] الانکاب: جعله یصاب بالنکبة
به‌د به‌ختی [ن] ۱ - سوء الحظ ۲ - نکبة ۳ - تعاسة
به‌د به‌ختی گرتن [چ] الأصابة بالنکبة والتعاسة

به‌دکار [ئن] ۱ ظالم ۲ - مؤذ ۳ - مسيء
به‌دکاری [ن] ۱ - ظلم ۲ - اذاعة ۳ - أساءة، سیئه
به‌دکاری کردن [چ] ۱ - الأظلام ۲ - الأیذاء ۳ -
الأساءة الى

به‌د کردن [چ] أن یصییره مسیئاً: ئەمه‌لی به‌د مه‌که
به‌دگوو [ئن] بذیء اللسان، سفیه
به‌دگووی [ن] بذاءة اللسان، سفاهة

به‌د هاتن [چ] ۱ - أنزعاج: ئەه‌را به‌دی له قسه‌ی راسی
هات؟

٢ - الكثرة: بهدم له ثابهمى خراو تيگ
بهدى [ن] ١ - أساءة، سيئة ٢ - شرور ٣ - نحاسية،
خبث لزوم ٤ - رداءة ٥ - وشاية
بهديكهر [ن] واشي

بهدى كردن [ج] الوشاية، المادة السابقة
به ١ [ن] ١ - ثمر ٢ - محصول، حاصل ٣ -
نتاج، نتيجة ٤ - ماتحملة الارحام
به ٢ [پاش] تضاف الى الاسم لتكون اسم
الفاعل:
رهنج = رهنجهر. بار = باربه
به [ن] قطع كبيرة من الصخور
به ١ [ن] ١ - طبقة، صنف ٢ - تسلسل، ترتيب ٣ -
مخلب: المكان الذي يحلب فيه الحيوان وخاصة
الأغنام.

أ - دوو بهره: الحلب مرتان في اليوم
ب - يهك بهره = الحلب مرة واحدة في اليوم
بهره بهره [نك] ١ - بالتسلسل، بالتدرج ٢ - شيئاً
فشيئاً: بهره بهره ماس بووگ وه كهره [په‌ند]
بهره رووزان [ن] نوع من التمور
به‌ره‌كهت [ن] ١ - بركة ٢ - زيادة ٣ - كلمة تستعمل
عند الانتهاء من حلب الحيوان وخاصة الأغنام تعني:
دعها تذهب، وليمزيد الله من عطائها.

به‌ره‌که‌ت کردن [ج] ۱ - الأزدیاد ۲ - التزاید ۳ - أن

تصییبه البركة

به‌ره‌هوود [ن] جحیم، برهود

به‌ره‌وه‌ش [سر] تستعمل لتهدأة الماعز ومسكه وحلبه

به‌رباد [ئن] ۱ - متبهذل: حالمان به‌ریاده. خه‌لیه‌گه

به‌ریاده ۲ - متلف ۳ - مخرب

به‌رباد بوون [ج] ۱ - التبهذل ۲ - التلف ۳ -

الخراب

به‌رباد کردن [ج] ۱ - البهذلة ۲ - الأتلاف ۳ -

التخريب

به‌ر بادی [ن] ۱ - بهذله، تبهذل ۲ - تلف، أتلاف ۳

- خراب، تخريب

به‌ر به‌ن [ن] برین: نوع من التمور

به‌رپا [ن] ۱ - قیام، أقامة ۲ - ثوران، اثاره

به‌رپا بوون [ج] قیام، اندلاع: جه‌نگه‌ به‌رپا بو

به‌رپا کردن [ج] الاقامة، الاشارة: به‌دکار خه‌ریکه

ثا‌زاوه به‌رپا کی‌گه

به‌رتیل [ن] رشوة، برطیل

به‌رتیل خواردن [ج] الارشاء: به‌رتیل خواردن

حه‌رامه.

به‌رتیل خوهر [ن] المرتشي

به‌رتیل دهر [ن] الراشي
 به‌رخسن [ج] الأجهاض، سقوط الجنين (حيوان):
 مانگاگه‌مان به‌رخس.
 به‌رد [ن] كارثة، مصيبة، نكبة: به‌رد گه‌ورای هاته
 مليا.

به‌ر دار [ئن] ۱ - مثمر ۲ - منتج ۳ - مريح
 به‌رده [ن] مايؤخذ: خوارده‌م به‌رده‌م!
 به‌رده ره‌وا [ن] رجم
 به‌رده‌ره‌وا كردن [ج] الرجم: به‌رده ره‌وا كريا.
 به‌رده‌لا [ئن] منكوب
 به‌رده‌لا كه‌فتن [ج] الأنتكاب: الأصابة بالنكبة: ئى
 به‌ديه‌خته ئه‌يه سى جاره به‌رده‌لا كه‌فى.
 به‌رز [ئن] ۱ - طويل ۲ - عال، شاهق ۳ -
 جهوري.

- وه به‌رزگ بانان [در] في منأى من المشاكل.
 به‌رزه [ن] مرتفع، مرتفعات
 به‌رزه بوون [ج] الترفع [مكانة أو منصباً]
 به‌رزه كردن [ج] الترفع [مكانة أو منصباً]
 به‌رز بوون [ج] ۱ - أن يصبح طويلاً، أن يعلو،
 يسمو، يرتفع: داره خورماگه‌مان به‌رز بوه.
 به‌رز كردنه‌وه [ج] أن يزيد علواً ثانية: كه‌مى ده‌ست
 به‌رز بكه‌ره‌وه.

بهرز وگورز [ن] مشادة كلامية
 بهرزی [ن] ۱ - طول ۲ - علو، سمو ۳ - رفعة ۴ -
 مكان مرتفع: ثلوايه گه مان ها وه بان بهرزي گه وه
 بهرگ ۱ [ن] ۱ - ملابس، ثياب، هندام ۲ - جلد
 بهرگ ۲ - [تم] بهره
 بهرگ [ن] رصاصة، طلقة: بوه بهرگی چای.
 بهرگ دور [ن] خياط
 بهرگ دورن [ج] الخياطة، التخييط
 بهرگرتن [ج] ۱ - أن يثمر ۲ - أن ينتج، أن يحقق
 نتيجة: ئی کاره بهر نيه گری.
 بهرق [ن] ۱ - رعد ۲ - كناية عن السرعة
 بهرم [ن] تباهي، برم، تبجح: كهـم بهرم بکه.
 بهرماغ [ن] مزین، أوراق أنبوية فارغة للسيكايير
 بهرمه کی [ئن] سخي، كريم اليد
 بهرم کردن [ج] المباهاة، التبجح، التبرم: بهسه!
 كهـم بهرم بکه.
 بهرميل [ن] برمیل
 بهرنامه [ن] ۱ - برنامج ۲ - منهج
 بهرهق [ئن] ضحيمي، لح: برای بهرهق
 بهرو [ن] بلوط، شجرة البلوط
 بهريد [ن] برید
 بهريد بهر [ن] ساعي البريد

بهريدچی [ن] موزع البريد
 بهز [ن] مؤخرة الشيء، عكس الصدر
 بهزهيمى [ن] عطف، الشعور بالعاطفة على ...
 بهزهيمى پى هاتن [ج] الشعور بالعطف على: بهزهيمى
 وه كهس دا نيه تيگه.
 بهزر [ن] ۱ - المادة المنوية ۲ - بذور: بهزرى كه تان
 بهزگه [ئن] ۱ - حزين ۲ - كئيب: فانوس، هه ميشه
 بهزگه بوون [ج] أن يصبح حزيناً ۲ - الاكتئاب
 بهزگى [ن] ۱ - حزن ۲ - كآبة
 بهزم [ن] ۱ - مشكلة ۲ - هرج
 بهزم و بهزم [ن] مشاكل وهياج، فوضى
 بهژن [ن] قامه
 بهژن وبالا [ن] هيئة
 بهس ۱ [ن] ۱ مقدار كافٍ: بهس مانگيگه ئارد
 سه نم ۲ - ربط، عقدة
 بهس ۲ [ئن] كافٍ، واف: خوراكه گه بهسه، تا هه م
 بارم؟
 بهسانن [ن] ۱ - الربط، الشد، عمل عقدة
 ۲ - العن: ربط الزوج من الاتصال الجنسي بالزوجة
 بهسانته وه [ج] الربط، التوثيق: بهمانته وه هه ردوو بالي
 بهسانته وه.

بهسه [ن] ۱ - سد ۲ - ربط، عقدة
 بهسه زوان [ئن] ۱ - معقود اللسان ۲ - مسکین
 بهستهنى [ن] مثلجات
 بهس کردن [ئن] الأكتفاء، سد الحاجة: مانگی
 فردهی ئارد بهسمان کیگ.
 بهسیاک [ئن] ۱ - مسدود ۲ - مربوط ۳ - معقود ۴ -
 متعنن، غیر قادر على الممارسة الجنسية
 بهسیان [چ] ۱ - الأنسداد ۲ - الأنعقاد ۳ - التعنن
 بهسین [پاش] تضاف الى الاسم لتكون مصدر
 الفعل: کهپهر + بهسین = کهپهر بهسین
 بهش [ن] ۱ - حصة ۲ - قسمة، تقسیم ۳ - طريقة
 دینیه: بهشی دهوزیشی بی دریاگه
 بهش دار [ئن] ۱ - شريك، مشارك ۲ - صاحب
 طريقة
 بهشداری [ن] مشاركة، مساهمة
 بهش دارهکردن [چ] المشاركة، المساهمة
 بهشرگه [ن] شهية: بهشرگه ی بهسیاکه، نان دلی
 نیهکیشی.
 بهشکهر [ن] موزع، قاسم، قاسم الحصص
 بهش کردن [چ] ۱ - التوزيع ۲ - التقسيم ۳ -
 العزل: کورهگانی شیروان بهش کردن.

بهشوالین [ن] تکه : خیط لربط الشروال
بهشیر [ن] خيار البذور: خيار يترك حتى ينضج تماماً
لغرض الحصول على بذوره
بهقيه [ن] خياطة، درزنه
بهقيه دان [ج] الخياطة، الدرزنه: بهقيه زه خمه گه ی
دان .

بهکرة [ن] بكرة الخيوط
بهگه [ن] كبير، كبير القوم، لقب أقطاعي
بهگزاده [ئن] ۱ - نبيل ۲ - سليل الأسر النبيلة ۳ -
صاحب جاه ومنزلة
بهگلّ. [ن] اكلة تعد من الطحين والدهن
بهل ۱ [ن] ۱ - ماعز قصير الأذنين ۲ - بخاخه،
أبخاخ
بهل ۲ [ئن] منتصب، مرتفع: گيسی بهله: گووشی
بهله .

بهلا [ن] ۱ - . بلاء، مصيبة ۲ - الشخص الداهي
بهلانه [ن] قشن. التبن . . .
بهله چهق [ن] عظم الزند
بهله فيره [ن] اسهال شديد
بهلهك [ن] سوس، نبات السوس
بهله كاف [ن] لبأ

بهلمم [ن] بلم، زورق

بهلمرك [ن] الزح: طرف المرفق الناتئ

بهلهوبوون [چ] الانتصاب

بهلهوشه [ن] عُقال: مرض يصيب قوائم الخيل

بهلهوکردن [چ] النصب: جعله ينتصب

بهلُخ [ن] غشاوه، غمامة: بهلُخ بان بینای گرتگه.

بهلُخه [ن] مشكلة: يهك بهلُخه‌ی ناگه‌سه‌وه!

بهلدان [چ] البخ. بهل ميز دا.

بهلگه [ن] ۱ - مستمسك ۲ - دليل اثبات

بهلم [ن] تبين خشن: كيه‌گه ههر بهلمه.

بهلووتنهك [ن] لسان المزمار

بهلووکه [ن] البظر

بهلى [ل] نعم، بلى

بهلى [ن] ۱ - كون الشيء منتصباً ۲ - كون الماعز

قصير القامة

بهليهك [تم] بهلهك

بهليهكين [ئن] كثير السوس، خاص بالسوس

بهم [ن] قنبلة

به‌مباران [ن] قصفه.

به‌مباران کردن [چ] ان يقصف

به‌مبوول [ن] مشكلة، فوضى: ئه‌را ئه‌ی به‌مبوولَه
خسه‌و شوونى!

به مبول نانهوه [ج] اثاره المشاكل والفوضى
بهن [ن] ١ - خيط ٢ - قيد، غلال ٣ - سجن ٤ -
سلسلة جبل ٥ - منع ٦ - ربط الاغنام للسمنة ٧ - قوة
٨ - تعويذة .

أ - له بهن گرتن [ج] ان يربط الاغنام للسمنة
ب - له بهن هاتن [ج] القدرة على : كهس له بهنى
نيهتنى

به نار [ن] سلسلة جبلية عالية
به نام [ئن] سيء السمعة، مفضوح
به نام بوون [ج] ان تسوء السمعة، الانفضاح
به نام كردن [ج] اساءة السمعة، الفضح
به نامى [ن] سوء السمعة، فضيحة
به نه [ن] عبد، مخلوق
به نه ر [ن] سفح الجبل
- له به نه رکردن [ج] العد، الاحتساب بالتسلسل .

به نه بر [ن] حيال، مخادع : نهو كابر به نه بر .
به نه برى [ن] تحايل، مخادعة
بهن بوون [ج] الانقياد، الاقتناع بالكلام
به نهج [ن] تخدير، مخدر (مادة)
به نهج دان [ج] التخدير
به نهجدهر [ن] مخدر: الشخص الذي يقوم بالتخدير

بهنده ۱ [تم] بهنه

بهنده ۲ [سر] انا: تستعمل للتباهي والتفاخر: بهنده
گورایانه!

بهندهر [ن] ۱ - میناء بحري ۲ - خيط يشد به فوهة
القرب

بهندوول [ن] بندول الساعة ۲ - رشاء: حبل الدلو
لرفع الماء من الابار

بهنسهعت [ن] سوار الساعة

بهن کردن [ج] ۱ - وضعه في السجن ۲ - اقناعه
وبالتالي منعه من امر ما.

بهنگک [ن] مربوط الحيوانات، مربوط.

بهنی [ئن] رباط (الاغنام)

بهنین [ئن] خیطی، ذو خیوط

بهنیوان [ن] سجين، مسجون

بهوجی [سر] ولوان، مع ان، کلمة تستعمل
للاستدراك: بهوجي من چه مه؟!

بهور [ن] ۱ - بپر ۲ - کل انسان قوي: بهوری بان
شیره

بهوش [ئن] ۱ - فارغ ۲ - لا معنى له

بهوشایی [ن] ۱ - فراغ ۲ - خلو: کون الشيء خلوا
بهون [ن] ارض غير مزروعة

بهونى [ن] له بهونى: وفرة، كثرة، غزارة
 بهه [سر] للتعبير عن الإعجاب
 بههار [ن] ربيع
 بههارى [ئن] ربيعى، خاص بالربيع
 بهههشت [ن] جنة، فردوس
 بهههشتى [ئن] جنتى، خاصة بالجنة: پياو
 صالحانىگه، بهههشتى به
 بههههشت [تم] بهههشت
 بههههشتى [تم] بهههشتى
 بههراو [ن] نوع من التمور
 بههمه [ن] بهماذ (عشب)
 بهى [ن] سفرجل
 بهيات [ن] نوع من المقام الكردي
 بهيان [ن] اول الفجر، غيشه
 بهپتال [ن] ١ - طبيب بيطري ٢ - كلاش كبير الحجم
 (بيطال)
 بهيته [ن] تبيت (الحيوان) في المرعى ليلا
 بهيتهدان [ج] التبيت
 بهيومباغ [ن] معنقة، ربطة العنق
 بت [ن] صنم، وثن ٢ - الهة
 بته [ن] ١ - بقع: شهوهگهى بته دىرى ٢ - الجذل:

جذور الشجر الظاهرة على الارض بعد قطعها: سی
چوار بته بکهن تا ئاگرئی بکهیمهوه ۳ - ضمان،
تأمین.

- له بتهنان [چ] یضمن، ان یؤمن: ثمجا کاری تر له
بته نانه تاواز باران له کاره گه یان؟

بته دار [ئن] ابقع: پارچه ی بته دار
بتهو [ئن] ۱ - راسخ میخه گه بتهوه ۲ - رصین:
دیواره گه بتهوه ۳ - مسدود: قاپیه گه بتهوه ۴ - متین،
محکم: کارمان بتهوه.

بتهو بوون [چ] ۱ - الترسیخ ۲ - الانشداد شدا
محکما ۳ - الانسداد

بتهو کردن [چ] ۱ - الترسیخ ۲ - الشد ۳ - السد
بتهوی [ن] ۱ - رسوخ ۲ - متانة ۳ - رصانة ۴ -
انشداد ۵ - شد ۶ - مکان امین: خوه یان دانهو
بتهوی.

بته رهس [ئن] وثنی، عابد الاصنام
بته رهسی [ن] الوثنية: عبادة الاوثان
بیج [ن] نهاية مدیبة: بجي شهوك
بیج دار [ئن] دو نهاية مدیبة

بختان تاله [ئن] سیء الطالع، سیء الحظ
بخت [ن] ۱ - تهمة ۲ - بهتان، افتراء

بختان تالهي [ن] سوء الطالع، سوء الحظ
 بختکەر [ن] متهم، مدعى
 بخت کردن [چ] الاتهام: ئه‌را وه ناهه‌ق بخت که‌نه
 مه‌ردما!

بخوهر [ن] اکال، نهم
 بخوور [ن] بخور
 بخوور دان [ن] مبخرة
 بر ۱ [ن] ۱ - مجموعة: هه‌ر برینگ جوورى باسى
 کینگ ۲ - قطع: بری په‌س ها له‌ی دووله.
 ۳ - قطع، انقطاع، عزل، انعزال ۴ - الوصول
 بر ۲ [ن] متلعم
 بر ۳ [پاش] تضاف الى الاسم فتكون اسم فاعل:
 سه‌ر = سه‌رپر

برا [ن] اخ، شقيق
 برات [ن] هدية، يقدمها الى بيت المتزوجة،
 الشخص الذي خصصت له هدية من مهر البنت
 براتوته [ن] اصبع بنصر

براده‌ر [ن] رفيق، زميل، صديق
 براده‌رى [ن] رفاقة، زمالة، صداقة.
 برارزا [ن] ولد الاخ، ابن الاخ او بنت الاخ.
 برازا [تم] برارزا

برازا وهزا [ن] حفيد الاخ

بران [ن] ۱ - سائق ۲ - قطیعة: بری برانه
براورد [ن] ۱ - ملاحظه، معاینه ۲ - نظر، نظره ۳ -
مقارنه

براورد گرتن [ج] ۱ - الملاحظه، المعاینه ۲ - النظر
۳ - المقارنه

برای بهر [نن] مماثل، مقابل، متساو، برای بهر یه کن
برای بر [ن] قطیعة، قطع العلاقة
بربره [ن] منجل مسنن يستعمل في حصد الشلب
بربوون [ج] ۱ - التلعثم ۲ - الانقسام أ - الانعزال
الی قطع: ولأخه گان بر بوون
برپساگردن [ج] الالتحاق بـ ۲ - الاكتفاء: نانه گه:
که مه برپیان دا نیه کیگ.

برج [ن] ۱ - برج ۲ - طالع ۳ - بریق
برجلانه کی [ن] لعبة قديمة يلعبها الاطفال
برد [ن] مدى: بردی تفهنگ. بردی دهس
بردن ۱ [ج] ۱ - الاخذ: کی چه کوشه گه برد؟ ۲ - ان
یذهب بـ: ثاو برده ی ۳ - قضاء [الوقت] ۴ - الاشارة
الی: کی ثاود بردگه؟

بردن ۲ [پاش] تضاف الی الاسم فتكون المصدر:
سهرسم + بردن = سهرسم بردن

بردنه وه [چ] ۱ - الارجاع: کی ئه مانه ته گه برده وه؟ ۲
- الغلب، الفوز: کی له وازی برده وه ۳ - المسح،
الازالة: بانزین له که ی قوماش بیگه وه ۴ - القصر

برپرگ [ن] تجبن

برپرگه [ن] عجر، عجرة

برپرگه دار [ئن] متعجر

برپرگه دان [چ] التعجر

برپرگ دان [چ] التجبن: شیره گه برپرگ داگه.

برزانگه [ن] هذب، رمش العين

برشانن [چ] ۱ - الشوي ۲ - الايلام ۳ - التعذيب:

له ناو روین خوهم برشانهم.

برشیاگ [ئن] ۱ - مشوي ۲ - متألم ۳ - متعذب

برشیان [چ] ۱ - الانشواء ۲ - التعذب: سزیام و

برشیام بۆم وه کووی بریان، بۆم وه ته ماکوو سه ر

سخته ی قلیان [فولکلور]

برغی [ن] مسمار مبلولب او مصومل

برقی [تم] برغی

برك [ن] ۱ - رمي ۲ - قذف

برك دان [چ] ۱ - الرمي ۲ - القذف

برکردن [چ] ۱ - جعله يتلعثم: نه خوه شیگه زوانی بر

کرد ۲ - الوصول: وه ره جه خوراوا بر کردنه و جی ۳ -

التقسيم او العزل الى قطع او مجموعات ٤ -

الكفاية: نانه‌گه كه‌مه بر وه پيمانانیه‌كيگ

برنج [ن] ١ - رز، تمن ٢ - معدن البرونز

برنجی [ئن] ١ - ممتاز ٢ - برونزی، نسبة الى برنج،

برنده [ئن] شجاع. كابرانازاو برنده‌سه

برنده‌یی [ن] شجاعة. برنده‌یی وه قسه نی‌یه، وه

کرده‌یه.

برنگ [ن] ١ - رمیة ٢ - قذیفة ٣ - التهاب الزائدة

الدودية

برنگ‌خهر [ن] قاذفة

برنگ دان [چ] ١ - الرمي ٢ - القذف.

برنگ کردن [چ] الاصابة بالتهاب الزائدة الدودية

بروا [ن] ١ - عقيدة، اعتقاد ٢ - ثقة: بروا وه كه‌س

نيه‌دي‌ری

بروا کردن [چ] ١ - الاعتقاد ٢ - الثقة

بروه [ن] حاجب

بروه [ن] مطاوعة

بروه کردن [چ] ان ينمو الحاجب

بروه کردن [چ] المطاوعة: يه‌تيمه، دلّم بروه نيه‌كيگ

دلّی بشکنم.

بری [ن] تلعم

بریاگ [ژن] ۱ - مقطوع ۲ - منهوك القوى
 بریان [چ] ۱ - الانقطاع ۲ - النهك
 بریانه وه [چ] ۱ - ان یخسر: کی برده وه، کی بریایه وه؟
 بریانه وه [چ] الانقطاع: ملوانکه گهی بریایه وه.
 بریه [ن] صُنْبَرَة: . دون استعمال الكیل او الوزن:
 گه نمه گهی وه بریه فروشت.
 برین ۱ [چ] ۱ - القطع ۲ - [المسافة] ۳ - القص ۴
 - الجز ۵ - الشق ۶ - البتر ۷ - التبجح: فره برن و
 هیچ له بنیان نی یه.
 برین ۲ [پاش] تضاف الى الاسم فتكون المصدر:
 سهر + برین = سهر برین
 برینه [ن] جز الصوف
 برینه کهر [ن] الذي یجز الصوف
 برینه کردن [ن] ان یجز الصوف
 برینه وه [چ] ۱ - قطع (الزار) ۲ - انهاء (المشکله)
 بز [ن] عنز
 بزا [ژن] قابل على الحمل والولادة (حیوان)
 بزه [ن] ۱ - بسمه ۲ - بشاشة: بزهی دۆ سیوولی تی.
 - بزهی دۆی سیوولی تی (در) سعید و مبهج
 بزهن [ژن] شجاع، قادر على القيام بالمهمات الصعبة
 بزه خهنگ [ن] ابتسامة

بزرگه [ل] عظیم: په نامان وه خودای بزرگه.
 بزرگی [ن] عظمت: بزرگی ته را خودایه.
 بزگیر [ن] تاجر الاغنام
 بزگیری [ن] تجارة الاغنام: سایه میر کاری بزگیری به
 بزگیری کردن [چ] امتهان تجارة الاغنام
 بزمار [ن] مسمار
 بزماره [ن] ۱ - ثولول القدم ۲ - مرض يصيب ثمار
 النباتات
 بزَن [ن] ماعز
 بزَن ترنه [ن] عشب بري حاد الطعم، حريف الطعم
 بزَن ریشه [ن] لحية الماعز: عشب بري
 بزَن مژهك [ن] وړل: حيوان من الزواحف
 بز [ن] ۱ - نقش ۲ - سنا السنابل
 بزَار [ن] نخالة
 بزَار کردن [چ] التنظيف من النخالة: تنظيف الزرع
 من الاعشاب الضارة.
 بزَانگ [تم] بزْانگ
 بزْبز [ئن] منفوش
 بزْبز بوونه وه [چ] ان يصبح منقوشا: قزى بزْبز
 بوونه.
 بزْبزى [تم] بزْبز

بژمیر [ن] ۱ - محاسب ۲ - عداد
 بژی مهمر [ن] عیش الکفاف: کاره‌گه‌مان بژی مه‌مره.
 بسات [ن] کوکب الارض، البسیطة
 بسلمان [ن] مسلم
 بسمار [تم] مسمار
 بسماردان [ج] اصابة ثمار النباتات بمرض البقع
 بسین [ن] مشتري

بشیون [ن] ۱ - مخرب ۲ - فوضوي
 بغ [ن] بغض، حقد
 بغ وه بغ چوون [ج] الامتلاء بغضا: له قسه‌گه‌مان
 بغ وه بغ چگک
 بغده [ن] سکین کبیر
 بغواري [ن] مدخنة
 بغواز [ن] ۱ - بغواز ۲ - حوض الماء المتجمع
 بغواز کردن [ج] اسالة الماء من حوض الماء
 المتجمع
 بغوز [ن] التهاب (جرح)
 بغوز کردن [ن] التهاب: زه‌خمه‌گه‌ی بغوز کردگه
 بغیره [ن] غریب عکس قریب
 بفرووش [ن] بائع

بڻه [ئن] خطر (طفل)
 بك [ن] السطح (كعاب)
 بڪهر [ن] فاعل: ڪهس بڪهري ئي ڪاره نئي به
 بگهه [ڪ] افرض: بگهه ٿهوانيش هاتن، ته گبيرمان وه
 جه بوو!
 بگير [ن] اعتقال جماعي
 بلاجهو [ئن] عجيب: ئي ڪاره فره بلاجهو
 بلاچانن [ج] السنا: ٿاسمان بلاچني .
 بلاجه [ن] سنا البرق
 بلاچو هوڙ [ن] بريق ورعد
 بلاش [ئن] مجاني، بلا مقابل
 بلاؤڪ [ن] شجرة قراصيا
 بلاؤڪ [ن] شجار: خشبة توضع في فم الفطيم لثلا
 يرضع
 بلاؤڪ كردن [ج] الشجار
 بلا
 بلباس [ن] الماس
 بلبل [ن] ۱ - بلبل ۲ - كناية عن الطلاقة في التكلم:
 له عمره بي بلبله .
 بلبله [ن] تدفق: خروج السوائل بقوة
 بلبله دان [ج] التدفق: خون له سهري بلبله دا
 بلخه [ن] ۱ - فوضى، شغب، مشكلة

بَلْخَه‌وَنان [ج] ۱ - اشارة الشعب والفوضى

والاضطراب ۲ - اشارة المشاكل

بَلْخَه‌و نهر [ن] ۱ - فوضوي، مشاغب. ۲ - مثير

المشاكل

بَلْفَه‌ته [ن] آفه، طاعون

بَلَق [ن] فقاعة

بَلَقَه بَلَق [ن] فقاعة متكررة

بَلَق دان [ج] ان يكون فقاعات

بَلَن [ثن] ۱ - طويل ۲ - عال، شاهق، شامخ، سام

بَلَن بوون [ج] ۱ - ان يصبح طويلا ۲ - ان يصبح

عاليا، شاهقا، شامخا، حسام

بَلَن کردن [ج] ۱ - الاطالة ۲ - التعلية: فره بلنى

ديواره‌گه مده‌ن.

بَلَنگَو [ن] مكبرة الصوت

بَلَنى [ن] ۱ - طول ۲ - علو، شموخ، سمو

بَلِياق [ن] عدسة العين .

بَلوور [ن] ناى

بَلوورى [ثن] ناصع البياض

بَلَيَزه [ن] وهج، لهب، تاجج

بَلَيَزه‌دار [ثن] وهاج، متاجج

بَلَيَزه گرتن [ج] التوهج، التاجج: ئاگره‌گه بَلَيَزه

گرت.

بلیسک [ن] سفد: بلیسکی گوشت.

بلیمهت [ن] ۱ - داهیه ۲ - عالم

بلین [تم] بلن

بمر [ئن] ۱ - معرض للموت ۲ - محتضر علی وشك الموت. حمه چونه؟ بمره.

بن [ن] ۱ - قاع، قعر ۲ - قاعدة، اسفل ۳ - نهاية ۴ - جذر ۵ - اصل ۶ - غشاء البكارة

بنار [ن] سفح الجبل

بنه [ن] حمار یربط فی الوسط او الجهة اليسرى عند درس البیدر: خهري بنه.

بنهچهك [ن] ۱ - اصل، اساس ۲ - سلالة

بنهپهت [ن] ۱ - اساس (البناء) ۲ - بداية

بنهماله [ن] ۱ - اسرة ۲ - عائلة مشهورة

بنهوان [ن] التي تقوم بإدارة البيت، كناية عن الزوجة بنهوکردن [چ] التزايد: ما شهللا مهردمهگه بنهوکردن بنهوگرتن [چ] الترسيب، التقعر: چشت قورس بنهو گريگ

بنهونان [تم] بنهوگرتن

بن بر [ن] اجثاث، استئصال

بن بر بوون [چ] ان يستئصل، ان يجثث

بن بر کردن [چ] الاستئصال، الاجثاث: پهلك تا

بنبری نه که ی ههر سهوز بوو
 بن ته مهل [ن] اساس (البناء)
 بنج [ن] ۱ - جذر ۲ - اصل، قاعدة، اساس
 بنجه ودان [ج] التجذر: داری کونار بنجهو دیکه.
 بنجقانگ [ن] شجرة التبخير
 بنج کوتان [ج] ۱ - الترسيخ ۲ - التجذر: شهوك بنج
 کوتی له زهوَ.
 بنجگ [ن] جنبه، شجيره
 بنجال [ن] ۱ - ما يوضع من الغلة في الحفور ۲ -
 رائحة الغلة التي تحفظ في الحفور
 بنچينه [ن] اساس، اصل
 بنخهرمان [ن] ما يبقى في البذر بعد جمع الحاصل
 بندان [ن] ما يوضع في المطبخ من حبوب
 بندرس ۱ [ن] ۱ - اصل، اساس ۲ - اوليات،
 حیثیات: کهس نه چگه نهو بندرسی کاره گه.
 بندرس ۲ [ن] ۱ - اصیل ۲ - صادق
 بنرچلهک [ن] اصل، اجداد، اسلاف
 بنعام [ن] اسلاف: له بنعام قهومن.
 بنقر ووزنهک [ن] الحلقوم
 بنکاری [ن] اوليات، حیثیات: تا نه چيتهو بنکاری
 نیهزانی چهسه

بنكه [ن] ۱ - قاعدة ۲ - مقر

بنكه ن [ن] اجثاث

بنكه ن كردن [ج] الاجثاث: گيا تا بنكه نى نه كه ى
هر سه ونز بوو.

بنكرنه ك [ن] حكاكة، ما يلصق من الطعام بقعر القدر

بنگر [ن] رواسب

بنگرتن [ج] الترصب، التقعر: خه رگ، له ئاو
بنگرى.

بن نان [ج] ۱ - التأسيس، البدء، الشروع: بنى
وازی نان.

بننگ [ئن] الاوغل: خانگه بننگه گه گهوراس.

بن هاتن [ج] ۱ - النفاذ ۲ - الانتهاء: چه بوئى كاره
هر بنى نه هات!

بنووك [ن] اكلة تعد من الطحين والدهن

بنيا [ن] اصل، اساس، قاعدة

بنيان [ج] ۱ - البدء، الشروع ۲ - وضع الاساس:
بنيانى خانگى ناگه.

بو [ن] ۱ - بوم ۲ - [م] شخص ابله

بوّه [ن] امكانية: كوپره، بوهو نهووه نيه زانى

بوچ [ئن] ابله

بوچى [ن] بلاهه

بوچگك [ئن] ۱ - صغير عمرا ۲ - صغير حجما
 بوچگك بوونهوه [چ] ان يصغر
 بوچگك كردنهوه [چ] التصغير
 بوچگى [ن] صغر
 بوخچه [ن] صرة، حزمة، منديل كبير توضع فيه
 الملابس
 بوغرا [ن] نذر ويكون عادة اكلة وليست ذبيحة
 بوغرا كردن [چ] النذر اكلة: بوغراى كردمه تهرا
 سالمى كورهم.
 بوو [ن] ۱ - عطر ۲ - رائحة ۳ - شم ۴ - نكهة
 بووت [ن] ۱ - سبب ۲ - اجل، خاطر
 بوونگك [ن] ذرة، كمية قليلة جدا
 بوو خوهشه [ن] نبات الشيح
 بوو خوهشكه [تم] بووخوهشه
 بوودار [ئن] رواج، ذو رائحة، فواح
 بوودان [چ] تنكيه الطعام: بووى گوشته گه بده.
 بوور [ئن] بُني (لون)
 بوورانن [چ] النعير، الجثير: وهتارام قسه بكه، كه م
 هاوار بكهو ببورن.
 بووزه [ن] نعير، جثير
 بووره پياگ [ن] رجل عادي، رجل غير مشهور

بوورهك [ن] ۱ - جيس ۲ - طير عديم العرق
 بووره كردن [ج] النعير، الجئير
 بووره ولى [ن] نبات ربيعى
 بووربوونهوه [ج] ان يصبح بني اللون
 بوور كردنهوه [ج] جعله يصبح بني اللون
 بوورى [ن] ۱ - انبوب ماء ۲ - حالة كون اللون بنيا
 بووريز [ن] نكهة [الطعام]
 بووريز كردن [ج] تنكيه الطعام: بووريزى قهزانه
 نه كرده
 بووق [ن] اوراق البصل ذات الازهار
 بووقانن [ج] ۱ - النيب ۲ - العياط
 بووقاو [ن] حساء يعد من اوراق البصل
 بووقه بووق [ن] ۱ - نيب متواصل ۲ - عياط
 متواصل
 بووقى [ن] بوق، آلة موسيقية
 بوو كردن [ج] ۱ - التعفن: گوشته گه بوو كردگه ۲ -
 الشم: بووى بكه بزان چهنى خواهه ۳ - التشم:
 كه چهل بوو چشتى كرديده!
 بووگهن [ن] عفونة
 بووگهن كردن [ج] التعفن: په نيره گه بووگهن كردگه.
 بووگرتن [ج] ۱ - الاصابة بالرائحة: زه خمه گه بوو
 گرتگه ۲ - التحلي بصفات الاخرين: بوو براده ره گه
 گرتگه.

بوولائن [چ] البُعار: جوور بزن شاخ شکیاگ همر
بوولئی.

بوولَه [ن] بُعار: صوت الماعز

بوولَه بوول [ن] بُعار متواصل

بوولگ [ن] داء المعمعة

بوون ۱ [ن] ۱ - وجود: بوون ونه بوونيان يه کيگه ۲ -

سبب: من وه بوون نه وانه وه تویش هاتم ۳ - اجل،
خاطر: له بوون نه وان دهنگ نه کردم.

بوون ۲ - [چ] ۱ - الكينونة ۲ - الصيرورة ۳ -
الوجوب

بوون ۳ [پاش] تضاف الى الصفة فتكون المصدر:
پر = پر بوون.

بوونه [ن] علاقة، صلة:

بوونه وه [چ] ۱ - انفكاك (العقدة) ۲ - زوال العقدة او
الربط بين الزوجين وبذلك يستطيعان الاتصال
الجنسي

- لی بوونه وه [چ] - الانفكاك ۲ - الانتهاء من (عمل):
که ی له خوہنین بوونه وه؟

بوويه مه [ن] غطاء الرأس للنساء «چرغد»

بی ۱ [پش] تضاف الى الاسم فتقلب المعنى
وتحواله الى صفة: کار: بی کار

بی ۲ [ن] شجر الصفصاف

بی ٹاگا [ئن] غافل، لاعلم له

بی ٹامان [ئن] قاس، عديم الرأفة

بیار [ئن] غیر مشغول بعمل ما. دهسیان: بیاره

بیانگ [ن] حجة، عذر

بیانگ گرتن [ج] التحجج: ورسگی نی به وهلی بیانگ
گری.

بیوان [ن] ۱ - الصحراء، ارض قفراء ۲ - فقدان

الوعي

بیوان بوون [ج] فقد الوعي: له گهرمی دلم بیوان
بو.

بیوان کردن [ج] جعله يفقد الوعي

بیوانی [ن] ۱ - ارض واسعة قفراء ۲ - حالة فقدان

الوعي

بیئنه نازه [ئن] ۱ - لا مثل له ۲ - بلا حدود

بیئووده [ئن] متطفل: قسه مه که، ئه وه چهنی بیئ

ئووده ی!

بیباک [ئن] شجاع، باسل، صندید

بیباکی [ن] شجاعة، بسالة.

بیباوهر [ئن] شکاک، مرتاب

بیباوهری [ن] شک، ارتياب

بی بهخت [ئن] ۱ - سیء الحظ ۲ - غدار
بی بهر [ئن] عقیم، غیر مثمر: داری بی بهر بر نهی.
بی بهش [ئن] محروم: من له گشت چشتی
بی بهشم.

بی بن [ن] عمیق: لا یسبر غوره
بی پایان [ئن] لا متناهی: ناسمان بی پایانه
بیّت [ن] اراجیز شعریه فولکلوریه
بی تام [ئن] عذیم الطعم
بی تاوان [ئن] بریء: هیچ نه کردگه، بی تاوانه
بی تهل [ن] لاسلکی.

بیتر [ئن] احسن، افضل
بیجامه [ن] بیجامه
بیجگه [أ] استثناء: ماعدا، عدا، باستثناء: بیجگه له
ئهوان، کەس ئی کاره نیه کیگه.

بی چاره [ئن] مسکین، لا حیلە له.
بی حیا [ئن] مستهتر، لا حیاء له: بی حیا باکی
له هیچ نی به

بی حیایی [ن] استهتار
بی حورمهت [ئن] معدوم الاعتار
بیخ [ن] ۱ - لثة، تیجان الاسنان ۲ - جذر ۳ -
قاعدة، اساس: له بیخا داره گه ئه لکه نهی.

بی‌خار [ئن] نقی، صاف
 بی‌خود [ئن] عديم النفع، بلا فائدة: هرچگ بکهی
 بی‌خوده
 بی‌خودا [ئن] ۱ - کافر ۲ - ظالم: بی‌خودایه، به‌زه‌بی
 وه که‌سا نیه‌تیگ
 بی‌دار [ئن] ۱ - مرق، مستی‌قظ، ساهر: هرشه‌و
 بی‌دارم
 بی‌داربوون [چ] ۱ - التارق ۲ - الاستی‌قاز
 بی‌دارکردن [چ] جعله یورق ۲ - الای‌قاز
 بی‌داری [ن] ۱ - ارق: فره‌بی‌داری کیشایه ۲ -
 استی‌قاز، یقظه
 بی‌ده‌ره‌تان [ئن] ۱ - لا مجال له ۲ - لا معیل له:
 ته‌نیا بال و بی‌ده‌ره‌تانم
 بی‌ده‌رمان [ئن] عضال: ده‌ردی بی‌ده‌رمان
 بی‌ده‌سه‌لات [ئن] ۱ - مسکین ۲ - ضعیف ۳ -
 عاجز: بی‌ده‌سه‌لاته، کار له وهری نیه‌چوو
 بی‌ده‌سه‌لاتی [ن] ضعف، عجز
 بی‌ده‌نگ [ئن] ۱ - ساکن، صامت، هادیء: وه بی
 ده‌نگ کار خوه‌یان کردن
 بی‌ده‌نگی [ن] ۱ - سکوت، صمت
 بی‌ده‌رامه‌ت [ئن] لا مورد له

بَيْرَاخ [ن] علم، راية

بَيْرَه [ن] مشروب بيرة

بَيْرَه [ن] ١ - حمرة الشفاه ٢ - شجرة دارم

بَيّ رَيّ [ثن] ١ - غير معقول: ثَيّ كاره بَيّ رَيّ يه ٢ -

غير مسلوك

بَيّزار [ثن] مزعوج، منزعج، مسؤم

بَيّزار بوون [ج] الانزعاج، السأم: نهوقه ره نهخوه شم

له گيانى خوهم بَيّزار بومه.

بَيّزار كردن [ج] الازعاج، جعله مسؤماً.

بَيّزارى [ن] انزعاج، سأم

بَيّزگ [ن] وجم

بَيّزگ كردن [ج] التوحم

بَيّزگوان [ن] المرأة المتوحمة

بیس [ن] عشرين (٢٠)

بیسه مین [ثن] العشرين

بیسم [تم] بیسه مین

بَيّ شهرم [ثن] وقع، قليل الحياء

بَيّ شهرمى [ن] وقاحة، قلة الحياء

بَيّ شوو [ثن] كثير ٢ - يتعدى الحدود: كارى بَيّ شوو

مهكه

بَيّ عار [ثن] ١ - غير مبال بالامور ٢ - كسلان

بئِ عارى [ن] ۱ - عدم المبالاة ۲ - كسل
 بئِ غهوش [ئن] صاف، نظيف، لا شائبة عليه
 بئِ قاده [تم] بئِشوو
 بئِ قاده بئِ [ن] تجاوز حدود الاعراف والتقاليد
 بئِ فەر [ئن] ۱ - قبيح ۲ - تافه
 بئِ فەرى [ن] ۱ - قبح ۲ - تفاهة
 بئِ كار [ئن] عاطل، بَطال
 بئِ كارە [ئن] ۱ - قليل، ضئيل ۲ - خفيف ۳ - شيء
 لا تذكر
 بئِ كارى [ن] بطالة: جه مشير، به دوو مانگه بئِ كارى
 كيشئ
 بئِ كهس [ئن] وحيد، لا معين له
 بئِ كهسى [ن] حالة كون الفرد وحيدا، لا معين له
 بئِ گاز [ئن] ۱ - فسحة ۲ - خلوة
 بئِ گانه [ئن] ۱ - غريب ۲ - اجنبى
 بئِ گونا [ئن] برىء: گوناكار ده رچگه و بئِ گونا بؤه
 پئيهو.
 بئِل [ن] مسحاة
 بئِلئى ئاو نيه لگري [در] لا يقدر الخير الذي اصابه
 بئِل [ن] طين متعفن «حمأة»
 بئِ لاين [ئن] محايد، غير منحاز

بیلاینی [ن] حیا، عدم الانحياز: عراق له ناو

دهوله تانه، سیاستی بی لایه نی په پرهو کیځ

بیلهق [ن] ۱ - طعن ۲ - استهزاء ۳ - تعبير

بیلهق دان [ج] ۱ - الطعن: نیه بوو بیلهق له براده ری

خوډه بدهی.

۲ - الاستهزاء: هه رکه س وه لایا یا رډه بوو بیلهق لی

دیځ. ۳ - التعبير

بیلهقدهر [ن] ۱ - طعان: بیلهقدهر له ناو مهردم خوینی

تاله. ۲ - مستهزيء ۳ - معبير

بیم [ئن] صحي: زهوی بیم

بیمار [ئن] مريض، علیل

بیمار بوون [ج] التمرض

بیمارسان [ن] مستشفی

بیمار کهفتن [تم] بیمار بوون

بیمارې کېدون [ج] جعله یتمرض: سهردی بیمارم کیځ.

بیماری [ن] مرض، عله، اهه: بیماری له دهم

دهسی خراوتره.

بیماری گرتن [ج] الاصابة بمرض بیماری زه ردهی گرتځه.

بیمی [ن] كون الشيء (ماء، ارض) صحيا

بین ۱ [ن] وجود: له بین چوو

بین ۲ [نك] ۱ - بین: مهنده لی ها له بین خانه قی و

به دره

۲ - فیما: بینی من هاتم ئاسمان سا بو
 ا - له بین بردن [ج] ۱ - الافناء، القضاء: کابرا
 دژمنی خوہی له بین برد ۲ - الاماتة .
 ب - له بین چوون [ج] ۱ - الفناء ۲ - الموت:
 ئهوقهره هلاک خوہی کرد، ئاخری له بین چوو.
 بی ناموس [ئن] ۱ - قليل الحياء ۲ - غير شريف:
 ئادهمی بی ناموس دەس دریزی له مەردم کیگە .
 بی ناموسی [ئن] ۱ - قلة الحياء ۲ - انعدام الشرف
 بی ناو [ئن] مجهول
 بی نهوا [ئن] معدوم، محروم، بائس
 بین بین [ئک] من حين لآخر، من وقت لآخر: برا
 گه‌وراگه‌مان بین بین سەر دیگه لیمان .
 بی نمازی [ن] العادة الشهرية
 بی هووش [ئن] مغمی علیه، فاقد الوعي:
 نه‌خه‌شیه‌گه‌ی فره سه‌خته، بی هووشی کردگه .
 بی هووشی بوون [ج] فقدان الوعي، ان يغمی علیه:
 بینی نه‌خه‌ش بو، دوو جار بی هووش بو.
 بی هووش کردن [ج] افتاد الوعي، جعله يغمی
 علیه: بوو غاز زخال بی هووشی کرد.
 بی هووشی [ن] حالة فقدان الوعي
 بیوه [ئن] ۱ - ارملة ۲ - ارملة

بیوه بوون [ج] الترمل، ان یصبح ارملا او ارملة: نهو
ثافره ته شوّه گهی مردو بیوه بو.

بیوه ژن [ن] ارملة.

بیوه کردن [چ] الارمال، جعله یتأرمل

بیوهی [ئن] مسالم، غیر مؤذ، لا یشیر المشکال: بیّرام
کابرایه کی بیویه.

بیوهی [ن] حالة کون الفرد مسالما: یا خودا هر
بیوهی و تویشی بهد نه یای (دعاء)

بیوهی [ن] حالة کون الفرد ارمل او ارملة.

- پ -

پ [ن] /بی/ الحرف الثالث من الألف باء

پا [ن] ۱ - قدم: ده سی له پای شوو پتره (په بند). ۲ -
قائمة: ولاخی چوارپا. ۳ - زناد البندقية: پای تفهنگه
لی کیشایه وه.

۴ - ظل: له پای دارئ نیشتبو. ۵ - مقدمة، أقدام:
پاجه وّل.

أ - پا له شوونی پای نیه نی [در] لا یضاهیه أحد:
کەس پا له شوونی پای علی نیه نی.

ب - پاهه چه فته و نان [در] الانحراف عن الطريق، عن
النهج المعتاد: هر کەس پا وه چه فته و نا پای بوور.

ح - پا وهیه کاهاتن [چ] الارتباك في المشى : له ترسا
پای وهیه کاهات.

ه - ټهوپاچوون [چ] أن ينتعل : ئی که وشه یله
بوچگم پروا نیه که م بچنه و پام.

و - ټهوپاکه فتن [چ] / طفل / البدء بالمشي : میدیا
که فتنگه سه و پا.

ز - ټهوپاکردن [چ] الانتعال : هیچ ټهوپانه کردو وه
پای په تی چگ.

ج - ټهو ژیرپاچوون [چ] التحريض على

ی - له پاکه فتن [چ] فقد القدرة على المشي نتيجة
مرض أو كبر سن : خاوه ر پیر بوهو له پا که فتنگه
ک - له سه رپا [ئن] على الزناد، مهیء للاطلاق
تفهنگه گه ها له سه رپا.

ل - له وه رپانان [چ] ۱ - الاشتراط مقدماً. ۲ -
التنبيه، التحذير

م - وهپا [ئک] على الاقدام : وه پا هاتن.

ن - وه پاوهو وسانن [چ] ۱ - المساعدة على
الوقوف :

۲ - جعله في وضع عمودي

س - وه پایا هاتن [چ] المجارة : له دهوکردن، که س
وه پایا نیه تی.

- ٤ - وه پایا هاوردن [چ] القدح (زند البندقية): دهس
وه پای تفهنگه‌گیا هاوردو رِمه لیّ وسان.
- پاپرین [چ] ١ - الانقطاع (عن الزيارة): ئه‌رتی ئه‌وه
ئه‌را پایا لیمان برینه؟ ٢ - منع الآخرين (من الزيارة):
کرم پای کورده‌ی بریه له لیمان
- پاپا [ن] ١ - مماطلة. ٢ - اهتمام، اکتراث. ٣ -
تربث
پاپابوون [چ] ١ - الاهتمام، الاکتراث: پاپای قسه‌ی
ئهو مه‌و.
- پاپا کردن [چ] ١ - التماطل: ئیدی ئه‌را نیه‌چی، هه‌ر
پاپا که‌ی؟
- ٢ - التردد: فره پایا که‌ن لیّ کاره. ٣ - الاکتراث: پاپا
بکه‌ن تا خه‌وه‌ری راسی تیّ وه ده‌سمان
پاپه‌تی [ئن] حافی القدم.
- پاپه‌روو [ن] واثور.
- پاپه‌رووین [ئن] موثور، ذو واثور: مامری پاپه‌رووین.
پاپوش [ن] لباس المرأة [سروال]
- پاپیگه [ن] رجاله: چوار سوارو چوار پاپیگه.
- پاته‌خت [ن] عاصمة، حاضرة: به‌غدا پاته‌ختی عراقه.
- پاتشا [ن] ١ - ملك. ٢ - سلطان. ٣ - حاکم
- پاچال [ن] ١ - حفز بالقدم. ٢ - کنایه عن عدم
الاستقرار من الام.

- پاچالّ وه پاكه نين [در] لا يقر له القرا .
له ژانى دگانم، ثمشهو تا وه شهوكى پاچاں وه پ
كه نيم .

پاچانن [چ] ۱ - التفنيت: دهر د پاچانهى
پاچه [ن] ۱ - أقدام الجبل ۲ - رأس وأطراف الحيوان
۳ - أكلة تعد من رأس وأطراف الحيوان .

پاچقول [ن] عكرفة
پاچقول دان [چ] العكرفة: 'پاچقولى داو وه دهمه و
پاچگ [ن] ۱ - كراع ۲ - لفة طويلة من الخيوط،
لفيفة

پاچك كردن [چ] الكرع، اللف .
پاخسن [چ] ۱ - فقد القدرة على المشي وبالتالي
التخلف عن الركب: خه ركه و له رى پاخس و
هيشتهى چى به و

پاده [ن] تعادل (لعبة الورق)
پادشا [تم] پاتشا
پادشا وه رزير [ن] لعبة الملك والوزير .
پادشاهى [ن] الملكية
پار [ن] السنة الماضية: پار له ئمسالّ سه ردتر بو .

پاره پاره [ن] مقطع
پاره پاره كردن [چ] التقطيع

پاره که [تم] پار.

پارچه [ن] ۱ - قماش ۲ - قطعه ۳ - جزء

پارچه پارچه [نن] مقطع.

پارچه پارچه بوون [ج] ان ییتقطع.

پارچه پارچه کردن [ج] التقطیع.

پار چینه [ن] ۱ - سلم ۲ - درج ۳ - مواطیء قدم

على سطح الآبار والحفور العميقة تكون كالدرج أو

السلم للتزول والصعود: ذَرَك و درج

پار خخه [ن] رعب

پارخخه گرتن [ج] الأصابة بالرعب: نهرا پری

نيه كهی، پارخخه گرتیده!

پار سەنگ [ن] صابورة المیزان.

پاروو [ن] ۱ - مجداف ۲ - غرافة.

پاروو دان [ج] ۱ - الجدف ۲ - الفرق.

پار یزین [ج] الحفظ، المحافظة على.

پارین [ن] عجل يعمر سنة واحدة.

پارینگ [ن] مجاري حول البيوت لتصرف مياه

الأمطار.

پاس [ن] نباح

پاساری [ن] عصفور

پاسا کردن [ج] ۱ - التناسی ۲ - التجاهل

پاسه‌وانی [ن] حراسة.
 پاسه‌وانی کردن [ج] الحراسة.
 پاسر گیانگ [نن] ۱ - متفرح ۲ - ملتهب
 پاسر گیان [ج] ۱ - التفرح ۲ - الالتهاب.
 پاس کردن [ج] النباح
 پاشا [ن] ۱ - ملك ۲ - سلطان - حاكم
 پاشایه‌تی [تن] پادشایه‌تی.
 پاشایی [تم] پاشایه‌تی
 پاشایی کردن [ج] امتهان الملوکیه. پاش دهسه [ن]
 پاشکوی [ن] مؤخره: پاشکوی ثوتومبیل
 پاش و پیش [ن] تقدیم وتأخیر، قلب، عکس
 پاشیم [ن] سحور، وجبة السحور
 پاک [نن] ۱ - نظیف ۲ - نقي ۳ - صاف ۴ - طاهر ۵
 - نزيه ۶ - تماماً.
 پاکه‌ت [ن] علبه
 پاکه‌وکه‌ر [ن] منظف.
 پاک بوونه‌وه [ج] ۱ - التنظيف ۲ - التصفية
 پاکردن [ج] وقوع الطلقة أمام الهدف: کولله‌گه‌ی
 سه‌رکرد تا پا کرد؟
 پاک کردن [ج] التنظيف، التطهير، التنقية
 پاک کردنه‌وه [ج] التنظيف، التطهير ثاینة

پاکی [ن] ۱ - نظافة . نقاوة ، صفاء

۲ - طهارة ، نزاهة .

پاکیشان [ج] ۱ - ان یخدر (الشاي) ۲ - ان یتوی
الطعام

پاکیشانہ وہ [ج] الانسحاب فجأة من . . له وه ختی
تہنگی له برادرہ ری خوہی پاکیشیگہ وہ .

پاکی کردن [ج] ۱ - الأهتمام بالنظافة .
۲ - الأهتمام بالطهارة .

پاگرتن [ج] ۱ - الوصول الى المكان المقصود :
سواری ولاخی بوون ، منالہ کانت پا نیہ گرن . ۲ -
/ طفل / الوقوف والمشي : شمال ہیمان گہولی کیگ
تا پا گرتگہ ؟

پال [ن] ۱ - جنب ۲ - سفح (الجبل)

پالہوان [ن] بطل ، صندید

پالہوانی [ن] بطولة

پالتاؤ [ن] معطف

پال دانہ وہ [ج] ۱ - الأهتمام بـ ۲ - الألتجاء
والاضطجاع ۳ - الأتکاء : پال دا وہ دیواریگہ وہ

پالدو [ن] مذيلة : خیط یشد بہ جلال الحيوان من
الخلف

پالدوتہ کائن [ج] التملق : بہسہ ، کہم پالدو بہتہ کن !

پالفت [ن] ترشیح ۲ - تقطیر ۳ - التصفیة
 پال نان [ج] ۱ - الدفع ۳ - جعله ینصرف
 پالیشت [ن] مبزل
 پالیشتاو [ن] بزل
 پالین [ج] ۱ - التصفیة ۲ - الترشیح ۳ - التقطیر
 پامل [ن] ۱ - إلحاح ۲ - إجبار
 پامل بوون [ج] إلحاح: فره پاملی مهو.
 پامل کردن [ج] الاجبار: پاملی کرد، تا چگه نهولیا.
 پاملی [ن] ملحة.
 پا نان [ج] ۱ - تخفیف أو تنزیل (صوت):
 کهمی پای رادیوه گه بنه. ۲ - تأمین البندقية: پای
 تفهنگه گه بنه ۳ - الاسراع: دیره، کهمی پاد بنه.
 پاندان [ن] قلم حبر
 پاوار [ن] عابر السبیل، ابن السبیل
 پاوه شانه - پاوه شانی [ن] الهدیة التي يأخذها الخطیب
 الی بیت خطیبته قبل الزفاف وتكون عادة من
 المأكولات.
 پاوه گهزدان [ج] الصمود: یهك سעות پاوه گهز
 بدهین دژمن شکینگه وه
 پاوه مانگ [ئن] المرأة الحامل في الشهر الأخير من
 الحمل

پاوه مانگی [ن] حالة كون المرأة حاملاً في الشهر
الأخير من الحمل.

پاوه مووری [ن] عتابه، رثاء

پاوهن [ن] ۱ - صفد، غلال ۲ - عملة إنكليزية

پاوهو [ن] آشبينه العروس

پاوه وکردن [ج] استظافة العروس بعد الزواج.

پاهاوردنهوه [ج] ۱ - الترجل: له خهري شتيتان پا
هاوردهوه.

۲ - جعله يترجل: له كولي قاترهگه، پای هاوردهوه.

پاههله [ن] نبات ربيعي

پايار [ئن] ذو مكانة، ذو شأن

پايار بوون [ج] أن يصبح ذو مكانة، ذو شأن

پايار كردن [ج] جعله ذو مكانة، ذو شأن

پايه [ن] ۱ - منزلة، مكانة، شأن

۲ - درجة من السلم

پايخ [ن] عقله لصغار الأغنام

پايخ كردن [ج] ربط صغار الأغنام بعقلة

پايدار [ن] دواسه الدراجة الهوائية

پايز [ن] ۱ - صيف ۲ - خريف (في بعض المناطق)

پايزانه [ئن] صيفي

پايزه [ئن] صيفي

پايزی [ئن] صيفي

پایژدگ [ن] فتيلة الطلقة
 پایژ دنگ [تر] عقب الرجل
 پایژ دوو [ن] حلب الأغنام مرة اخرى بعد السماح
 لصغارها بالرضاعة منها
 پاین ۱ [ن] ۱ - حد ۲ - نهاية
 پاین ۲ [ج] الانتظار، الترقب: کی لیره پای؟ ۲ -
 الحراسة: وه شهو بوسانه گه پان
 په پگ [ن] رغيف صغير (حنونة)
 په پوله [ن] فراشة
 پهت [ن] ۱ - حبل ۲ - مجال: مهرگ پهت پی نه دا.
 پهته سوو [ن] عُطبة
 پهنگ [ن] انكاف
 پهنگین [ئن] أنكافي، خاص بالانكاف
 پهتو [ن] بطانية
 پهتی [ئن] ۱ - خالص، صرف، بحت
 ۲ - مجاني، ۳ - خال، ۴ - عار، ۵ - حاف، ۶ - حارس
 الرأس
 پهجامه [ن] ملابس النوم
 پهچیه [ن] مريض الأغنام
 پهخش [ن] ۱ - إنتشار ۲ - تبعثر
 پهخشه [ن] بق (حشرة).

په خشه وکهر [ن] ناشر
 په خش بوونه وه [چ] الانتشار
 په خش کردنه وه [چ] النشر.
 پهر [ن] النعجة ذات الوجه الأسود
 پهر [ن] ۱ - ریش ۲ - انفلات ۳ - جانب طرف ۴ -
 حد ۵ - زعانف ۶ - طفر، وثوب
 پهراش [ن] ۱ - شظية ۲ - قطعة صغيرة
 پهراش بهراش بوون [چ] التهشم:
 پهراش پهراش کردنه وه [چ] التهشم
 پهران [ن] نوع من بنادق الصيد [کسرية]
 پهرانن [چ] ۱ - ترك (سطر - موضوع): خهت
 مه پهرن ۲ - التلقيح: ماهين له نه سې پهرانن
 پهراننه وه [چ] جعله يعبر: له جووه گه پهرانه يه وه
 هاته وه.
 پهراويز [ن] حاشية ۲ - هامش الكتاب
 پهراويز گرتن [چ] التزويد بالحاشية
 پهره [ن] ۱ - ورق الكتاب ۲ - ورق النبات والأشجار
 ۳ - جوار: هاو پهره
 پهره سهنن [چ] ۱ - التوسع ۲ - الانتشار
 پهره سزن [چ] حرقة، أيذاء: پهر سزن نا وه دلييه وه.
 پهره سين [چ] ۱ - الإيمان ۲ - العبادة
 پهرپين [ن] نبات بريئة

په رتهك [ن] قوه: په رته كي بريا.
په ر تهك برياگ [نن] منهوك القوي
په ر تهك بريان [ج] انهيار القوي

په رتهك برين [ج] جعله تنهار قواه.
په ر تخ [ن] ۱ - قعر ۲ - الحد الأقصى
- تهو په ر تخ بردن [ج] ۱ - التعقير. ۲ - ايصال الشيء
الى نهايته ۳ - اكمال الشيء بصورة تامة: تهوان، كار
نيه وه نه و په ر تخ
په ر چ [ن] مشكلة.

په ر چ دانه وه [ج] حل (مشكلة، امر). المادة
السابقة. كهس نيه ته و نه ي په ر چي ئي كاره بياگاو.

په ر چم [تم] په ر چ
په ر چم دانه وه [تم] په ر چ دانه وه.
په ر چين [ن] ستاج

په ر چين گرتن [ج] التسيج
په ر داخ [ن] ۱ - كاس. ۲ - قلع. ۳ - ملء قلع:
سى په ر داخ خواردم.

په ر ده [ن] ۱ - غطاء. ۲ - ستار، ستائر. ۳ - غشاء:
په ر ده ي چه وي درياگه.

په ر كه م [ن] داء الصرع
په ر كردن [ج] انماء الريش: جو جگه گه په ر نه كردگه

په‌رگه‌ما [ن] زئبر

په‌رنگه [ن] ۱ - طفر. ۲ - مطفر: مکان الطفر.

په‌روا [ن] حد.

په‌روا برین [چ] أن يتعدى الحدود: گه‌نیی په‌روا
بریه.

په‌روازه [ن] أطار: په‌راوزه‌ی قایی

په‌روانه [ن] ۱ - مروحة. ۲ - ریش المروحة.

په‌روه‌ده [ن] تریة

په‌روه‌ده‌بوون [ن] أن يترى: ٔیه له کوو په‌روه‌ده
بو‌ه؟

په‌روه‌ده‌کردن [چ] التریة.

په‌روه‌ده‌نگار [ن] الله، خالق

په‌روبال [ن] فرحة، بهجة، ابتهاج

په‌روبال کردن [چ] ۱ - الفرحة الابتهاج: له خوه‌شی

په‌روبال کردگه: ۲ - التفت: په‌روبالی مامره‌گه بکه.

۳ - أن ينمي الريش والجناح. قازه‌گه په‌رو بال
کردگه.

په‌رو ناو [ن] قلب ودفع حافة هام البیدر الى الداخل

په‌رو‌ناو‌کردن تقلیب ودفع حافة هام البیدر الى

الداخل: وه‌ختی هاتم جه‌مشیر په‌سا په‌رو ناوی
هامه‌گه کرد.

په‌روو [ن] خرقه، خرقه الملابس.

پهرووين [ئن] خرقى، نسبة الى الخرقه.

پهري [ن] حورية، ملاك.

پهريشان [ئن] حائر، محتار

پهريشان بوون [چ] الاحتيار: پهريشان بومه وه دهرس

ئى بى باوگه وه.

پهريشان كردن [چ] التجيير، جعله محتاراً، حائراً:

خودا پهريشاني كهس نه كيگك جوور ئيمه.

پهريشاني [ن] حيرة

پهريښ [چ] ۱ - القفز، الطفر. الانقلاع: سهرى

تېشگه گه پهري. ۳ - النزو: له يهك پهري. ۴ -

الخفقان: دلى پهري. ۵ - الارتعاد: دهمارى له شم

گشتى پهري

پهرينه وه [چ] العبور، الاجتياز

پهزاره [ن] ۱ - حزن. ۲ - كدر. ۳ - هم، غم، قهر

پهزاره دار [ئن] ۱ - حزين. ۲ - مكدور. ۳ - مهموم،

مغموم، مقهور.

پهس [ن] غنم.

پهسا [ئك] ۱ - الآن، في الوقت الحاضر، لازال:

پهسا وازى كه ن ۲ - في ذلك الوقت: وهختى من

هاتم پهسا نان خوارد.

پهسانن [چ] الاستحسان، التفاضل: ته هيچ چيشتى

نيه په سنى.

په‌سه‌ن [ئن] مستحسن، مفضل: ئی کاریه فره
په‌سه‌نه.

په‌سه‌نی [ئن] تقییم لمعرفه صلاحیه: سوو چن ئه‌را
په‌سه‌نی ژن ئه‌را علی.
په‌سه‌نی‌که‌ر [ن] خطابه

په‌سه‌نی کردن [ج] الذهاب الی اهل البنت لتقیمها.

په‌ست [ئن] ۱ - مقهور، مهموم. ۲ - متالم منزعج

په‌ست بوون [ج] التالم، الانزعاج

په‌ست کردن [ج] ۱ - جعله مقهوراً، مهموماً.

۲ - الأیلام، الأزعاج

په‌ستی [ن] ۱ - حالة كون الفرد متهوراً، مهموماً

۲ - حالة كون الفرد متالماً، منزعجاً.

په‌شته مال [ن] منشقة ع وزر

په‌شیمان [ئن] ۱ - نادم ۲ - خجلان

په‌شیمان بوونه‌وه [ج] الندم.

په‌شیمان کردنه‌وه [ج] جعله نادماً وخجلاناً.

په‌شیمانی [ن] ۱ - ندم ۲ - خجل

په‌شیو [ئن] محتار، حائر: دارا په‌شیوی ده‌س

نه‌دارایی‌یه.

په‌شیو بوون [ج] الاحتیار.

په‌شیو‌که‌ر [ن] محیر.

په‌شیو کردن [ج] جعله محتاراً، التحییر

پهك [ن] قوه، قدرة، طاقة

- پهك له دهم نهخسن [در] لايستحي سليط اللسان
پهكهر [ئن] ۱ - مختار، حائر: ثهرى ثهوه ثهرا ثى قهره
پهكهرين؟ حزين: حسن پهكهرى كوپرهگهپه.

پهكهر بوون [چ] ۱ - الاحتيار. ۲ - الحزن.
پهكهر كردن [چ] ۱ - جعله حائراً ۲ - جعله حزيناً:
ههوالى مهرگى كامل پهكهرم كرد.

پهكهرى [ن] ۱ - حيره. ۲ - حزن
پهك خسن [چ] الانهاك، الاضناك: پيرى پهكى
خسگه.

پهك كهفتگه [ئن] منهوك القوى
پهك كهفتن [چ] أن يصبح منهوك القوى: له ورسى
پهكمان كهفت

پهل [ن] ۱ - قائمة: چوار پهلې بهسايهوه. ۲ - ذراع.
۳ - فرع ۴ - غصن ۵ - جناح ۶ - شعبة ۷ - تشكيل
عسكري

پهَل [ن] ۱ - حصاة كبيرة ۲ - قطعة: پهلې ثهور.
پهلائيغه [ن] محاولة، سعي.

پهلار [ن] ۱ - غصن، فرع ۲ - عنقود
پهلاس [ن] ۱ - فلى ۲ - كناية عن السواد الشديد
پهلاك [ن] فتله

په لام [ن] التجاء، لجوء.
 په لمار [ن] هجوم، مهاجمة: نازاد په لاماری برد.
 په لامار بردن [ج] ان يهجم على، ان يهاجم:
 په لاماری برد لی بدی.
 په لاماردان [تر] په لا مار بردن.
 په لام بردن [ج] الألتقاء: نيه زانم په لام کی بوهم!
 په لآن [ن] لعبة الحصی
 په لآن کردن [ج] ان يلعب: المادة السابقة
 په له [ن] مطر غزير في أول الشتاء: وسمي
 په له په ل [ن] حركة الجسم ٢ - محاولة، سعي
 په له په ل کردن [ج] ١ - ان يتحرك الجسم ٢ - ان
 يحاول
 په له پرتگی [ن] ١ - فرفحة (الجناح) ٢ - حركة
 الیدین عند الركض خوفاً
 په له تګ [ن] حبل مصنوع من الانكاف.
 په له دان [ج] هطول مطر غزير في أول الشتاء
 په له قازه [ن] صعوبة بالغة، شق الأنفس
 په له ك [ن] حركة: په له كم پړيا.
 په له كانه [ن] سلم، درج
 په له كړن [ن] سحب، جر على الأرض: بچوو
 په له كړنی بکھو باره ی.

په له کړن کړدن [چ] السحب، الجر على الأرض:
په له کړنی کړد تا ټیره.

په لپ [ن] حجة، عذر
په لپ گرتن [چ] التحجج: ورسکی نی په وهلی په لپ
گرې.

په لټاف [ن] وثب، طفر.
په لټاف دان [چ] الوثوب، الطفر: په لټاف دا وه بان
دیواره گه وه.

په لك [ن] شجرة غرب
په لکین [ن] غربي: نسبة الى غَرَب
په لنگ [ن] ۱ - فتلہ، جدله ۲ - فرع
په لنگ [ن] فهد

په لووچ [ن] ۱ - برعم ۲ - احفاد ۳ - فرع، غصن
په لووچ کړدن [چ] ۱ - التبرعم ۲ - التنسل ۳ - تقليم
الفروع وغصون الأشجار

په ل و پوو [ن] ۱ - أطراف ۲ - أغصان
أ - له پهل و پوو حسن [چ] فقدان الطاقة على الحركة
ب - له پهل و پوو که فتن [چ] جعله يفقد الطاقة على
الحركة

په ل و پوو کړدن [چ] ۱ - التغصن ۲ - التفرع ۳ -
التقليم.

په‌م [ن] ۱ - مضخة ۲ - منفاخ: آلة نفخ
 په‌م دان [ج] ۱ - النفخ ۲ - الضخ
 په‌مگ [ن] قطن
 په‌مگین [ئن] قطني
 په‌مە‌ی [ئن] وردي (لون).
 په‌ن [ن] ۱ - عبره، عظه ۲ - مثل ۳ - أضحوكة،
 موضع سخريه
 په‌نا [ن] ۱ - ملجأ، مهرب، ملاذ ۲ - إتكال
 په‌نا به‌ر [ن] لاجيء
 په‌نا به‌ری [ن] لجوء
 په‌نا بردن [ج] الالتجاء
 په‌نا کردن [ج] الأتكال: په‌نا بکه‌ وه‌ خوداو بچوو.
 په‌نام [ن] ورم
 په‌نام گرتن [ج] التورم: ملم په‌نام گرنگه‌.
 په‌نا ه‌اوردن [ج] ۱ - الالتجاء ۲ - الاعتماد
 په‌نا ه‌نده‌ [ث] لاجيء
 په‌نا ه‌نده‌یی [ن] لجوء
 په‌نه‌مانن [ج] جعله‌ يتورم: ده‌رمانگه‌ گشت گیانی
 په‌نه‌میان [تم] په‌نام گرتن
 په‌نتروون [ن] بنطلون، سروال
 په‌نجه‌ره [ن] ۱ - شباك ۲ - مشبك

په نچهر [ن] ثقب في الأطار الداخلي .
 په نچهر بوون [چ] التثقب . المادة السابقة .
 په نچهر چی [ن] مصلح الأطارات .
 په نچهر کردن [چ] احداث ثقب في الأطار
 په نچهری [ن] ۱ - حالة كون الأطار مثقوباً ۲ - مهنة
 ترقيع الأطارات
 په نچهری کردن [چ] امتهان . مهنة ترقيع الأطارات
 په نکه [ن] ۱ - مروحة ۲ - ستاریدلی علی باب
 الحجرة او البناية ويحرك فيكون تياراً هوائياً
 په نکوور [تن] مخفی ، مکتوم . : کهس پيان نيه زانی ،
 هرچگ له بهیني خوهران بکهن په ن کووری کهن
 په نکوور بوون [چ] ان یصبح مکتوماً
 په نکوور کردن [چ] الأخفاء ، التکتم علی
 په نکووری [ن] حالة الأخفاء و الاختفاء
 په نگ [ن] ۱ - انحصار المياه في مكان محصور ۲ -
 الماء المنحصر : په نگه که فرهسه ؟
 په نگ خواردن [چ] انحصار : ثاوه که په نگ خواردگه
 په نگ دانه وه [چ] ان يتجمع الماء في مكان
 محصور ، انحصار الماء
 په نهان [ئن] مخفی ، مکتوم
 په نهانی [ن] خفاء ، کتمان ، سر

په نیر [ن] جین

په هـ [سر] للتعبير عن الأعجاب والتعظيم

په یشتیان [ج] ۱ - التثابك بوه گه نیان و په شتیان له
یهك ۲ - اللحاق والأشتباك معه: له دوايا په یشتیا له
تی . .

په پکول [ن] شوكة القطب

په بین [ن] دمن، سمد.

پت [ن] ۱ - أنف ۲ - رفيف العين

پتانن [ج] أن يرف العين: چهو له لی پتان بنیشی .
پتهپت [ن] ۱ - رفرقة متكررة ۲ انطفاء وإضاءة
متكررة.

پتهپت کردن [ج] ۱ - الرفرقة المتكررة ۲ - الأنطفاء
والأضاءة المتكررة.

پتوال [ئن] افطس الأنف

پتوالی [ن] حاله كون الفرد افطس الأنف

پت و لوت [ن] قطع الأنف

پت و لوت کردن [ج] ان يقطع أنفه

پتیته [ن] بطاطا، نبات البطاطا

پچ [تم] رج و پچ

پخ [ن] ۱ - ذبح (طفل) ۲ - كلمة تستعمل للتخويف

پخت [ن] قبضه، نسفه: پختی چای.

پخته [ئن] ۱ - مرتب، منظم ۲ - ناضج، مستو
 پخته کردن [چ] ۱ - الترتیب، التنظيم ۲ - ایضاح
 پختی [د] ضرب من طیر الحمام، الفاختة
 پنخ کردن [چ] التخويف بأطلاق كلمة «پنخ» غفله
 پدهر [ن] أب، والد، لاترد هذه الكلمة لوحدها وإنما
 في عبارات أو جمل: پدهر سه گ
 پر ۱ [ن] ۱ - فجأة ۲ - ركض سریع! وه يهك پر
 رهسیه پیانا.
 پر ۲ [ئن] ۱ - مملوء ۲ - كثيف ۳ - مكشط ۴ -
 ممتلىء
 أ - پری پوسیه [در]: ملائم، في صميم الموضوع:
 ئی قسه پری پوسیه
 ب - له پریگا: فجأة: له پریگا هاته و قسه کردن.
 پراوه [ن] قياس الملابس
 پراو پر [ن] ملئ: پراو پری ئاوه
 پرهو بوون [چ] الردم: چالاهه گه پرهو بوه.
 پر بوون [چ] الأمتلاء: خانگه گه پر بوه له ئاو.
 پرت ۱ [ن] ۱ - شجاعة: پرتی که وله دلی نیه =
 جبان ۲ - صوت القطع أو الانقطاع.
 پرت ۲ [ئن] سهل القطع، مهلهل الحياكة: په تی
 پرت.

پرتال [ن] منسوجات قدیمه و مستعمله
 پرته [ن] ۱ - رفرقه الجناح ۲ - صوت الرفرقة ۳ -
 نبض: دلی پرتهی تی.
 پرچ [ن] ناصیه: شعر فی مقدمة الرأس
 پرچ دار [ئن] ذو جذیلة، ذو ضفیر
 پرخانن [ج] التشخیر، الغط ۲ - القبع
 پرخه [ن] ۱ - شخیر، غط ۲ - قُبْعُ
 پرخه پرخ [ن] شخیر متکرر ۲ - قبع متکرر
 پرخ و پاخ [تر] پرخه پرخ
 پرد [ن] رمیه ۲ - رمایه
 پرد به سین [ج] التطایر: دا له زهق و شمشیره گهی له
 ده سی پرد به سی.
 پرد بوون [ج] الأرتماء: پرد بوه باوشم
 پرد دان [ج] الرمی، القذف: پردی جامه گه دا تهو
 خوار
 پرد کردن [ج] جعله یرتمی: نا له سه ری تا پردی
 کرده ماله وه.
 پرزه [ن] ۱ - رذاذ مطر ۲ - حزن.
 - پرزه ی لیوی تی [در] حزین، محزون
 پرزه پرز [ن] رذاد متقطع
 پرزه پرز کردن [ج] التردذ بأنقطاع

پرزووله [ن] رذیده، ذره.
 پرزوولگ [ن] رذاذ، ذرات.
 پرس [ن] إستشارة
 پرسا [ئن] سائل: دانا به یا پرسا به (په‌ند).
 پرسانه [ن] مايدفع لأهل الميت، من مساعدة نقدية
 أو عينية.
 پرسه [ن] تعزية، عزاء
 پرسه کهر [ن] معزى
 پرس کردن [چ] الأستشارة
 پرسه کردن [چ] التعزي
 پرسيار [ن] ۱ - سؤال ۲ - إستفسار
 پرسيار کردن [چ] ۱ - السؤال ۲ - الأستفسار
 پرسین [تر] پرسيار کردن
 پرشه [ن] شرارة
 پرشه هاتن [چ] ان يحدث شرارة
 پرشگگه [ن] أكلة تعد من الطحين واللوييا
 پرشنگ [ن] ۱ - شرارة ۲ - شعاع
 پرشنگ دار [ئن] ذو شرارة، محدث شرارة
 پرک [ن] ۱ - خفة عقل ۲ - زئير، زغب
 پرکه [ن] فقهة: دانهى له پرکهى خه‌نگ.
 پرک حسن [چ] التزئير، ان يزئير: قالى به‌گه پرگ
 خيگ.

پرک دار [ن] ذو زئبر، ذو زغب
پر کردن [ج] ۱ - الركض السريع ۲ - ان يتعدى
الحدود

پرگ [ن] ۱ - سيطرة ۲ - توازن
أ - له پرگ پردن [ج] الارباك: كوره له پرگ مهوه.
ب - له په پرگ چوون [ج] الارتباك: له پرگ چگ و
دهسى هاته يه كا

پرمانن [ج] النفر

پرمه [ن] نفير

پرمه پرم [تم] په لمه په لم

پرمن [ئن] كثير النفير

پرو پنجل [ئن] ۱ - وسخ ۲ - غير مرتب

پرو پنجلی [ن] ۱ - وساخه - عدم الرتبة

پروشه [ن] قطعة صغيرة

پری [ن] حالة كون الشيء مملوءاً أو ممتلئاً

پریزگ [ن] صره صغيرة

پریمز [ن] واپور کاز للطبخ أو نحوه

پزگ [ن] ۱ - التكة ۲ - كفة السروال ۳ - كفة غطاء

المخدة. ۴ - رُعام.

پزگ دار [ئن] ۱ - ذو تكة. ۲ - مصاب بالرُعام.

پزگ گرتن [ج] الاصابة بالرُعام.

میه هَوَل پزگ گرتگه.

پژرین [چ] الشک: ته دَلت له کی پژری؟ = بمن تشک
پژگیر [ن] خاولیه، منشفه.

پژمانن [چ] العطاس. هه ر بجمه وهری خوهر پژمنم.
پژمه [ن] عطس، عطسه.

پش [سر] تستعمل لطرط القطط:

پشانن [چ] ۱ - أزالة بکاره البنت: ئی زالمه وه زوور
دوّه تهی خالووی پشان! ۲ - الرش علی شکل رذاذ:
جامه گه له دهسی کهفت، گشت ئاووه گه پشانه لیمان.
۳ - النثر [سوائل]: کهمی ئاو بیشتن له تماکووه گه.
پشت ۱ [ن] ۱ - ظهر: له بان مال کهفته و خوارو
پشتی شکیا. ۲ - نسل، ذریه، سلاله: ئی کوره له
پشتی ئیوه نی یه.

پشت ۲ [ثک] ظرف مکان: ۱ - خلف - مالمان ها
له پشتی خهسه خانه. ۲ - وراء: کی له پشتی یه وه
نیشته بو؟.

پشته ل پشت [ثک] نحو الراء: وه پشته ل پشت
هاته و

پشت دانه وه [چ] الاسناد علی، الاتکاء علی: پشت
بدن وه یه که وه.

پشت که ن [ن] ترقید محصول الطماسة.

پشت گرتن [ج] ۱ - الاسناد، التأیید: نه گهر پستی
به کتری بگرتان کهس زینفه لیان نه ورد. ۲ - ان یساعد
مرأة حامل في عملية الولادة: أ - کووه زینب؟ ب -
ژنه ی حیدر ژانی گری، چگه پستی بگری.

یشتوان [ن] مساند، طهیر.

پشکل [ن] بعورور الغنم

پشکلدان [ن] مکان لخن البعورور.

پشی [ن] هر، قط، هرر، قطط. پشی گوشته گه
خواردگه. جوور پشی پستی نهو خوار نیهو. [در] لا
ینغلب ابدا.

پشی کوه یله [ن] هر جبلي، هر وحشي

پشیان [ج] ۱ - ان تفقد البنت بکارتها ۲ - ان
پترشش [سائل] علی شکل رذاذ: نهوه نهرا ته پری؟ ناو
پشیا لیم.

پشیلان [ن] وکر القطط.

پف [ن] نفخ، نفخة: وه يهك بف دهم گرت.

پفه وپی کردن [ج] النفخ علی: پفهو ناگره که بکه.

پف کردن [ج] ۱ - الاملاء بالهواء نفخا. که می پفی
تایره گه بکه.

۲ - جعله يمتليء غضبا: عمران روى درجه، چمان
پفی کردیده.

پفلّه [ن] ۱ - نفاخ في الارض كالذي يحدثه الفطر ۲
- تبثر.

پفلەدان [ج] الانتفاخ: ئۆرنەگە خارجەگ پفلە داگە.
 پفلەکردن [ج] ۱ - [تم]، پفلەدان، ۲ - التبثر. گیا
 گیشتی پفلە کردگەو، گیانی گیشتی پفلە کردگە.
 پگا [نن] مبکر: کاری پگا لە کاری دێر خاسترە. وە
 پگا بخەفی وە پگا ئەلسی.
 پل [ن] ۱ - دحرجه: وە یەك پل برده یە و ناو ۲ -
 تدحرج ۳ - نزوع او خروج الشيء من محله ۴ -
 فرصة: جاری پل ئەرای نەكەفتگە بوای.
 پلاشه [ن] ۱ - قصعة: پلاشەى نان ۲ - شظية:
 پلاشەى كوچگە.
 پلاش پلاشه و بوون [ج] ۱ - التحطم ۲ - الانسحاق
 پلاش پلاشه و كردن [ج] ۱ - التحطيم ۲ - الانسحاق
 پلاننەو [ج] ۱ - الارجاع: لەپێ پلاننەو.
 ۲ - الاستدارة: لە پێچى دووم پلاننەو دوا.
 پلاو [ن] رز مرشح ومطبوخ.
 پلاو پل [نن] متعرج وملتبو
 پلە [ن] ۱ - درجة ۲ - مرحلة ۳ - زحف
 پلەکردن [ج] الزحف
 پلە هاتن [ج] الغزب: لەشى پلەى لە موور تێی.
 پل بردن [ج] التدحرج: كوچگەگە لە شوونى خوێ
 پل نەبردگە.
 پلپلە [ن] خرز، رصاعة.

پل دان [ج] الدحرجة: کی پلی باره‌گهی من دا؟
پل خواردن [ج] التدحرج: له‌بان چگا‌گه پل خوارده‌و
خوار.

پل که‌فتن [ج] سنوح الفرصة: نه‌گه‌ر پلت که‌فت
چیت نه‌را شار، جفتی هه‌رسینی نه‌رام بـسـین.
پلگانن [ج] ۱ - العفر، التلطیح ۲ - التوریط: پلگانه
مان وه جه‌نگه‌وه.

پلگیان [ج] ۱ - التعفر، التلطیح ۲ - التوریط ۳ -
الانشغال بـ: پلگیا‌گه وه دره‌وکردنه‌و.

پلمه پلم [ن] غمغمة، تمتة
پلمه پلم کردن [ج] ان یغمغم، ان يتمم
پلووک [ن] فص: پلووکی قه‌ن بده پیم.
پلیان [ج] النزوع او الخروج من محله: ره‌نگی بـالم
پلیا.

پلیانه‌وه [ج] ۱ - الرجوع: بپلیه‌وه نه‌را مال ۲ -
الانحراف

پنجل [ن] ۱ - وسخ ۲ - غیر مرتب
پنجلی [ن] ۱ - وساخة، عدم الرتبة
پنگه پنگه [ن] تمتة، غمغمة

پنمری [ن] نبات ربیعی
پوچه‌ل [نن] ۱ - فارغ، خاو ۲ - اجوف
پوچه‌ل بوون [ج] ان یصبح فارغا او خاليا من اللب.

پَوَجهَل کردن [ج] جعله فارغ او خالی اللب.
 پَوَجهَلی [ن] حالة كون الشيء فارغا او خاليا من اللب
 پوز [ن] سمانة الرجل، ربلة الرجل
 پوزِهون [ن] كنان الرجل، طماق
 پوزَل [ن] نبات القطبي
 پوزَلین [ثن] ۱ - كثير القطبي ۲ - خاص او مصنوع
 من القطبي
 پوزَن [ثن] ذو ربلة سمينة.
 پوش [ن] هشيم
 پوشت [ثن] نغل، حیال.
 پوشی [ن] غطاء رأس للمرأة
 پوك [ثن] فارغ، خال، خاو.
 پوكِبوون [ج] ان يصبح فارغا، خاليا، خاويا
 پوكی [ن] حالة كون الشيء فارغا، خاويا، خاليا
 پول [ن] ۱ - نقود ۲ - عملة
 پول دار [ثن] غني، ثري
 پولدارى [ن] غناء، ثراء
 پولی ۱ [ن] تمن غير مطبوخ تماما وغير مدهن
 پولی ۲ [ثن] خاص بالنقد والعملة.
 پوو [ن] اللحمه: ما نسج عرضا من خيوط الحياكة.
 پووپ [ن] عرف الديك
 پوپه رهشه [ن] مرض جذري الدجاج

پووپناك [تم] پووپ
 پووپنهك [تم] پووپناك
 پووت [ن] ۱ - قوة، سطوة ۲ - هيبة، وقار: پووتى
 شكيا
 پووخله [ن] وساخة، قذارة
 پوودان [چ] حياكة لحمه النسيج [نابل]
 پووپر [ن] طير السمان
 پووز [ن] خطم ۲ - انف الحيوان ۳ - كبرياء
 پووزه [ئن] قصير الخطم (حيوان)
 پووس [ن] ۱ - جلد ۲ - قشر
 پووسته [ن] ۱ - بريد ۲ - قسم: وه دو پووسته چن
 ئهرا مال.
 پووستهچى [ن] ساعي البريد
 پووستهخانه [ن] دائرة البريد
 پووس پهئير [ن] ثمر نبات الحلفا.
 پووش ۱ [ن] ماعز اسود اللون ذات اذان بيضاء
 پووش ۲ [ئن] اغبر، غبراء
 پووشاك [ن] كساء
 پووشهوبوون [چ] التغيير، ان يصبح اغبر اللون
 پووشهوكردن [چ] جعله مغبرا، غبراء
 پووشى [ن] ۱ - حالة كون الشيء مغبر اللون
 ۲ - حالة كون الماعز الاسود ابيض الاذنين
 پووق [ن] ۱ - صوت كسر المواد الصلبة ۲ - عظم
 القفا

پووقه [ن] صوت كسر او انكسار المواد الصلبة.
پووقه كردن [ن] احداث صوت عند كسر او انكسار
المواد الصلبة.

پووكه [ن] مرض يصيب الدجاج فيزرق منقاره
پووكه وكردن [ج] الاصابة بالمرض: المادة السابقة
پوول [ن] ۱ - طابع بريدي ۲ - قطرة الترد والدومنة
والالعب الاخرى

پولا [ن] ۱ - فولاذ ۲ - كناية عن المتانة
پولاى [نن] ۱ - فولاذي ۲ - متين
پى ۱ [ن] قدم: پى و پيلاودان وه بانم چهوم.
پيا بردن [ج] ۱ - الادخال، الامرار ۲ - الغرز
پيا بوون [ج] ۱ - الظهور فجأة ۲ - التوفر: كار ليړه
پيا نيه بوو.

پيا پى [نك] باستمرار: پيا پى نان كه ن.
پيا چوون [ج] ۱ - الانغراز ۲ - الانطمار
پيا چوونه وه [ج] الاعادة، اعادة النظر او البحث
پيادان [ج] الاختطاف: دا وه تفهنگه گهى ده سياو
واى.
پياده [ن] مشاة

پياز [ن] بصل: سهرگى سبرى دوجگى پياز [په ند].
پيازخ [ن] دهن ويصل يضاف الى الطعام عند الطبخ
پيازخ كردن [ج] اضافة الدهن والبصل الى الطعام
عند الطبخ: التبصيل

پياز او [ن] مرق من البصل والدهن
 پياز سه گانه [ن] بصل بري: عنصل
 پيازين [ئن] ۱ - بصلي، خاص بالبصل ۲ - كثير
 البصل
 پياسه [ن] مشي، سير وخاصة: نزهة سيرا على
 الاقدام
 پياسه كردن [ج] المشي، السير. المادة السابقة
 پيا كردن [ج] ۱ - الحصول على: كه مي نان پيا بكه
 ۲ - الاختطاف ۳ - الخلط، المزج ۴ - السكب
 على: كه مي تاو بكه وه دسما ۵ - الغرز: دهرزيه گه
 كرده له شما.
 ۶ - الطعن: خنجه ري كرده پشتيا.
 پياكشان [ج] الضرب بشدة: كوته كي كيشا پياو وای.
 پياگ [ن] رجل، مرء.
 پياگه ني [ن] ۱ - رجولة، مروءة ۲ - احسان.
 پياگ مشيت [ن] مقبض المحراث
 پياله [ن] قدح الشاي (استكان)
 پيا هاوردن [ج] ۱ - التحسس: دس وه سه رما هاورد
 ۲ - الفلت (في الكلام): هم گه ني پيا هاورد.
 پياو [تم] پياگ
 پياو تن [ج] المدح، الثناء: گشت كه سي وه خاسي
 سالارا وه ت.

پیاوه‌تی [تم] پیاگه‌تی

پیه [ن] شحم: گوشته‌گه پیه‌ی فره‌سه.

پهرز [ئن] ممسك عند بعض الاطعمة: له شیرینی
پهرزه.

پهرزی [ن] امساك عن بعض الاطعمة: پهرزی
له‌ری ئایه‌م کیگه

پهرزی‌کردن [ج] الامساك عن بعض الاطعمة.
پیهك [تم] پاك

پیهك بوونه‌وه [تم] پاك بوونه‌وه

پیهك کردن: [تم] پاك کردن.

پیهك کردنه‌وه [تم] پاك کردنه‌وه.

پیهکی [تم] پاکی

پیهکی کردن [تم] پاکی کردن

پیهله [ن] ۱ - چسر ۲ - قنطرة: بالاجوو سی پیهله
دیژی.

پیهلو [ن] جنب

پیهلوخه‌فه [ن] داء الجنب

پیهن [ئن] ۱ - عریض ۲ - واسع ۳ - منشور.

پیه‌نه‌وبوون [ج] ان یصبح: ۱ - عریضا ۲ - واسعا ۳
- منشورا

پیه‌نه‌وکردن [ج] ۱ - التعریض ۲ - التوسیع ۳ - النشر
۴ - التحطیم: سه‌ری پیه‌نه‌و کرد.

پیه‌نگ [ن] ما یوضع من الطحين تحت «شنگه» -

پیه‌نگ وه‌قورئانهو نیه‌کی [در] کذاب یحنت بالقسم.

پیه‌نی [ن] ۱ - عرض ۲ - وسعة

پیه‌ودان [ج] ۱ - اللدغ ۲ - اللمس ۳ - الضرب

پیه‌کردن [ج] ۱ - الرش علی ۲ - الادخال

پیپ [ن] برمیل

پیت [ن] بركة

پیتال [ن] کلاش کبیر الحجم

پیتاو [ن] مرض العطاش

پیتاو کردن [ج] الاصابة بمرض العطاش

پیتهلووک [ن] حرق تام.

پیتهلووک بوون [ج] الاحتراق التام: دهسم، پیتهلووک

بو.

پیتهلووک کردن [ج] الحرق التام.

پیت دار [ن] كثير البركة

پیتگانن [ج] جعله يهوي الى الارض: کوته‌کی لی

داو پیتگانهی زه‌وه‌وه

پیتگیان [ج] ان يهوي الى الارض

پیچ [ن] ۱ - تعرج ۲ - لوی ۳ - لف ۴ - التواء

پیچانن [ج] ۱ - اللف ۲ - الشد ۳ - الشد علی

شکل حزم ۴ - القمط: نه‌و مناله سهردییه پیچته‌ی.

پیچادان [ج] اللوی: که‌س نی‌یه ده‌سی پیچابدی.

پېچاو پېچ [ئن] ۱ - متعرج ۲ - ملتو
پېچه پېچ [نک] ۱ - علی نحو متعرج ۲ - علی نحو
ملتو

پېچ پېچ [ئن] کثیر التعرجات والالتواءات
پېچ دان [چ] ۱ - اللوي ۲ - التحريك علی نحو
دائري

پېچ کردن [چ] الالتواء (بطن): زگی پېچ کرد.
پېچ کردنوه [چ] ۱ - الاستدارة ۲ - الانعطاف
پی چوون [چ] الاستغراق (وقت): چه نی پی چوو؟
یه ک مانگ.

پېچیان [چ] ۱ - الالتفاف ۲ - العصرة (في الولادة)
ژندی کاوس منال لی پېچیا.

پېخ [ن] ۱ - إختفاء ۲ - كلمة تستعمل للتخويف ۳ -
غیض: پېخ وه پېخ چگه.

پېخام [ن] ۱ - رحالة ۲ - دعوة

پېخامبر [ن] رسول، حامل الرسالة

پېخ کردن [چ] ۱ - الاختفاء ۲ - التخويف باطلاق
کلمة: پېخ

پېز ۱ [ن] رئیس او صاحب طریقه دینیه: پیری
تهریقه

پېر ۲ [ئن] ۱ - كبير السن، شيخ ۲ - مزمّن: بیماری
سل پېره له گیلانی.

پیر [ئن] متشنج، مخدر: نهوقره نهناری ترش خواردم
دهم پیره.

پیرار [ن] السنة قبل الماضية
پیراره که [تم] پیرار. پیرار که له پار گهرمتر بو.
پیره شهو [ن] ليلة امس الاول: پیره شهو چگمه
سینه ما.

پیره که [ن] امس الاول: پیره که له مال بوم.
پیرهو [ن] دليل عمل، منهج عمل، فلسفة عمل.
پیرهوی [ن] انتهاج، اتباع
پیرهوی کردن [ج] الانتهاج، الاتباع
پیربوون [ج] ۱ - التشيخ ۲ - ان يصبح مزنا:
بیماریه که پیر بو له سقانی.

پیر بوون [ج] التشيخ والحذر
پیر کردن [ج] جعله يتشيخ سجنر: عه شقت پیرم کرد
۲ - (تم) پیربوون
پیرکردن جعله يتشنج ويخدر: نهناره که پیری دهم
کرد.

پیرو پاتال [ن] الشيوخ والعجزة
پیرووز ۱ [ن] فیروز
پیرووز ۲ [ئن] ۱ - مبارك ۲ - مقدس
پیرووزی [ن] ۱ - حالة كون الشيء مباركا ۲
قدسية.

پیری [ن] شيخوخة ۱ - استقبال

- وه پیری و چوون [ج] الذهاب لاستقبال: کهی
جلال له خارنجه تیگه وه تا بچیمنه پیری وه؟

پیری [ن] حالة التشنج والخذر
پیس [ئن] وسخ، قذر: دهس بشوور، دهست پیسه.
پیس [ن] ربوض، جثوم: له ژیر داره گه پیس خوهی
کرد.

پسهاتن [ج] التریض، التجثم
پیس بوون [ج] التوسخ: دهسم پیس بو
پیس بوون [تم] پسهاتن
پیس کردن [ج] التوسیخ: گریس، پیسمان کرد.

پیس کردن [تم] پیس بوون
پسی [ن] وساخة، قذارة
پیشه [ن] ۱ - عادة ۲ - عمل، صنعة
پیشه سازی [ن] صناعة

پیشت [تم] پشت
ا - له پیشت ته لسیان [ج] التأیید، الاسناد
ب - له پیشت چوون [ج] ۱ - الاستحیاء ۲ -
التراجع: چهنی چهوی سهختهی قهت له پیشت نیه چوو!
ادارة ظهر المعجن: له تهنگانه
پیشتاو [ن] مسدس
پیشت ته لکردن [ج] ادارة ظهر المحني: له تهنگانه
پشته لیمان ته لکهین.

پشتهل پشت [تم] پشتهل پشت
پشته شكنه [ن] مرض يصيب ظهر الحيوان ويقعده
عن الحركة

پشتهون [ن] حزام
پشت به سين [ج] الاعتماد على الاتكال على : ثيمه
بی که سیم، هه ر پشت وه خودا به سیم .
پشت پادان [ج] المغادرة : هه ر ته پشت پا دایت،
ئهوان هاتنه وه

پشت پهنا [ن] ملاذ: كوره گانم، پشت و په نامن .
پشت دان [ج] ۱ - الاستسلام ۲ - الاستناد ۳ -
الاسناد

پشتگه [ن] خلف، وراء (في الركوب): سواری
پشتكه ی بوو.

پشتگر [ن] ۱ - قابله ۲ - نصير، معين
پشت گرتن [ج] ۱ - ان تساعد القابلة المرأة على
الولادة ۲ - التأيد، الاعانة ۳ - (قمر) الشروق بعد
غروب الشمس: مانگه پشت گرتگه .
پشت گورد [ن]

پشتگیر [تم] پشتگر
پشتگیری [ن] مساندة، تأييد
پشتگیری کردن [ج] المساندة، التأييد
پشتیوان [تم] پشتوان

پیش‌نیوانی [ن] تأیید، مساندة
 پیش‌دهس [ن] اختلاس (وخاصة من العائلة)
 پیش‌دهس کردن [ج] الاختلاس: شهریکی جه‌وه‌هر
 نه‌ک‌ی، ه‌تا له براگانی پیش‌دهس کیگ.
 پیش‌رو [ن] ۱ - قائد ۲ - زعیم
 پیش‌روو [ن] اتفاقية، حلف
 پیش‌روو کردن [ج] الاتفاق، التحالف
 پیش‌ک‌ش [ن] ۱ - التقديم ۲ - اهداء
 پیش‌ک‌ش کردن [ج] ۱ - التقديم ۲ - الاهداء
 پیش‌مه‌رگه [ن] فدائی
 پیش‌نان [ن] السلف
 پیش‌نماز [ن] امام المصلین
 پیش‌وازی [ن] استقبال
 پیش‌وازی‌ک‌ر [ن] مستقبل: الذي يستقبل
 پیش‌وازی‌کردن [ج] الاستقبال: وه‌گ‌رمی پشت‌وازی‌مان
 کردن.
 پیش‌مه‌ر [ن] ۱ - رسول ۲ - نبی: محمد (ص)
 پیش‌مه‌ری ثاخرزه‌مانه
 پیش‌مه‌ر [تم] پیش‌مه‌ر
 پیف [ن] ۱ - أجوف، جوفاء ۲ - خاو، خالی ۳ -
 خلب
 پیفی [ن] حالة كون الشيء: أجوف، جوفاء ۲ -
 خاو، خالی

پیکانن [ج] ۱ - الخرق، الاختراق: تیر، دیواره‌گه‌یان
پیکان. ۲ - (هدف) الاصابة: وهیه‌گ گولله نیشانه‌گه
پیکان.

پیکه‌ر [ن] ۱ - تمثال ۲ - تحت
پیکه‌رتاش [ن] نحّات
پیکه‌ری [ن] مهنة النحات
پی‌کردن [ج] ۱ - القص ۲ - قطع (مسافة) وه سه‌عتی
۱۰۰ کیلو پی‌کرد
پیکول [تر] په‌یکول
پیل [ن] ۱ - ظل ۲ - جانب
پیلاو [ن] نعل، حذاء: پاو پیلاود وه بانئ چهو.
پیلگه [ن] جفن
پیمان [ن] ۱ - عهد ۲ - وعد ۳ - میثاق
پیمانه‌کهر [ن] ۱ - الذي یکیل ۲ - الذي یقیس .
پیمانه‌کردن [ج] ۱ - الکیل: پیمانه‌ی ماسیه‌گه بکه.
۲ - القیاس: پیمانه‌ی پارچه‌گه بکه.
پیمان‌دان [ج] ۱ - المتعهد ۲ - الوعد
پیمانده‌ر [ن] متعهد
پینه [ن] ۱ - رقعة، ترقیع ۲ - رتق ۳ - رفو
پینه‌دووز [ن] رقاع
پینه‌دووزی [ن] مهنة الرقاع
پینه‌کهر [تم] پینه‌دووز

پینه کردن [چ] ۱ - الترقيع ۲ - الرق ۳ - الرفو
 پینج [ن] خمسة، خمس (۵)
 پینجا [ن] خمسين (۵۰)
 پینجه [ن] ۱ - الاصابع الخمسة ۲ - الايام الخمسة
 الاولى بعد عيد نوروز.
 پینجهره [تم] پهنجهره.
 پینج شهه [ن] الخميس: اليوم السادس من
 الاسبوع.

پینج کیشه [ن] المعدة الرابعة في الحيوان
 پینج گووشه [ن] مخمس: شكل خماسي الاضلاع.
 پینج لا [تم] پینج گووشه
 پینجم [ئن] الخامس، الترتيب الخامس
 پینجمين [ئن] الخامس.
 پینگه [ن] نعناع، شجرة النعناع
 پي هاتن، [چ] ان يحل به: نهوه چه پي هات! نهرا
 نه هاتهوا! بجوو بزان کوره چه پي هات.

- ت -

ت ۱ [ن] تى / الحرف الرابع من الالف باء
 ت ۲ [و] ۱ - ضمير مخاطب انت: ته برای کی پي؟
 ۲ - انت ضمير تملك: باوکت چونه؟
 تا [ن] ۱ - تيفوئيد
 ۲ - فرده: تايکي باره گهم تهر بوه.

- ۳ - کفهمیزان: هەر دوو تاي ترازووه گه جوور يهك نين.
- ۴ - عدل (خرج): يهك تاي هه گوه كه م درياگه.
- تا ۲ [پپ] ۱ - الى: تا مالتان چهن سهعه ته؟
- ۲ - حتى: تا ئيواره خودا كه ريمه.
- تابووت [ن] نقش، تابوت
- تاير [ن] ضرب من بنادق الصيد [كسرية]
- تاير [ن] ۱ - عقار ۲ - شيء خاص بالفرد
- تاير كردن [چ] ۱ - تسجيل العقار ۲ - ان يستحل
- لنفسه
تات [ئن] نافر، لا يتفاهم: كابر تاته، هه رچگه
- بكه ي ئهوليا فايده ي نى يه.
- تات بوون [چ] التنافر.
- تاتى [ن] طفل / مشي.
- تاتى كردن [چ] المشي: المادة السابقة
- تاج [ن] تاج
- تادار [ئن] مصاب بتيفوئيد
- تار [ن] كمان، كمنجه، آلة موسيقية
- تار [ن] ۱۰ - انعزال تفرق. ۲ - تشتت، تشتيت.
- تارائن [چ] الطرد
- تاريسردن [چ] ۱ - التفرق، الانعزال ۲ - التشتت:
- بزنيگم تار بردگه.
- تارنجه [ن] ۱ - حلف: ئيمه و ئهوان تارنجه يم.
- ۲ - معاهدة دفاع: تارنجه ها له بين عيراق و اردن

تازنجه کردن [ج] ۱ - التحالف ۲ - عقد معاهدة دفاع.

تاریخ [ن] ۱ - كتاب التاريخ ۲ - الاحداث الماضية ۳ - موعد معين: له تاريخي ۱۴/۷/۱۹۵۸.

تازه [ن] ۱ - جديد، حديث، معامد ۳ - طازج تازه بوونه وه [ج] التجدد: درمنايه تی له بهینان تازه بوسه وه

تازه کردنه وه [ج] التجديد: چايه گه تازه بکروه وه.
تازمی [ن] ۱ - جدة، حداثة ۲ - كون الشيء طازجا تازیه [ن] ۱ - تعزية، عزاء ۲ - عزاء الحسين (ع) تازیه کهر [ن] المعزي، المواسي بمصيبة الحسين (ع)

تازیه کردن [ج] التعزية، المواساة تاس [ن] ۱ - اختناق، خنق ۲ - إختناق عند البكاء، شجي

تاسانن [ج] الخنق: چنگک ئا له قورگی و تاسانهی تاس بردنه وه [ج] الاختناق عند البكاء، التشجي: نهو قهره گیرى تاسی برده وه.

تاس ولووس [ن] اناقة، تجمل، رتابة

تاس ولووس دان [ج] التأنق، التجمل

تاسیاگ [ن] مخنوق

تاسیان [ج] ۱ - الاختناق ۲ - ان يغص بـ

تاش ١ [ن] ١ - حلق (الشعر) ٢ - نحت ٣ - تقشر،
 تقشير ٤ - انحدار جبلي، منحدر جبلي: زمانكو
 تاش ٢ [ئن] منحدر: زمانكو تاشه .
 تاشين [ج] ١ - الحلق (شعر) ٢ - التنحيت ٣ -
 التنقير ٤ - التقشير.
 تاعون [ن] طاعون
 تاف ١ [ن] ١ - شدة الماء ٢ - أوج، عنفوان: له
 تافى جاهلى .
 تاف ٢ [ئن] شديد السرعة: ثاوى تاف.
 تافه [ن] صوت سقوط الماء من الشلال والمنحدر.
 تافهاتن [ج] حدوث صوت عند السقوط (ماء):
 تافهى ثاوى تى
 تافكه [ن] ١ - شلال، مسقط مائي ٢ - المكان الذي
 تشتد فيه سرعة الماء.
 تاق ١ [ن] ١ - طاق ٢ - مرة: رووژى سى تاق نان
 خواردن .
 ٣ - نصف نهار او ليله: چوار تاق.
 ٤ - ليل ونهار واحد (خاص بالارواء)
 تاق ٢ [ئن] وحيد، فريد
 تاقهت [ن] ١ - صبر ٢ - قابلية ٣ - تحمل
 تاقهت بردن [ج] ١ - الانهاك ٢ - افقاده التحمل ٣ -
 افقاده الصبر

ناقت چون [چ] ۱ - النهك ۲ - فقدان الصبر
 ناقت دار [ئن] ۱ - ذو قابلية وتحمل ۲ - ذو صبر:
 ناقت دار، هميشه كار كنگ = صبور، صابر
 ناقت گرتن [چ] ۱ - الاصطبار ۲ - التحمل.
 ناغم [ن] ۱ - لوازم، مجموعة اشياء ۲ - جهاز ۳ -
 طعم ۴ - فرقة، جماعة، زمرة ۵ - صندوق لحفظ
 اقداح الشاي
 ناقي [ن] ۱ - تجربة، اختبار، امتحان
 ۲ - تحقق ۳ - تمحص، تمحيص ۴ - تعقيب ۵ -
 فحص، تفحص.
 ناقي كردنوه [چ] ۱ - التجريب، الاختبار، الامتحان
 ۲ - التحقيق، التحقق ۳ - التفحص، الفحص ۴ -
 التعقيب ۵ - التمحص، التمهيص
 تاك ۱ [ن] ذكر الخنزير.
 تاك ۲ [ئن] ۱ - وحيد، فريد ۲ - فردي عكس
 زوجي: خودا تাকে
 تাকে تاك [ن] نثار: تাকে تاك دكان بو.
 تاك تاك [تم] تাকে تاك.
 تاك تاك بوونوه [چ] التفرق، التفرد: مهردمهگه تاك
 تاك بوونوه
 تاكوترا [تر] تাকে تاك
 تاكو جفت [ئن] فردي مع زوجي: عكس

تاكو لوك [تم] تاكوترا

تال [ن] فتلة خيوط، طاق الحبل: اي من الخيوط
التي تشكل جبلا.

تالان [ن] نهب، نهية، سلب: دژمن تاوايه گهيان
تالان كرد.

أ - وه تالان چوون (چ) الذهب سدي: بووسانه گه وه
تالان چگ.

ب - وه تالان دان: التذير، التعريض للنهب: گشت
رهنجی خواهی دا وه تالانا.

تالانکهر [ن] ناهب، سالب

تالان کردن [چ] النهب، السلب: تالانی مالیان
کریا.

تام [ن] ۱ - طعم، مذاق ۲ - لذة: گهزوو تامی
خوشه شه.

تامازرو [ئن] قرم: تامازرو گوشته.

۲ - مشتاق: تامازروی براده رانم.

تامازروی [ن] ۱ - قرم للطعام ۲ - شوق

تام دار [ئن] ۱ - لذیذ، شهی ۲ - جذاب ۳ - ممتع

۴ - دال علی حسن الذوق

تام دان [چ] ان يكون ذات طعم معين: چايه گه تامی
دار چینی دا.

تام کردن [چ] ۱ - التذوق لمعرفة الطعم: تامی

برنجه گه بکه بز ان سوور نی به .

۲ - ان یاکل (م): هیمان تامی نان نه کردگه .

تاموخوا [ج] تذوق الطعام لمعرفة نسبة الملوحة فيه

تاموخواکردن [ج] التذوق . المادة السابقة

تان ۱ [ن] سداة النسيج : حایل

تان ۲ [ر] ضمیر تملک : نانه گه تان ، ماله گه تان

تانه [ن] ۱ - وصمة عار: تانهی سهر شان ۲ - غشاوة

«العين» (لکه) ۳ - شماتة: له تانهی مهردم سهر

ئه لگرم .

تانه دان [ج] الشماتة ، التعبير

تانج [تم] تاج

تانجی [ن] سلوقي

تان دان [ج] حياکه سداة النسيج

تان وپوو [ن] الحابل والتابل

تاو ۱ [ن] ۱ - فترة: تاوی له لامان بنیشن .

۲ - سرعة: وه تاو هات .

۳ - حرارة: تاوی خوهر .

۴ - حماس: تاو گرتهی

۵ - خوف: له تاوی باوگی وای .

۶ - تحريض: تاوی براده ره گه ی دا جهنگ بکیگی

تاو ۲ [ئن] سریع: ری تاو فره گه نه .

- له تاو: خوفا من: کهس له تاوی ناویری دهم

بچه کنی .

تاوان [ن] ۱ - ذنب، جريرة ۲ - جريمة، جنایة،
 جنح: بهسه‌زوانه هیچ تاوانیگی نی‌یه.
 تاوانبار [ئن] ۱ - مذنب ۲ - مجرم، جاني، جانح.
 تاوانبارکردن [چ] الادانة: وه به‌لگه تاوانباری کردن.
 تاوه [ن] طاوه، مقلاة
 تاوتاو [ئن من حین لآخر: تاو تاو سه‌رم ژان کیگه.
 تاودار [ئن] ۱ - مخيف، مرهوب الجانب ۲ - حار.
 تاودان [چ] ۱ - التسريع، التعجيل ۲ - التحريض
 تاودهر [ن] ۱ - مسرع، معجل ۲ - محرض
 تاوس [ن] طاوس، ملك طاوس
 تاوسان [ن] صيف: تاوسانی عراق گهرمه.
 تاوسانه [ئن] صيفي: دلنگی تاوسانه.
 تاوسانی [تم] تاوسانه
 تاوگرتن [چ] ۱ - الاشتداد: جه‌نگه‌گه تاو گرت.
 ۲ - الاحترار: تاو گرت.
 ۳ - ان یصبح نشطا: له دواخرا تاو گرت.
 تاوته [ن] طاعون، مرض الطاعون
 تاڤه [ن] ۱ - عجلة ۲ - اطار
 تاڤیر [تم] تاڤه
 تاڤه [ن] قرية: تاڤه‌ی ئیمه نزیکی شاره.
 تایوس [ن] نعش، تابوت
 ته‌باشیر [ن] طباشیر

تهبر [ن] سلب، نهب.

تهبرکردن [ج] السلب، النهب: ثمشهو، دز تهبری
مال حسین کرد.

تهبریه [ن] تبرأة.

تهبل [ن] ۱ - طبل ۲ - ناقوس

تهبلیه [ن] ۱ - شذب النخيل ۲ - راقول: حبل يصعد به النخل
تهبلیهکردن [ج] التقليم (النخيل) شذب الاشجار

تهپ ۱ [ن] ۱ - ربوه: کردهو بانی تهپیگ و تهماشای
دهورو پشتی کرد.

۲ - دب: مشي ثقيل: وهتهپه تهپ هات.

تهپ ۲ [ن] کث، کثیف قژی سهری تهپه.

تهپاله [ن] روث الحيوان اليابس

تهپانن [ج] ۱ - الرص: يهك وهزنه گهنم تهپانه
شولهگه

۲ - الخسف: واران خانگهگیان تهپانه زه.

تهپه [نم] تهپ

تهپهدور [ن] فلین

تهپهك [ن] قمة، اعلى الرأس

تهپ تهپ [ن] طبطة، تربيته: ضربة خفيفة

تهپ تهپ کردن [ن] ان يططب، ان يربت

تهپ کوتان [ج] التلمس: کوور تهپ کوتی.

تهپگه [ن] قرص من روث الحيوان اليابس

ته پل [ن] قمه، ذروة: ته پلى سهر
 ته پ و ريب [ن] خوف: وه ته پ و ريب واينه ماله وه
 ته بيان [چ] ۱ - ان ينرص ۲ - ان ينخسف ۳ - ان
 يدخل بسرعة: ته پيانه ناو سياره گه
 ته پين [چ] ان يحضن البيض (دجاج)
 ته تار [ن] تار
 ته تهر [ن] تتر
 ته تله زوان [ئن] لجلاج: ثقیل اللسان مترد الكلام.
 ته تيان [چ] ان يحل (ضيفا): روژى هه زار كه س
 ليماڼى ته تى.
 تهخت ۱ [ن] ۱ - كرسى ۲ - عرش: تهختى پاتشايى
 ۳ - سرير
 تهخت ۲ [ئن] منبسط ۲ - مستو: زه وه گه تهخته.
 - تهو تهخت نيستن [چ] اعتلاء العرش: دواى فيصل
 كورهي نيشتهو تهخت.
 تهختايى [ن] ۱ - حالة كون الشيء منبسطا ۲ - ارض
 منبسطة: دهشتهى شاره زوور تهختايه
 تهخته ۱ [ن] ۱ - تخت الخيط ۲ - لوح: تهختهى
 چوو.
 تهخته ۲ [ئن] عكس الصرف (نقود) دينارى تهخته ۲ - مريض
 تهخته بوون [چ] التمرض: له شه وه كيه وه تهخته بوه.
 تهخته كردن [چ] جعله يتمرض: سهرژان تهخته تى
 كردگه.

تهخته لَان - سی [ن] اَرْض منبسطة
 تهخت بوون [ج] الانبساط، الاستواء
 تهخت کردن [ج] التسوية بالأرض: ثاوا یه گه یان
 تهخت کریا.
 تهر [ثن] ۱ - بلیل ۲ - رطب ۳ - طری ۴ - طازج
 تهراف [ن] اله الذکر عند الانسان والحيوان
 تهران [ن] لحن
 تهرانباز [ن] مُلْحَن
 تهرهخشه [ن] مرض جلدي
 تهرهخشه دار [ثن] مصاب بمرض جلدي
 تهرهخومه [ن] تراخوما
 تهرهس [ن] دیوث، قواد
 تهرهسی [ثن] دیوسه، قواده
 تهرهشکه [ن] مرض جلدي يتسم بالجراحة
 تهرهق [سر] اذا: تهرهق و کابرا نه هات!
 تهرهقه [ن] كبسولة، زنده
 تهرهك [ن] صدع، شق
 تهرهك [ن] عضو الذکر عند الانسان
 تهرهکانن [ج] جعله يتصدع، يتشقق: وه نهو تیشگه
 داره گه بتهرکنن.
 تهرهك بردن [ج] التصدع، التشقق: ذیواری

دیوه‌خانه‌گه‌مان تهره‌ك بردگه .

ته‌ره‌کیاگه [ئن] متصدع ، متشقق

ته‌ره‌کیان [ج] ۱ - (تم) تهره‌ك بردن ۲ - ان تخرج

النخلة الطلع : سى چوار نه‌شه‌سییم ته‌ره‌کیاگه .

ته‌رپووش [ئن] متائق ، انیق ، یلبس ملابس جدیدة
دائماً .

ته‌رپووشی [ن] تائق

ته‌رت [ن] قلاب : الجزء المفروش والنصف

المدرّوس من الییدر .

ته‌رجمان [ن] ترجمة ۲ - مترجم ۳ - عملية شعوة

لفك العقدة الجنسية بين الزوجين

ته‌رجمان نان [ن] ۱ - التفسير بالترجمة ۲ - عقد

عملية شعوة لفك العقدة الجنسية بين الزوجين

ته‌رجگه [ئن] طری : خه‌یارى ته‌رجگه .

ته‌رجگی [ن] طراوة .

ته‌رخان [ن] تخصیص ۲ - شجيرة برية

ته‌رخان کردن [ج] التخصیص

ته‌رخینه [ن] رهیه : اكلة جريش الحنطة واللبن

ته‌رز [ن] ۱ - شكل ۲ - اسلوب ۳ - طراز

ته‌رزه [ن] بَرْد : ته‌رزه وارى .

ته‌رس [ن] روٹ الحیان الذي يستعمل كالوقود

تهرسه قول [تم] تهرس
 تهرس کردن [ج] التروث: ماهینه‌گه. تهرس کردگه.
 تهرشه [ن] مرة: ئی تهرشه هیچ نه‌هاوردم.
 تهرف و تَوَن [ئن] متشتت، متشرد: ئاوی
 تهرف وتوته.
 تهرف و تَوَن بوون [ج] التشتت، التشرّد: وه‌جاری
 تهرف وتَوَن بَوَن.
 تهرف و تَوَن کردن [ج] التشتیت، التشرید = زالمی
 زووردار تهرف و تَوَفّان کرد.
 تهرف و تَوَنی [ن] تشتت، تشرّد.
 تهرک [ن] ۱ - وحید، لوحدة: تهرکی خووم به‌سه. ۲
 - القسم الأخير من السرج ۳ - عرق النسا [الدواب]
 تهرکه [ن] العصا الذي يضرب به على الطبل من
 التحت.
 تهرکه‌ی ژیری دهله [در] منافق، مثير الكلام.
 تهرکه‌ش [ن] ۱ - رديف (في الركوب) ۲ - كنانة
 تهرک برین [ج] معالجة عرق، النسا وبخاصة
 الدواب.
 تهر کردن [ج] ۱ - التبلیل ۲ - الترطيب
 تهرک کهفتن [ج] الأصابة بعرق النسا
 تهر کوت [ن] ضرب مبرح

تهړكوت كردن [چ] ان يضرِبُهُ ضرباً مبرحاً: نه‌گه‌ر
قه‌بوول نه‌كرد خاس تهړكوتی بكه‌ن.

ته‌رگه‌ز [ن] شج‌حرة الأثل

ته‌رم [ن] ۱ - نعش ۲ - جثمان

ته‌رمایی [ن] شج، خیال: ته‌رماییك هاته وهر چه‌وم.

ته‌رویس [ن] طریس: ارواء الأرض قبل حراثتها.

ته‌رویس كردن [چ] الطریس: ته‌رویس زه‌وه‌گه بكه‌ن
ثمجا جفتی بكه‌ن.

ته‌ریق [ن] ۱ - خجل ۲ - حياء

ته‌ریق بوونه‌وه [چ] ۱ - الشعور بالخجل: له خوهم

ته‌ریق بومه‌وه. ۲ - الاستیحاء.

ته‌ریق كرده‌وه [مچ] جعله یخجل.

ته‌رووشك [ن] تبدیل ملابس الرضيع المبللة بأخرى

تە‌رووشك كردن [چ] ان يبدل ملابس الرضيع المبللة
بأخرى يابسة.

ته‌ری [ن] ۱ - بلل ۲ - طراوة.

ته‌ز [ن] ۱ - تعب ۲ - غلیل: ته‌زی دلی خو‌هی
ده‌ركرد.

ته‌زانن [چ] التخذیر: ده‌رمانه‌گه له‌شی ته‌زان.

ته‌زده‌رچون [چ] الأرتیاح. الشعور بالراحة بعد

التعب: بنیشن تا ته‌زتان ده‌رچوو ثمجا بچن.

ته زده رکردن [ج] ۱ - الترویح : سناوه گه ته زمان
ده رکرد.

۲ - ارواء الغلیل ته زی دلی خوہی له گوشت ده رکرد.
ته زین [ج] ۱ - الخدر ۲ - التشنج : فره جار ده سم
ته زی.

ته زگا [ن] ۱ - موقد النار ۲ - کنایة عن السکن :
کورپی مردگ و ته زگای سیه.

ته سپیه [ن] سبحة.

ته سهق [ن] شکوی - مشتکی : ته سهقی بکه خودا.
ته سهق کردن [ج] ان یشکوه الی : ته سهقی بکه وه
باوه گوزرین .

ته سک [ئن] ۱ - ضیق ۲ - قصیف.

ته سکه ره [ن] ۱ - براءة ذمة ۲ - تأیید ۳ - وثیقة
الخدمة العسكرية

ته سکه و بوون [ج] ۱ - التضييق : ژیردالانه گه که مه
که مه ته سکه و بوو.

۲ - ان یصبح قصیفاً : ته گهر شه وه گهت بشووری
ته سکه و بوو.

ته سکه و کردن [ج] ۱ - التضييق ۲ - التقصيف.

ته سکی [ن] ۱ - ضیق ۲ - قصافة

ته سلخ [ئن] ۱ - مناف للذوق ۲ - غیر معقول.

ته شه [ن] صاعقة: ته شه واریگ.

ته شهر [ن] تههید، وعید

ته شهر دان [ج] التههید، التوعه: له دوره وه هر ته شهر
دیگ.

ته شت [ن] صحن کبیر، طشت.

ته شرین [ن] تشرین: احد الشهور السنة الميلادية

ته شرینی دوم [ن] تشرین الثاني

ته شرینی یه کم [ن] تشرین الأول

ته شقه له [ن] حيلة، خدعة: وه ته شقه له هيج له
ده سنت نيه كه في.

ته شقه له باز [ن] حیا، مخادع

ته شك [ن] رعب

ته شك بردن [ج] الأرباب: ته شكی كوره مه وه.

ته شك چوون [ج] الأصابة بالرعب: ئه را له رزی
چمان ته شكك چكه؟

ته شی [ن] مغزل

ته هبه [ن] مرض الأجهاض عند النساء.

ته هبه دار [ن] مصاب بمرض الأجهاض.

ته علیل [ن] تلف، تبدير.

- وه ته علینلا دان [ج] الأتلاف، التبديد: ره نهج وه
ته علیل دان.

تهغار. [ن] وحدة وزن تساوي عشرين وزنة
 تفره. [ن] ۱ - كسل ۲ - اهمال، لامبالاة
 تفره دان. [ج] ۱ - التکاسل ۲ - الأهمال
 تفری. [ن] نزهة
 تفری کردن. [ج] التنزه.
 تفریگا. [ن] متزه
 تهق. [ن] صوت الضرب على الأشياء الصلبة
 تهقا. [سر] إذا! تستعمل للاستغراب: تهقا كبرا
 نه هات!
 تهقازه. [ن] نكاء، انتقاض
 تهقازهدان. [ج] النكاء: خوئی تهقازه دا. ثی کاره
 رووژی همر تهقازه دیگه.
 تهقانن. [ج] ۱ - الإطلاق ۲ - التفجير ۳ - التکدير،
 جعله يحزن: مهگری مناله گان تهقانی ۴ - التکرز:
 اكل الكرزات، رض الحب ۵ - التقييع [اصبع]
 تهقایوت. [ن] ۱ - تقاعد ۲ - الراتب التقاعدي
 تهقه. [ن] ۱ - إطلاقه ۲ - صوت الإطلاق
 تهقه تهق. [ن] ۱ - طقطقة ۲ - الاشتغال بصورة
 متقطعة.
 تهقه تهق کردن. [ج] ۱ - الطقطقة ۲ - الاشتغال بصورة
 متقطعة.

تهقه كردن [ج] ١ - اطلاق النار على ٢ - إحداث الطفطقة .

تهقهل [ن] تهقهل [ن] حوض [خياطة]

تهقلا [ن] ١ - كدح، جهد ١ - محاولة ٣ - منازعة الموت : تهقلاى مهرگ .

تهقلاکەر [ن] کادح، کاسب .

تهقلاکردن [ج] ١ - الكدح، بذل الجهد ٢ - المحاولة ٣ - ان ينازع الموت .

تهقهل دان [ج] الحوض (خياطة)

تهقو [تم] تهقا

تهقو پووق [ن] طفطقة واصوات ضرب مستمر

تهقو تووق [ن] اصوات اطلاق مستمر

تهقو لهق [ن] ترنج : وه تهقو لهق هات .

تهقيان [ج] ١ - الأنطلاق ٢ - الانفجار ٣ - الالتقاء (دون موعد مسبق) : له رى تهقيامة نهحمهدا .

تهقيلة [ن] طاقية

تهقين [تم] تهقيان

تهقينهوه [ج] ١ - الأنطلاق ثانية ٢ - الانفجار [بصورة مفاجئة]

تهك [ن] ١ - مصفاة مصنوع من العيدان

٢ - جنب : تهكت بهو نهو لا .

۳ - اسناد، اړتکاز: ته ک به و دیواره گه و. ۴ - موضع

في بيت الشعر للغلة والتبن.

ته ک دان [ج] التقرب، الأبتعاد يفهم المعنى حسب

الجملة: ته ک به و ټه ولا: إبتعد

ته ک بده و پیم: إقترب مني.

ته کان [ن] ۱ - سحب قوي: وه يه ک ته کان کیشایه و هو

دهر. ۲ - صدمة.

ته کان بردن [ج] الإصابة بالصدمة: وه ټټی ټه وه وری

کوشتنی براگهی ټه ژنه فت ته کان برده ی

ته کان دان [ج] ۱ - السحب بقوة ۲ - الأراحة من

مكانه: كهس نيه توانی ته کانی ټی باره بدینگ.

ته کائن [ج] ۱ - النقص: قالیه گه ته کان. ۲ -

التجريد مما يملك: له هه رچگک دایشت ته کانه ی..

ته که و دان [ج] الجلوس بالاستناد أو الارتكاز على

شيء: ته که و بده و که می له نانه گه بخوه.

ته کله [ن] جمع، تدبر

ته کله کردن [ج] التجميع، التدبر: ته کله ی پاره ی

خانگه گه کردن

ته کلیم [ن] تقليم اغصان النخيل

ته کلیم کردن [ج] التقليم. المادة السابقة

ته گبیر [ن] تدبير ۲ - خطة

تهگبیر کردن [ج] ۱ - التدبیر ۲ - التخطيط
 تهگر [ن] حالوب: وههاران تهکر فره وارینگ.
 تهگره جيله [ن] حالوب علی شکل رذاذ
 تهگرین [ئن] ۱ - حالوبی ۲ - شدید البیاض
 تهل [ن] ۱ - عون: خودا هاتهو تهلی. ۲ - تفرق
 عن الجماعة
 تهل [ن] ۱ - شعره ۲ - قتله
 تهلار [ن] قصر
 تهلاق [ن] طلاق
 تهلاق حسن [ج] ابقاع الطلاق
 تهلاق دان [ج] تطليق [المرأة]: جواد تهلاقی ژنهی
 داو ژنی تر خوازی
 تهلاق سهنن [ج] ان تطلق [المرأة] من زوجها.
 تهلاق کهفتن [ج] وقوع الطلاق
 تهلهزم [ن] طلیسم: دیاریان نی به، مهگهر کهفتنهسه
 تهلهزم!
 تهلهکه [ن] ۱ - مرفع: الموضع الذي يوضع عليه
 الافرشة. والأغطية ۲ - افرشة وأغطية النوم الموضوعة
 علی المرفع ۳ - حيلة، خدعة ۴ - رشوة
 تهلهکه باز [ئن] حیال، مخادع
 تهلهکه خوهر [ن] مرتشی

تهله که دان [ج] الارتشاء
 تهله که کردن [ج] التحايل
 تهله کهچان [ن] كيس كبير مصنوع من الصوف أو
 الشعر توضع فيه الأشياء الثمينة.
 تهلخين [تم] تلقين: ياسين و تهلخين
 تهل دان [ج] التفريق عن الجماعة: بزنی تهل داگه.
 تهل گرتن [ج] التفرق عن الجماعة: سی چوار
 بزندان تهل گرتنه
 تهلميت [ن] ترميد
 تهلميت کردن [ج] الترميد: تهلميت فاتره گه ثهرا
 دالگت بکه.
 تهلوال [ن] شداد عناقيد العنب
 تهلوه شیر [ن] اكلة تعد من الحليب والطحين.
 تهلوه نه [ن] مخضب، ملطخ: تهلوه نه نه له خونى
 خوهيان
 تهلوه نه بوون [ج] التخضب، التلطخ: سهرى تهلوه نه
 بوه له خون.
 تهلوه نه کردن [ج] التخضيب، التلطخ: دا له تهوقى
 سهرى و تهلوه نه نهى کرد له خون.
 تهليزه [ن] كيس كبير توضع فيه أثاث البيت.
 تهليس [تم] تهليزه

تهليفون [ن] هاتف
 تهليفون کردن [ج] الاتصال بالهاتف
 تهم [ن] ۱ - غبار، عجاج ۲ - ضباب.
 تهما [ن] أمل، إمنية.
 - وتهما برون [ج] التأمل: وه تهما بوم ده سميته
 بدهين
 تهماشا [ن] ۱ - مشاهدة ۲ - تفرج
 تهماشاکەر [ن] ۱ - مشاهد ۲ - متفرج: تهماشاکەر
 پاتشاس
 تهماشاکردن [ج] ۱ - أن يشاهد ۲ - التفرج
 تهمام [ن] ۱ - تام، کامل، ۲ - صحيح: قسه گهت
 تهمامه
 تهمام کردن [ج] ۱ - الأتمام ۲ - الأكمال ۳ - الانجاز
 تهمه [ن] طمع
 تهمهنا [ن] تمنى، امنية
 تهمهناکردن [ج] التمني
 تهمسأل [ن] ۱ - كسول، متعاجز: ئه پرا ئى قهره
 تهمسالى، ريش نيه تاشى
 تهمسالى [ن] ۱ - كسل ۲ - عجز: له تهمسالى نان له
 مال نيه كهن.
 تهمسالى کردن [ج] ۱ - التكاسل ۲ - التعاجز:
 تهمسالى كيگه سناو بكيگه.

تهمسق [ئن] منتظم وقليل: نانى تهمسق.

تهمهل [ئن] كسول، متعاجز

تهمهلخاته [ن] دار العجزة

تهمهلى [ن] كسل، عجز

تهمووره [ن] طمبور: آله موسيقية

تهمووز [ن] تموز: الشهر السابع من السنة الميلادية

تهمى [ن] نصيحة.

تهميره [تم] تهمووره

تهميز [ئن] ١ - مرتب ٢ - نظيف: فره پاك و تهميزه.

تهمیزی [ن] ١ - رتبة ٢ - نظافة

تهميكهر [ن] ناصح

تهمى كردن [ج] النصيح، ابداء النصيحة: تهمى

مناله گان بکه بخوهنن.

تهن [ن] ١ - جسم ٢ - شرح (الحيوان) ٣ - قدرة،

قابلية: تهنده و قسهى خراو بكهيت...

تهنانهت [ن] حد، حالة: تا تهنانهتى باوگيشى لى دل

گير بو.

تهناف [ن] ١ - خبل ينشر عليه الغسيل ٢ - خبل

المشقة

تهنهر ووك [ن] تنريد: ملح حامض البترك

تهننه [ن] فخفخة، كبرياء

تهنگ ۱ [ن] ۱ - حزام اورباط یشد به سرج او جلال
 الحيوان. ۲ - مضيق: تهنگی چه قهّل.
 تهنگ ۲ [ئن] ضيق: چاکه ته گم تهنگه.
 - وه تهنگه وهاتن [ج] ۱ - الاحتياج: تهرا فلسی وه
 تهنگه وهات ۲ - القلق علی: خودا بزانی فره تهراتان
 وه تهنگه وهاتم.
 تهنگانه [ن] أيام الضيق والشدّة: پروژانی تهنگانه
 تهنگاو ۱ [ن] مضيق مائی: تهنگای کانی بز
 تهنگاو ۲ [ئن] أن يشعر بالحاجة للذهاب الى الغائط
 تهنگاوهر [ن] مضيق بين جبلين
 تهنگای [ن] حالة الحاجة للذهاب الى الغائط
 تهنگ تهلچنین [ج] ۱ - الأجبار. ۲ - ان يضق به
 الحال: تهنگ وه دوژمن تهلچنینه.
 تهنگ تهلکیشان [ج] ۱ - الشد بالرباط ۲ - الأملاء
 حد الانتقاح: تهنگی مهشکه گه تهلکیشا له دوو.
 تهنگه [ن] خاصرة
 تهنگه زکری [ن] تعاجز
 تهنگه زکری کردن [ج] التعاجيز: چه نی له کار
 تهنگه زکری کهیت.
 تهنگه وهری [ن] مضيق
 تهنگه و بژون [ج] ان يصبح ضيقاً: قوندهره گانم
 تهنگه و بونه.

ته‌نگه‌و کردن [ج] التضييق که مه‌رچینه‌گی گه‌ورابو
که‌می ته‌نگیه‌و کرد.

ته‌نگه بوون [ج] الاحتياج: هدر وهختی ته‌نگت بوو
تی‌ی ته‌را لام.

ته‌نگه دان [ج] التحزيم

ته‌نگگه [ن] تنك [معدن]

ته‌نگی [ن] ۱ - ضيق، شدة، صائقة، ۲ - حالة كون
الشيء ضيقاً

ته‌ننگ [ئن] ۱ - خفيف: پارچه‌ی ته‌ننگ. ۲ -
متباعد: خه‌لیه‌ی ته‌ننگ. ۳ - ضحل: ئاوی ته‌ننگ.
۴ - فقير الحال: ده‌س ته‌ننگه.

۵ - رقيق: شیشه‌ی ته‌ننگ.

ته‌ننگه‌و بوون [ج] ۱ - ان يصبح خفيفاً، رقيقاً ۲ - ان
يصبح ضحلاً.

ته‌ننگه‌و کردن [ج] التحفيف

ته‌ننگی [ن] ۱ - خفة ۲ - ضحالة ۳ - تباعد ۴ - فقر
۵ - رقة ۶ - عب: ته‌ننگی به‌خه‌ل

ته‌نور [ن] تنور

ته‌نوره [ن] تنوره، ملبس نسائي

ته‌نور حسن [ج] إحماء التنور

ته‌نوری [ئن] خاص بالتنور: نانی ته‌نوری.

ته‌نیا [ئن] وحید، فرید
 ته‌نیابال [ئن] وحید، لامعیل له
 ته‌نیابالی [ن] حاله‌کون الفرد وحیداً، لامعیل له
 ته‌نیایی [ن] وحدانیه: ته‌نیایی ته‌را خودا خاسه.
 ته‌نین [ج] حبک سداده‌النسیج
 ته‌نینه‌وه [ج] ۱ - التغطية: له‌پر له‌شی ته‌نیه سه‌و. ۲
 - الاحاطة: ده‌وریان ته‌نینه‌وه.
 ته‌و [ن] حمی، سخونه
 ته‌واف [ن] ۱ - طواف ۲ - زیارة
 ته‌واف کردن [ج] ۱ - الطوف ۲ - القيام بالزيارة
 ته‌وه‌ره [ن] سکیته‌الطاحونة المائیه
 ته‌وه‌رزین [ن] طبر زین
 ته‌وه‌ن [ن] غور فی التفکیر، تفکیر عمیق
 ته‌وه‌ن بردن [ج] الغور فی التفکیر: ته‌وه ته‌را ته‌وه‌ن
 بردگه‌سه‌د؟
 ته‌وبه [ن] توبه: ته‌وبه‌ی گورگه‌مه‌رگه [په‌ند]
 ته‌وبه‌کار [ئن] تائب
 ته‌وبه‌کردن [ج] ۱ - الأتابه ۲ - التوب
 ته‌وزیل [ن] اغصان النخیل الذابله
 ته‌وزیل کردن [ج] تقليم أو قطع اغصان النخيل
 الذابله

تهوش [ن] جمع التمر بين قطع العذق ورمية في الأرض

تهوشكهر [ن] عامل جمع التمر. المادة السابقة

تهوش كردن [ج] جمع التمر. المادة السابقة

تهوشی [ن] دسیعه: صحن كبير يعجن فيه

تهوق [ن] ۱ - قمّة، ذروة، ذری ۲ - طوق ۳ -

أسناد، اغلال: دهسی ها له تهوقی زالم.

تهوگرتن [ج] ان یسخن: لهشی گهرمه، تهوی گری.

تهولّهی [ن] عقب ممخضه اللبن

تهون [ن] وشيعة

تهونکهر [ن] النساج، الناسج

تهون كردن [ج] النسج

تهولّه [ن] اصطلب الحيوانات

تهوول [ن] ۱ - تسلیم ۲ - تحويل

- تهو تهوول دان [ج] التسليم: بارهگه بدهو تهوول

دلیر:

تهوول گرتن [ج] الاستلام: من تهوولی هیج نیهگرم

تهی [سر] كلمة تستعمل في لعبة «ختیله»

تهیتهی [ن] لعبة «ختیله»

تهیتهی كردن [ج] اداء لعبة «ختیله»

تهیشت ۱ [تم] طشت

تهیشت ۲ [ئن] مفلطح: ده‌وری‌گه ته‌یشته.
ته‌ی‌کردن [ج] اطلاق کلمه «ته‌ی»
ته‌یل [ن] ۱ - سلك ۲ - کنایه عن السرعة وخفة
الحركة
ته‌یموون [ن] ۱ - تموین ۲ - تقنین
تیغ [ن] عشره
تیغ بردن [ج] التعتثر: ماهینه‌گه تیغ بردو یرمیا.
تیغ دان [تم] تیغ بردن
تتوو [ن] / طفل / قمل
تخون [ن] قرب، دتو: دیوینگه ئه‌را خوه‌ی، که‌س
نیه‌ویری تخونی بکه‌فی.
- له تخون دان [ج] التقرب من، الدنو: خوه‌د له
تخونی مه‌ده.
تر [باش] ۱ - تضاف الی الصفة تتكون الدرجة الثانية
من درجات المقارنة: به‌رز = به‌رزتر
۲ - تضاف الی الأسم فتعني واحد آخر من نفس
الشيء مانگ = مانگی‌تر.
تر [ن] ضراط
ترازو [ن] ۱ - میزان ۲ - قیاس ۳ - کوکب میزان
ترازیان [ج] استثناء: له عه‌لی بترازی که‌س نه‌هان
ئه‌را لام.

تراش ۱ [ن] حلق، قص
 تراش ۲ [پاش] تضاف الى الاسم فتكون اسم
 الفاعل: سەنگ = سەنگ تراش
 تراش کردن [ج] الحلق، القص
 تراشین [ج] النحت: وینهی شیرینگ له سەر ئەوسەنگە
 تراشیگا
 ترانکیش [ن] أخذ أو جلب بكميات كبيرة
 ترانکیش کردن [ج] الأخذ أو الجلب بكميات كبيرة.
 ترائن [ج] جعله يضطرب: پا نا زگیاو ترانهی.
 تراو [ن] ينبوع ماء
 ترای [ن] ۱ - تدرب ۲ - تجربة
 ترایدەر [ن] مدرّب
 ترایکەر [ن] متدرب
 ترای کردن [ج] ۱ - التدرب ۲ - التجريب: ترای
 ماشینه گە بکە.
 ترهتر [ن] فخفخة فارغة: ئەى ترهتره چهسه!
 ترهه [ن] خزينة
 ترهفاق [ن] أثاث، لوازم، أشياء
 ترهبرین [ج] ۱ - افقاده مركزه ۲ - ايقافه عند حده.
 ترپ [ن] ۱ - فجل ۲ - صوت سقوط شيء بخفه
 ترپه [ن] صوت السقوط بخفه

ترپه کردن [ج] احداث صوت خفیف عند السقوط
 ترپه هاتن [تم] ترپه کردن
 ترپگی [ن] الفجل البري
 ترت [ئن] ۱ - هش: زهوی ترت ۲ - مهلهل النسج
 أو الحياكة: پارچه ی ترت
 ترتی [ن] ۱ - هشاشة ۲ - حالة كون الشيء مهلهل
 النسج أو الحياكة.
 ترچهو [سر] تستعمل للاستهجان والاستغراب: ترچهو
 لی کاره!
 ترس [ن] ۱ - خوف: له ترسا وای.
 ۲ - هלוسة: وهختی ترس بگریگه کهف کرنی.
 ترسانن [ج] ۱ - التخويف ۲ - الاكراه على عمل ما
 بالتخويف
 ترس گرتن [ج] الاصابة بالهلوسة.
 ترس لی نیشتن [ج] التذعر
 ترسناك [ئن] مخيف: شهوی ترسناك.
 ترسنوك [ئن] خواف، جبان
 ترسنوكی [ن] خوف، جبن
 ترس و خوو [ن] هلوسة
 ترس و لهرز [ن] خوف، ذعر
 ترسیاگ [ئن] مذعور، مرعب
 ترسیان [ج] ۱ - الخوف: کهس نیه نه ترسی.

۲ - التخوف: تهترسم بمرم له ليم بچوو زوور
[فولکلور]

ترش [ئن] حامض

ترشاشی [ن] حساء السلق

ترش بوون [ج] التحمض: ماسه‌گه ترش بوه.

ترش بوونهوه [ج] إزدیاد الحموضة

ترش کردن [ج] التحمض: ترشی قه‌زانه‌گه کردگه.؟

ترشگنان [ج] التخمر

ترشگیگه [ئن] مخمر، مختمر

ترشگیان [ج] التخمر: خه‌ور فره بمینیگه‌ی ترشگی.

ترشی [ن] ۱ - حموضة ۲ - طرشي

ترکه [ن] استشعار بحدوث شيء.

ترکه‌دان [ج] الاستشعار: ترکه‌دا له دلم، جمیل
گیریاگه.

ترك و جول [ن] ۱ - جریان بطيء: ئاوه‌گه ترك و
جولیه.

۲ - مشي الهوينا: وه ترك و جول هاتن.

ترك و جول کردن [ج] ۱ - الجري البطيء ۲ - ان
يمشي الهوينا.

ترکی [ن] ۱ - مرض يصيب الاطفال ويؤدي الى
الموت في اغلب المرات.

۲ - شدة: ترکی کولن.

ترکی کردن [ج] الاصابة بالمرض . المادة السابقة
 ترنگ [ن] مربوط الحملان .
 ترن [ئن] ۱ - كثير الضراط ۲ - خواف، جبان ۳ -
 قليل الاعتبار
 ترنج [ن] شجرة ترنج، ثمارها
 ترنگه [ن] تلالؤ
 ترنگه کردن [ج] ان يتلأأ .
 ترنگه هاتن [تم] ترنگه کردن: ترنگه ی ثاوله ين
 چالاه گه تني .
 ترهات [ئن] ترهات: کارمان ترهاته .
 تروهت [ن] الحضرة: عكس الصحن
 تروو [ئن] نافه، قليل الاعتبار
 ترووزی [ن] خيار تعرووزي
 تروُسکه [ن] بريق، وميض
 تروُسکه کردن [ج] البريق، الوميض
 تروُسکه هاتن [تم] تروُسکه کردن
 تريشقه [ن] صاعقة: ثوره تريشقه .
 تريشکه [ن] برد قارص
 تريکائن [ج] العياط، الصراخ: ژني بي حيا دايهم
 تريکنی .
 تريکه [ج] عيطة، صرخة
 تريکه دان [تم] تريکانن

تربیجه [ن] باخرة
 ترین [پاس] تضاف الى صفة فتكون الدرجة الثالثة
 من درجات المقارنة: بهرزه بهرزه بهرزه ترین
 ترین [چ] ان يضطر
 تربوه [ن] لمعان، تلالو: تربوه مانگه شهو.
 تربوه کردن [چ] التلالو
 ترمال [ن] مختار او كبير القرية.
 تس [ن] فساء
 تسنان [چ] ۱ - جعله يفس ۲ - السفاد (طيور) ۳ - الافشال
 تسن [ن] ۱ - كثير الفساء ۲ - قليل الاعتبار ۳ -
 جبان، خواف
 تستهك [ن] ذبابة الرمل.
 تسين [چ] الفساء.
 تشبال [ن] تقلیم جناح الطير لمنعه من الطيران
 تشبال کردن [چ] التقلیم. المادة السابقة
 تشکم [سر] تستعمل للرفض او الانسحاب من (لعبة)
 تشمال [ن] انضباط عسكري
 تف [ن] ۱ - بصاق ۲ - لعاب ۳ - ريق
 أ - تف له دهمي بوه جهو [در] انعقد لسانه.
 ب - تف له دهمي کرده جهو [در] اعقد لسانه.
 تفاق [ن] مستلزمات: تفاق خوهد ناماده بکه و دهمس
 له کار بنه.

تفانتهوه [ج] اخراج الشيء من الفم بالبصق: دهрман
کهیده ده می، تفنیگهیهوه.

تفهنگه [ن] البندقية

تفهنگجی [ئن] هدايف

تفت [ئن] حریف: خوراکه‌گه نامی تفته

تفتگی [ن] الفلفل البري

تفتی [ن] ۱ - حالة كون الطعم حريفا

۲ - ضيق، شدة

تف کردن [ج] البصاق

تک [ن] ۱ - نهاية، طرف ۲ - قمة: چووهو تکی
داره‌گه.

۳ - رأس مدبب: تکی قه‌لم

۴ - قطرة: تکی ثاو

۵ - حياء: تکی تکیاگه

۶ - جرعة: تکی ده‌رمان

۷ - ارنبة الانف: تکی لوت

تکا [ن] رجاء، توسل، طلب، التماس

تکا کردن [ج] الترجي، التوسل

التوسل التماس: تکا لیت کهم واز بار لهی کار.

تکه [ن] ۱ - تسرب، ترشح ۲ - لحم مشوي

- له‌تکه‌وسیان [در] الترصد: همر له تکه‌وسیاگه،

یه‌کی قسیه بکیگه

- هاله تکه [در] مترصد: چہ نی های له تکه له لیمان!
تکه کردن [ج] ۱ - التسرّب ۲ - التقطّر: خانگه گه مان
تکه کیگ.

تک دار [ئن] ذو رأس مدبب

تکن [ئن] مدبب

تگه [ن] ۱ - تیس ۲ - تلقیح

- وه تگه [ئن] في التزاء

تگه گرتن [ج] التلقیح من تیس

تلّ [ن] ۱ - بعروور البعیر ۲ - کلب الصيد

تلا [ن] ۱ - ذهب ۲ - کنایة عن شيء ثمين

تلا پلا [ن] تبادل الحديث عن موضوع خطر بحيث

يؤدي الى جلب الانتباه

تلاپلا کردن [ج] تبادل الحديث. المادة السابقة

تلاشه [ن] ۱ - قطعة، مقطع، جزء

۲ - شظية: تلاشه ی ناسن که فته چهوی

تلانن [ج] ۱ - الدهس ۲ - السحق ۳ - المرد

تلّو [ن] ذهاب في اثر فرد او شيء: براگهی گوم بوو

چگ له تلّوی.

تلّو کمر [ن] الشخص الذي يذهب في اثر فرد او

شيء

تلّو کردن [ج] الذهاب في اثر فرد او شيء

تَلَب [ن] شبح ، خیال : تَلَبّی له دَوَره و ديار بَوَ .
 تَلَبَه [ن] ۱ - بلل تام : تَلَبَهی له ثاو تَبی .
 ۲ - صوت السقوط الخفيف
 تَلَبَه تَلَب [ن] صوت السقوط الخفيف بصورة مستمرة
 تَلَبَه کردن [ج] احداث صوت خفيف عند السقوط
 تَلَبَه هاتن [ج] ۱ - تَلَبَه کردن
 ۲ - ان يتقطر الماء بسبب بلل تام : تَلَبَهی تَبّی له ثاو
 تَلِیاق [ن] افیون ، تریاق
 تَلِیاقی [نن] مدمن : تَلِیاقی به ، رووژّی سی چل چای
 نه خوا
 تَلِیاک [نن] ۱ - مدهوس ، ۲ - مسحوق ۳ - ممرود
 تَلِیان [ج] ۱ - الاندهاس ۲ - الانمراد
 تَلِیت [ن] ۱ - ثرید ۲ - تمزیق : سه ری بوّه وه تَلِیت .
 تَلِیت کردن [ج] التمزیق : سه گ تَلِیتی کرد .
 تَلِیش [ن] شق : تَلِیشی ها له داوانه گهی .
 تَلِیشانن [ج] الشق : پارچه تَلِیشانه
 تَلِیشیاگ [نن] مشقق : کراسه تَلِیشیاگه گهی
 تَلِیشیان [ج] ان ینشق : زگی تَلِیشیا .
 تَلِیقانن [ج] المرد : ته ماته گه تَلِیقان .
 تَلِیقیاگ [نن] ممرود .
 تَلِیقیان [ج] الانمراد
 تَلِیمار [ن] لوحه خشب رفیعه

تلی ولی [ن] جلبه، هرج
 تلی ولی کردن [ج] الجلبه، الهرج
 تماکوو [ن] تنغ
 تماکوو قلیانی [ن] تنباک
 تمانن [ج] ۱ - الطمس ۲ - الغرز
 تمهز [سن] ائاری: پرویز وهت چمه زیه و، تمهز چوو
 کول له لیمان گری!
 تمیاگ [ئن] ۱ - مطموس ۲ - مغروز
 تمین [ج] ۱ - الانطماس ۲ - الانغراز
 تمگ [ن] قلّمة: القراد العظیم
 تن ۱ [ئن] ۱ - محکم الشد ۲ - حار [الطعم] ۳ -
 عنیف ۴ - قوی ۵ - سریع ۶ - حاد الطبع
 تن ۲ [تم] ت ۲ - ۱
 تنه [ن] توبیخ: بتن له کاوه گاله فری هاوساگان
 نه کا.
 تنه تن [ن] عصبیه، غر
 تنه تن کردن [ج] التکلم بعصبیه
 تنه ویوون [ج] ۱ - الاشتداد: تنگی ماهینه گه تنه و
 بو.
 ۲ - الاسراع: ثاو له وه ره و خواری تنه و بو.
 ۳ - ان یصبح عنیفاً: نه و ل جار گلیه ی له یه ک کردن
 ثمجار له یه ک تنه و بو.
 ۴ - الاشتداد: جهنگ تنه و بو.

تنه وکردن [ج] ۱ - الشد ۲ - الثبيت
 تنگه [ن] جرعة، مصّة: تنگی ئاو
 - وه تنگه و نان [ج] التجرع: يهك جام دوو ناوه تنگه وه
 تنگه [ن] جب: جرة ماء
 تنگولك [ن] جب صغير
 تنيان [ج] التوبخ: بتن له براگهت تا كاري گهن
 نه كه ينگ
 توازوو [ن] مواسة
 توازووخواز [ن] موسي
 توازووخوازينه وه [ج] المواسة: محمود باوگي
 مردگه، بچن توازوو لي بخوازينه وه.
 تواسن [ج] ۱ - الطلب: چه تواسه ليدان؟
 ۲ - ان ينوي: توام بچم ئهرا مال.
 توانا [ن] قدرة، قابلية، امكانية.
 توهتو [ن] رذاذ مطر: ئاسمان، توهتويه.
 - توهتوو ليويه [در] حزين: هه ميشه توهتوو ليويه
 توهتووکردن [ج] ان تمطر رذاذا.
 توهق [ن] طبق
 توهم [ن] ۱ - بذور ۲ - طلع: توهمي دار.
 توت [ن] شجرة التوت، ثمارها
 توته [ن] اصبع البنصر
 توته لهك [ن] نبات الزهر، نبات ذو ثمر مر.

تَوَنگ [ن] جرو
تَوَنگه شوانه [ن] دودة الراعي
تَوَنَو [ن] كلمة تستعمل لجلب الدجاج للطعام
تَوَنوکردن [ج] جلب الدجاج للطعام بأستعمال كلمة
تَوَنَو
تَوَنی [ن] طير البغاء
تَوَچانن [تر] چَوَچانن
توخم [ن] ۱ - نسل ۲ - ذرية، سليل
۳ - علاقة: توخمی پیه و نیه.
۴ - قط: توخمی ئاگای نییه له ئەو کاره.
توخماره [ن] آل، اسر: توخماره‌ی حمید
توخمه [تم] توخماره
توخم دار [ئن] قابل على الاخلاف
تَوَره [ن] ۱ - كيس ۲ - المخلاة: ما يجعل فيه من
العلف ويعلق في رأس الحيوان
تَوَره [ئن] غاضب
تَوَره‌بوون [ج] ان يصبح غاضبا
تَوَره‌کردن [ن] جعله غاضبا
تَوَره‌ی [ن] غضب
تَوَرك [ن] نبات البرقوق
تَوَش ۱ [ن] ۱ - التقاء ۲ - ورطة، مصيبة
تَوَش ۲ [ئن] شاطر، حاذق، ماهر

توش بوون [چ] التورط، الاصابة بنكبة: توشی شهر بو.

توشتر [ن] ماعز بعمر سنة
توش کردن [چ] التورط: توشی سهره دهريمان مهكه.

توش هاتن [تم] توش بوون

توش هاوردن [تم] توش کردن

توشی [ن] شطارة، حذافة، مهارة: جوامير لهكار توشه.

توك [ن] ۱ - شعر ۲ - وير ۳ - زعب

توك تيهل [ئن] سيء الطبع، فرة توكى تيهله.

توك تيهلى [ن] سوء الطبع

توكن [ئن] مشعر: رنى توكن ناشيرينه.

تول [ن] ۱ - خط ۲ - شتلات ۳ - عود رفيع

توله [ن] ۱ - شتلات: تولهى نه نار

۲ - حديث السن: منالى توله.

۳ - صغير الحجم وطري: خيار توله.

توله پى [ن] طريق فرعي، طريق ثانوي

توله كى [ن] مزاح وتأتى مع كلمة «ياري» يارى و

توله كى.

توله كى کردن [چ] الممازحة

توله وهن [ن] شجيرة بريّة: له چه قهى چه وماخ

كهله يله و پهمين + توله وهن له له ژير مارده مان چه مين

(فولكلور).

توو [ن] ثنية، ثنايا، طية، طيات: لهتوو دلنگ، له
توو کتاب

تووپ [ن] ۱ - كرة ۲ - مدفع ۳ - طول قماش ۴ -
درزن، دسته: توویی تیخ

تووپانن [چ] ۱ - جعله یفطس ۲ - التقتیل

تووپه [ن] صوت السقوط الشدید

تووپهل [ن] كرة [من ثلج، طین... الخ]: تووپه لی
وهفر

تووپیاگ [ئن] فطیس: خه ری تووپیاگ.

تووپین [چ] الفطس: دوه که سه گه گه مان توویی.

تووتر [ن] ۱ - عظم العصص ۲ - قابضة

تووخ [ئن] ۱ - غامق: رهنگی تووخ

۲ - کثیف: چایی تووخ

تووخه و بوون [چ] ان یصبح غامقا

تووخه و کردن [چ] جعله غامقا: رهنگی حجره گه
کاله که می تووخیه و بکه.

تووخی [ن] حالة كون الشيء غامق اللون

توور ۱ [ن] ۱ - شبکه ۲ - فتيلة المصباح الزيتي

توور ۲ [ئن] هائج: ماهینی توور

تووراخ [ن] لبن خائر مرشح منه الماء

توورانن [چ] جعله یزعل، یغیظ: نهرا مهردمه گه

توورانی له خوهت؟

تووږه [تم] توږه
 تووږه بوون [تم] توږه بوون
 تووږه کردن [تم] توږه کردن
 تووږگ [ن] بثيث (أكلة)
 تووږياگ [ئن] زاعل، زعلان، غائط
 تووږين [ئن] مشبك، شبكي
 تووز [ن] ۱ - غبار، عجاج ۲ - مقدار قليل
 تووزقال [ن] ۱ - مثقال، ۲ - كمية قليلة
 تووزکردن [چ] ۱ - ثوران الغبار ۲ - جعله يغبر
 تووزين [ئن] ۱ - مغبر ۲ - ملطخ بالغبار
 تووژ [ن] ۱ - قشرة زبدية ۲ - جلبة (الجرح) طهاوة
 تووژالك [ن] قشرة زبدية
 تووژگ [تم] تووژ
 تووژگرتن [چ] ۱ - تكون الغشاء «الزبدية»
 ۲ - تكون غشاء الجرح: زخمه گه ی تووژ گرتگه
 تووشگ [ن] مزود: تووشگ برد همرا کاروان
 تووشگ کردن [چ] التزود بزاد السفر
 تووف [ن] شرش
 تووفان [ن] ۱ - طوفان نوح (ع) ۲ - مطر غزير
 تووق [ن] ۱ - صوت الاطلاق ۲ - صوت كسر
 الاشياء الصلدة
 تووقاله [ن] بشره مائية.

تووقاله كردن [ج] التبشر: تكون بثور مائية: ده سی
سزیاو تووقاله کرد.

تووقانن [ج] ۱ - الاحراق التام ۲ - جعله يتفجر
بكاء ۳ - طق [الاصابع]

تووقنهك [ن] نبات ذات كرات هوائية
تووقباگ [ئن] محروق حرقاً تاماً.

تووقبان [ج] ۱ - الاحتراق التام ۲ - الانفجار بالبكاء

۳ - ان يطق (الاصابع): هدر ينج كللگم تووقن

تووك [ن] ۱ - قشر ۲ - لحاء ۳ - جلد

تووكل [ن] لحاء: تووكلی نه نار.

تووك گرتهوه [ج] التقشير ۲ - السلخ

تووكن [ئن] سميك القشور ۲ - سميك الـ

تووله [ن] خباز

تووله [تم] تووله

توومار [ن] سجل، تسجيل

توومارکه ر [ن] مسجل: الة التسجيل او الشخص

الذي يسجل على الشريط

توومارکردن [ن] التسجيل

توومارگا [ن] محل التسجيل

توون [ن] غور

تووناو توون [ئن] متاهات

تی [ن] ۱ - تعهد ۲ - شرط

تیا ترو [ن] ملهی .

تیار [ئن] ۱ - کامل الحیاکة «کلاش»

۲ - مستعد، متهیء

تیاره [ن] طائره، طیاره

تیارکردن [چ] اکمال حیاکة «کلاش»

تیهت [ن] ارض صلده

تیهتک [ن] ورك

تیهر [ن] عظم الرقبه: تیهری مل.

تیهرزین [چ] ۱ - ان یساوی: چهنی تیهرزئی؟

۲ - الاستحقاق: نیهفیهرزئی قال کردن و دهنگگ خوهدهاوردن.

تیهریک [ئن] ۱ - مظلم ۲ - غامق: رهنگی تیهریک

تیهریکهو بوون [چ] حلول الظلام: دنیا تیهریکهو بو.

تیهریکهوکردن [چ] الاظلام: جعله مظلمًا: قاپیهگه

نای مالهگه تیهریکهو کردید

تیهریکی [ن] ظلام، سواد

تیهل [ئن] مر: خه یارهگه تیهله.

تیهلهک [ن] مسحوق یعطی للاطفال

تیهلهو بوون [چ] إزدیاد مرارته: ثاوی دجله له خوارهوه

تیهلهو بوو.

تیهلهوکردن [چ] زیاده مرارته

تیهل بوون [چ] ان یصبح مرا

تیهل کردن [ج] جغله مرا
 تیهلگ [ن] الخضروات المرة: خیار تیهلگ
 تیهلگی [تم] تیهلگ
 تیهلی [ن] ۱ - مرارة ۲ - ضيق: تا ئیرنگه تیهلی وه
 خوهی نه دیه.
 تیهنگ [ئن] ۱ - ضامیء: ئه گهر تیهنگته ئاو بخوه ۲ -
 متلهف: تیهنگی مال و منالیم.
 تیهنگ بوون [ج] التعطش: دنیا گهرمه، تیهنگیان بوو.
 تیهنگ کردن [ج] جعله يعطش: نانه گه سوور بوو
 تیهنگم کرد
 تیهنگی [ن] عطش، ظمأ
 تیهنی [تر] کیهنی
 تیهو [ن] خشكه: دفعه من المطر اند: د عدا
 تیپ [ن] ۱ - فرفة ۲ - مجموع - فريق
 تیتال [ن] فرحة، بهجة، ابتهاج
 تیتال کردن [ج] الابتهاج
 تیتزمانه [ن] طير كرسوع (عامية)
 تیتنگ [ن] خصلة الشعر على جانبي رأس المرأة
 تی چوون [ج] ان يكلف: ماله گه یان چه نی تی چوو؟
 تیخ [ن] شفرة، موس ۲ - آلة قطع حادة
 تیخهك [ن] فاصلة، حاجز بين شيئين.
 تیخهك دان [ج] الفصل بحاجز: جیاوه بون،

حهوشه گه یان تیڅهك دان.

تیر [نن] مشیع، مرتو: زگ تیر خه وهری له زگ ورسگ
نی یه.

تیر [ن] ۱ - سهم ۲ - قرعة

تیر [ن] تشتت، تشتیت

تیره [ن] ۱ - عشیره ۲ - فصیلة

تیرهك [ن] ۱ - قوة: تیره کی - بریا. ۲ - من قطع
البردعة

تیر بردن [چ] التشتت: ریه نه گه تیر برده دیاره گورگ
کینگه ناویانا.

تیر بسوون [چ] ۱ - التشبع: نانه گه که م بو تیر
نه خواردم. ۲ - الارتواء: تیر ناو بخوهن، له ری ناو
نی یه

تیر خسن [چ] ۱ - الاقتراع ۲ - اطلاق النار

تیر خواردن [چ] ۱ - الشبع - الارتواء

تیر دار [ن] من قطع المحراث

تیر دان [چ] التشتیت: گورگ تیری ساواگان دا.

تیر سم [ن] وقر: ئه وه تیر سم داگه له گووشد!

تیر که وان [ن] سلاح القوس

تیر کردن [چ] ۱ - الاشباع ۲ - الارواء

تیرگ [ن] الخبز المحترق وغير المشوي

تیرمه [ن] برده، جبه

تیرمو تیرمو [ن] لعبة قديمة للاطفال
 تیرواران [ن] ۱ - اعدام رميا ۲ - الرمي ، قصف
 تیرواران کردن [ج] ۱ - الاعدام رميا ۲ - الرمي ،
 القصف: نایه می ناپاک بایه ته تیرواران بکریگه .
 تیروپر [ئن] ۱ - مشع ۲ - مکتفی
 تیروپری [ن] ۱ - شیع ۲ - إكتفاء
 تیری [ن] ۱ - شیع ۲ - إرتواء
 تیری [ن] خبز الرقاق
 تیز [ن] سخرية ، هزؤ .
 تیزاب [ن] حامض الكبريتيك
 تیزاو [تم] تیزاب
 تیزکسردن [ج] السخرية ، الاستهزاء : ثهوه راسی
 کهید ، تا تیز کهید!
 تیزگگه [ن] عنفصة
 تیژ [ئن] ۱ - حاد: چهقووی تیژ ۲ - سریع:
 ری کردنی تیژ
 تیژبوون [ج] الانشحاذا: ان ينشحاذا
 تیژکهه [ن] مشحذة
 تیژکردن [ج] الشحذا
 تیژی [ن] ۱ - حدة ۲ - سرعة
 تیسک [ن] حضلات شعرية طويلة
 تیسکن [ئن] مشعر: ذو حضلات شعرية طويلة: بزنی تیسکن

تیشت [تم] چیشْت.

تیشْک [ن] فأس

تیق ۱ [ن] قبالة: مالیان ها له تیقی مه کته به گه مان

تیق ۲ [تم] تیک

تیق وه تیق [نک] مقابل: مالی ئیمه وه وان تیق وه تیق

یه کن

تیک [ئن] فردي

تیکاجفت [ن] لعبة «الفردی والزوجی»

تیکاجفت کردن [ج] القیام بلعبة الفردی والزوجی

تیکه [ن] ۱ - لقمة ۲ - قطعة: تیکه ی قوماش

تیکه تیکه [ئن] مقطع الی اجزاء

تیکه تیکه کردن [ج] التقطیع الی اجزاء

تیکه چن [ئن] الدنیء المتطفل

تیکه چنی [ن] دناءة النفس المتطفلة

تیکه دان [ن] الاتهام: وهختی تیکه دا وهتی ئیه

مانگیگه نان نه خواردگه

تی کردن [ج] ۱ - الصب ۲ - التعهد ۳ - الاشتراط ۴

- ان يضع فی:

أ - ئه وه گوونیه ئه را چه یه؟

ب - ئارد تی ئه کا.

تیکل [ئن] معتاش، متطفل: تیکل هه میشه ها له

هوری زگ.

تیکل بوون [ج] الاعتیاش، التطفل
 تیکل کردن [ج] جعله معتاشاً، متطفلاً
 تیکلی [ن] اعتیاش، تطفل
 تیل [ئن] احول، حواء: چه و راسی تیله
 تیلّا [ن] عصا غلیظه «توثیه»
 تیلّه [ن] حزمة كبيرة من الحطب «کارة»
 تیل بوون [ج] ان یصبح احول، حواء
 تیل کردن [ج] جعله احول، حواء
 تیلگ [تم] تیلّه
 تیلی [ن] حَوَل.
 تیمار [ن] تداوي، تضميد
 تیمارکەر [ن] مداو، مضمد
 تیمارکردن [ج] ان یداوي، ان یضمّد
 تیمارگا [ن] مستوصف
 تیمانج [ن] الحاشية المضافة الى الرداء لتطويله
 تین [ن] شدة، حدة (الحرارة، البرودة): تینی
 سەردی شکیاگە
 تینگانن [ج] جعله یصول ویجول.
 تینگیان [ج] الصول والجلول
 تین و بین [ج] مشاورة.
 تین و بین کردن [ج] التشاور: ئەووە تین و بینی چه
 کەین؟

تیواننهوه [ج] ۱ - التذویب ۲ - الاحتواء ۳ - القضاء
 علی ۴ - الصهر: ئاسن تیواننهوه
 تیوهپر [ن] ۱ - نظر ۲ - نظریه
 تیوهپر دن [ج] التجراً علی النظر الی: تیوهپر روی
 نه وردم.
 تیوریان [ج] المسك بالقوة: هه دهسی تی وریا،
 کوتایه ی وه زهوا.
 تیویانهوه [ج] ۱ - الذویان ۲ - الانصهار ۳ - التلاشي
 تدريجيا

- ج -

ج [ن] /جیم/ الحرف الخامس من الالف باء
 جا [ن] مکان، موضع، موقع، مقر
 جاجگه [ن] علك
 جاجگین [ن] ۱ - كثير العلك ۲ - ملطخ بالملك
 جاجم [ن] شف، برجد.
 جاجوو [ن] ضد، عدو: ههردو برا بۆنه وه جاجوو
 یهك.

جاده [ن] ۱ - طريق، شارع ۲ - جاده
 جادوو [ن] ۱ - سحر ۲ - شعوة.
 جادووکار [ن] ۱ - ساحر ۲ - مشعوذ.

جادو و کاری [ن] ۱ - اعمال السحر ۲ - اعمال
الشعوذة.

جار [ن] مرة: جاری تر نه گهر قسه کردی نه وه نی یه
بزانى: ئی جاره وه په تی، جاری تر وه پاره.

جار [ن] ۱ - اعلان شفاها عن شيء ما ۲ - الجزامة:
بقايا الزرع المحصود.

جار جار [نك] أحياناً، بين الفينة والأخرى: جار جار
سه ر ليمان پده.

جاردان [ج] الاعلان شفاهاً شيء ما
جار كيش [ن] منادي الاعلانات.

جار كيشان [ج] الاعلان شفاها عن شيء ما.
جاروو [ن] ۱ - مكنسة ذات يد طويلة ۲ - نبات
ربيعي.

جارى [نك] ۱ - بعدُ: جارنى دانان نه ها تگه. ۲ -
لا يزال: جارنى نيشتنه

جاسووس [ن] ۱ - جاسوس ۲ - مخبر رسمي.
جاسووسى [ن] ۱ - جاسوسية، تجسس ۲ -
اخبارية.

جاسووسى كردن [ج] ۱ - التجسس ۲ - اخبار
السلطات عما يحدث.

جاش [ن] ۱ - مرتزق ۲ - جحش.

جاشى [ن] ارتزاق.
 جاكهش [ئن] قواد، ديوث.
 جاكهشى [ن] قواده، ديوثة.
 جاكهشى كردن [ن] امتهان القواده.
 جام [ن] ۱ - طاس ۲ - كاس ۳ - ملء كاس أو
 طاس ۴ - زجاج
 جامهك [ن] ۱ - مرآة ۲ - عدسة.
 جامخانه [ن] واجهة زجاجية.
 جامو لك [ن] طاس صغير، طويس.
 جامياني [ن] غطاء الرأس للرجال.
 جان [ن] روح.
 - له جاني بن جان [در] منذ الازل، سرمدي.
 جانتا [ن] حقيبة.
 جانگيه [ن] صدغ: خالى له جانگيهى كوتاگه.
 جانماز [ن] سجادة أو أي فراش آخر يستعمل في
 الصلاة، م صلاة.
 جاهل [ئن] شاب
 جاهله و بوون [چ] استرجاع الشباب: عمر جاهله و
 بوه.
 جاهله و كردن [چ] جعله شاباً: خوهشى جاهليه و
 كردگه.

جاهلی [ن] ۱ - شباب ۲ - مرحلة الشباب.
 جاو [ن] ۱ - خام أبيض ۲ - كناية عن الخوف:
 رهنگی بوه جاوی چه رمگ.
 جاین [ج] ۱ - المضغ ۲ - العلك.
 جهبه [ن] شاجور.
 جهبه خانه [ن] ۱ - مشجب ۲ - ترسانه الأسلحة.
 جهبر [ن] علم الجبر.
 جهت [ن] نبات الجت، جت.
 جهخت [ن] ۱ - العطسة الثانية ۲ - جهد، كفاح.
 جهخت كردن [ج] الكدح: جهخت بكن ديواره گه
 نه لچنين.
 جهخت هاوردن [ن] أن يعطس ثانية.
 جهر [ن] ۱ - سرعة ۲ - عصر ۳ - شد ۴ - معاندة ۵
 - مجادلة ۶ - سخط، غيظ ۷ - جدل ۸ - مناظرة.
 - جهري باني سويت [در]: مجادلة فارغة.
 جهرا [ن] ۱ - جرار ۲ - حشرة صغيرة من فصيلة
 العقارب.
 جهرانن [ج] ۱ - العصر ۲ - ان يشد شداً محكماً.
 جهره [ن] ۱ - باقة، ۲ - حزمة، شدة: جهره دینار
 جهربهزه [ن] مغامر
 جهربهزهی [ن] مغامرة

جهرجهر [ن] درآسة خشبية
 جهرخه [ن] حشد: جهرخه يان جهمه.
 جهردان [ج] ان يسوق بالسرعة: ئى قهره جهردهى!
 جهردانه وه [تم] ۱ - العصر ۲ - السد محكماً:
 جهرى ده سمبو دا. - جهرى پژنه گهى دايه وه.
 جهرده [ن] قاطع الطريق.
 جهردهى [ن] قطع الطريق.
 جهركيشان [ج] ۱ - الجدال ۲ - العناد.
 جهرگ [تم] ۱ - جگر ۲ - اوصال: قسهى خراو
 جهرگ برىگ
 جهرگه [ن] ۱ - وسط، مركز ۲ - مرمره: له جهرگهى
 جهنگ.
 جهرمه جوورى [ن] مجادلة، جدال.
 جه رن [ئن] أقرن: ميهى چهرن
 جه رنى [ن] حالة كون النعجة اقرن
 جه رهاوردن [ج] إثارة الحفيظة: ئهو خوى ههر
 تنهمه زه وه ئيوه يش چهرى تيارين.
 جه زه وه [ن] ۱ - سلطة، حكم ۲ - هيه
 جه زه وه دار [ئن] مرهوب الجانب.
 جه زمه [ن] حذاء طويل العنق.
 جه ژن [ن] عيد.

- جهسه [ن] جسد، جسم
- جهسر [ن] جسر، شجاع، جريء
- جهسرى [ن] جسارة، شجاعة، جراءة
- جهسوور [ئن] جسور، شجاع
- جهسوورى [ن] جسارة، شجاعة
- جهفا [ن] ١ - عذاب ٢ - ألم، تألم ٣ - كدح
- جهفاكيش [ن] كادح
- جهفاكيشان [ن] الكدح
- جهفهنك [ن] هراء، ثرثرة.
- جهفهنك رسى [در] يثرثر، بهرىء
يثرثر، بهرىء
- جهفت [ن] لحاء البلوط يستعمل للديغ
- جهفت كردن [ج] الديغ بلحاء البلوط.
- جهفتين [ئن] ملطخ بالدباغ
- جهعه [ن] جادة: جهعه گه قيرتاوه.
- جهلاد [ن] جلاد
- جهلادى [ن] مهنة الجلاد
- جهلافة [ن] جلافة: سيم تنظيف الاواني.
- جهلاوى [ن] بيع وشراء الاغنام بالجملة.
- جهله [ن] ١ - حصاف ٢ - رفش: حيوان مائي ٣ -
- تكيس بالضرب المبرح.
- جهلهك [تم] جهله (٢)

جهله کردن [ج] التکيس بالضرب المبرح
 جهلده [ن] ۱ - جلده ۲ - سوط .
 جهلده دان [ج] التجليد
 جهم [ن] جمع ، حشد
 جهمالی [ن] جمالی : نوع من البناء
 جهم بوون [ج] التجمع ، التحشد
 جهم به سائن [ج] التجمهر ، التحشد
 جهمسهر [ن] ۱ - بؤرة ۲ - قطب
 جهم کردن [ج] التجميع : جهمی منالهل مهكه .
 جهنجهر [ن] نورس ، درآسة
 جهنده رمه [ن] دركي
 جهنده رمه ی [ن] مهنة الدرکي
 جهنگ [ن] ۱ - حرب ۲ - قتال ۳ - اقتتال ۴ - معركة
 ۵ - موقعة ۶ - مشاجرة
 جهنگاوهر [ن] ۱ - مقاتل ۲ - محارب
 جهنگه ری [ئن] محب العراك
 جهنگه ل [ن] غابة
 جهنگه لسان [ن] منطقة غابات
 جهنگ کردن [ج] ۱ - العراك ۲ - التشاجر
 جهنگيان [ج] الاستمرار في القتال
 جهو [ن] ۱ - زئبق ۲ - صمغ

جهواب [ن] جواب، رد
 جهواو [تم] جواب
 جهواودانهوه [چ] ۱ - الاجابة على ۲ - الرد
 جهواو کردن [چ] الرد بالرفض
 جهوه [ن] مروز
 جهوهل [ن] جبل
 جهوهلین [ئن] جبلي:
 جهوهنه [ن] زمزية الماء
 جهور [ن] ۱ - جور، ظلم، تعسف: ۱ - کهنس
 قهبولی ئی جهوره نیهکیک ۴ - کدح
 جهورکمر [ن] ظالم، متعسف.
 جهورکیش [ن] کادح
 جهورکیشان [چ] الکدح: له شهوهکتی تا ئیواره جهور
 کیشم.
 جهورگر [تم] ضالم
 جهورگرتن [چ] أن يظلم. چه یکهم خودا جهوره له
 لیمان گرنگه!
 جهوشهن [ن] منشأ، منبع
 جهوگه [ن] جوقه
 جهههت [ن] سنبل، أجل: بکه له جهههتی: خودا تراز
 بار.

جههه نم [ن] جهنم

جههر [ن] غيظ، سخط.

جههر هاوردن [ج] الأغاظة، أثارة السخط

جدهيكون [ن] ١ - نهر في شمال خراسان ٢ - كناية

عن السعة

جبرائيل [ن] الملك جبرائيل

جت [ئن] منتصب

جتهوبوون [ج] ١ - الانتصاب، ٢ - الحضور فجأة

جتهوكردن [ج] ١ - جعله ينتصب، ٢ - الاحضار

فجأة.

جتي [ن] ١ - حالة الانتصاب، ٢ - حضور مفاجيء

ججو [ن] طير (طفل)

جدهو [ئن] (حسيوان) مصاب بالجروح في الكتفين

بسبب حك البردعة له.

جدهو بوون [ج] الأصابة بالجروح في الكتف.

جدهو كردن [ج] جعل الحيوان مصاباً بالجروح في

كتفيه

ح - جدهوى [ج] حالة كون الحيوان مصاباً بالجروح

في كتفيه

جرت [ن] ١ - عفظة ٢ - صوت يخرج من منفذ

ضيق

جرت وفرت [نن] كثير الحركة ولكن بدون جدوى

- جرت وفرتى [ن] كثرة الحركة

جرم [ن] غرامه: جرمى ئى کاره قورسه

- جرم حسن [چ] التغيريم: هزار دينار جرمى حسن

جرم کردن [تم] جرم حسن

جزدان [ن] محفظة النقود

جزر [ن] جزاء، عقاب

جزردانه وه [چ] تحمل العقاب: هر بایهت جزرى

ئى کاره بدهيه وه.

جزم [ن] جزء: سى جرمى قورئان

جفت [ن] ۱ - حرث، حراثة ۲ - زوج: جفتى

کلاش ۳ - فدان (وحدة مساحة): دوجفت کالایيه

جفت [نن] ۱ - متساوي، متعادل، متواز ۲ - زوجي.

جفتانه [ن] ورم سرطانى

جفته [ن] ۱ - رفسه ۲ - قرن: شعرتان في رأس الجواد

جفته وه شانن [چ] الرفس: قاتره گه يان جفته وه شنى

جفت بوونه وه [چ] ۱ - التساوي، التعادل ۲ -

التزامن: سورکردنيان جفت بووه وه

جفت کردن [چ] ۱ - الحرث ۲ - التعديل

جفت کردنه وه [چ] ۱ - جعله متعادلاً، متساوياً ۲ -

التنظيم: خودا کاريان جفت کرده وه

جفتیار [ن] فلاح، حارث الأرض

جفتیاری [ن] مهنة حارث الارض

جق [ئن] منتصب

جقه [ن] ۱ - قدر صغير بلا غطاء ۲ - تاج

جق بوونهوه [چ] ۱ - الانتصاب ۲ - الحضور فجأة

جق کردنهوه [چ] ۱ - جعله منتصباً ۲ - الأحضار

بصورة مفاجئة

جقن [شن] منتصب

جقی [ن] حالة كون الشيء منتصباً

جگ [ن] كمية قليلة، شيء: جگی ثاو.

جگر [ن] ۱ - كبـد ۲ - كناية عن الشجاعة

جگردار [ئن] شجاع

جگرین [ئن] كبدي، خاص بالكبد

جل [ن] جلال برودة

جلآ [ن] جزاء: جلآت به شامار.

جه لآلهت [ن] جلاله

جلهوه [ن] ۱ - زمام ۲ - عنان ۳ - مقود

جله وگرتن [چ] المنع، الصيد، الأعاقه

جله وگیری [ن] منع، ممانعة

جلوگیری کردن [چ] المنع

جله و کیشان [چ] أن يقود

جل شال [ن] غطاء يوضع على ظهر الحيوان لوقايته
 من الحر
 جلّفر [ئن] ١ - تافه، قليل الاعتبار (للشخص) ٢ - نز:
 كثير الحركة
 جلّفرى [ن] ١ - تفاهة، قلة الاعتبار ٢ - كثرة الحركة
 جل كردن [چ] وضع الجلال على الحيوان
 جم [ن] حركة: جم نهو پى نه كهفت.
 جمانن [چ] ان يسم الغنم للرعي
 جم دان [چ] التحريك، الزحزحة. ١ - نهو قره قورسه
 كهس ني به جمى بدهى
 جمه [ن] ١ - حركة ٢ - ملهى
 جمه كردن [چ] التحرك
 جمه هاتن [چ] ان يعج بـ: بازار چمهى تى له
 مهردم، جووه گه چمهى تى له ماسى.
 جمبووت [ن] ورد الجمدة، ذو لون وردي
 جمبووتى [ئن] بلون الجمدة: وردي
 جمو جول [ن] حركة
 جمو جول كردن [چ] التحرك
 جميان [چ] قيام الأغنام والذهاب للرعي
 جناب [ن] حضرة، سيد:
 جنابات [ن] الحدث الاكبر

جناس [ن] بشر، أنسان.
جنجل [ن] حجل، خلخال [للاطفال بخاصة]
جنده [ن] زانية، فاحشة
جنس [ن] بضاعة
جنگ [ن] ملبس، البسه
جنوکه [ن] جن، جنيه
جهان [ن] عالم
جهانگیر [ئن] عالمي: وارانہ گہ جهانگیرہ.
جهانی [ئن] ۱ - عالمي ۲ - دنيوي
جوان [ئن] ۱ - جميل، فاتن: شاناز جوانہ. ۲ -
حسن، جيد: قسہ گت جوانہ. ۳ - شاب:
کهیکاوس جوانہ.
جوانہ زما [ن] ۱ - سعلاة: حيوان خرافي ۲ - كناية
عن القبح.
جوانہ مهرگ [ئن] المتوفي في ريعان الشباب.
جوانہ مهرگی [ن] الوفاة في ريعان الشباب.
جوانسی [ن] ۱ - جمال، فتنة. ۲ - جوده، كون
الشيء حسناً. ۳ - شباب، ۴ - مرحلة الشباب.
جواهر [ن] ۱ - مجوهرات. ۲ - كنز
جوہ [ت] ۱ - شعير، ۲ - نبات الشعير
جوہ روتہ [ن] حساء يعد من الشعير الاخضر.

جوهين [ئن] شعیری نسبة الى الشعير. نانی جوہین
جوجگ [ن] کتکوت. قوب

جوغرافية [ن] جغرافية

جولانن [ج] ۱ - التحريك: ۱ - کەس نەویرس سەر
بجولنی. ۲ - الضرب المبرح: تا ئوورەگە جولیا
جولانەى

جولاننەو [ج] ۱ - التحريك. ۲ - الاسراع: ديرة،
دەس بجولينەو

جوله [ن] حرکه: جوله لى برباگه.
جوله برين [ج] أن يقعه عن الحركة: بيمارى جوله
بريه.

جوله کردن [ج] التحرك: له شوونەگەى خوہى جوله
نەکرد.

جومعه [ن] يوم الجمعة.

جوو [ن] نهر، ترعة.

جوور ۱ [ن] مثل: گا جوور گاميشه.

جوور ۲ [ئن] متآلف: ئيمەو ئەوان جووريم.

جووراب [ن] جوراب

جووراو [تم] جووراب

جوورەوبوون [ج] التآلف: دژمنايەتى نەما، گشتى
جوورەو بوە.

جوور جوور [ئن] متباين، مختلف: دكانه گان جوور جوورن.

جوورى [ن] ألفه: دواى دژمنايه تى جوورى به.

جووش [ن] ۱ - قوران، غليان. ۲ - قوة: مراد هيمنائى ها وه جووش. ۳ - ذروه. ۴ - وضع: ها له جووشى جاران.

جووش خواردن [چ] الالتحام. سقانى دهنشگ زو جووش خونىگ.

جووش دان [چ] ۱ - التلحيم: ۲ - التحفيز: جووش مهردمه گه دا.

جووشدهر [ن] ۱ - مادة اللحيم ۲ - لحام.

جووش هاوردن [چ] ۱ - الانفعال: ئهنوى جووش هاورد

جوليه [ن] حائك.

جى [ن] ۱ - مكان، موضع، محل: له چ چى خه فى؟ ۲ - فراش النوم: جى يه گه ئه پرام بخه ره و تا بخه فم. ۳ - مجال.

أ - ئه وجى بردن [چ] ۱ - الايصال: ئه پرى ئه مانه ته گه برديه و جى؟ ۲ - ارجاع العظم المخلوع الى محله، ارجاع العصب الى محله: وه له قهيهك ناوكى برده و جى.

ب - ٺه جی چوون [چ] ۱ - الوصول: دوهه، کهی
چینهو جی؟ ۲ - رجوع العظم، العصب - الی
محلہ: قائم خرتگیاکه و هیمانی نه چگهسهو چی
ح - له جی = بدلاً من: من له جی براگهه کار کهم.
د - له جیاتی [تم] له جی.

ه - له جی بردن [چ] خلع العظم، رمانه یوده سی له
جی برد.

و - له جی چوون [چ] انخلاع العظم، پهنجه ی پام
له جی چکه

ز - وهجیه ومان [چ] ۱ - التخلف عن الركب: ٺه را له
کاروان وهجیه و ما؟ ۲ - البقاء في مكان: له مال
وهجیه و ما.

ح - وهجیه و هیشتن [چ] ۱ - ترك الشيء في محلہ:
جانناگه ی هیشته جیه وه. ۳ - أن يتعدى، الاجتياز:
که ی ٺاوا ی شامار هیشتیمه جیه و؟

جیا [ٺن] ۱ - منعزل، معزول، منفصل. ۲ - مستقل
جیا بونونه و [چ] الانعزال، الانفصال: که ی له باوگی
جیا بوسه وه؟

جیا جیا [ٺن] معزول، منفصل: په شه گانمان
جیا جیان.

جیا خواز [ٺن] ۱ - انعزال، انفصال ۲ - میال الی الاستقلالية

جیاخوازی [ن] ۱ - انزالیه، انفصالیه ۲ - میل الی
جیاکردنهوه [ج] ۱ - العزل، العضل ۲ - الفرز.

جیاواز [ن] مختلف

جیاوازی [ن] ۱ - فرق. ۲ - اختلاف، تباین: هیچ
جیاوازی له بهینان نییه.

جیاوازی کردن [ج] الفرق، أن یفرق: ئه‌پرا جیاوازی
له بهینی کوره‌گانت کهی!

جیاوه‌وکه‌ر [ن] عازل، آله العزل.

جیاوه‌وکردن [ج] الفصل، العزل: اجیای ساوه‌گان له
په‌سه‌گان بکروهوه.

جیای [ن] عزل، انعزال، فصل، انفصال.

جیابه‌وبوون [ج] الانعزال، الانفصال:

جیابه‌وکردن [ج] العزل، الفصل

جیه‌ر [ن] ۱ - مجادله. ۲ - غیره.

جیه‌رکیش [ن] مجادل، معاند

جیه‌رکیشان [ج] الجدال: جیه‌رکیشان ئه‌ولی نه‌زانا
حه‌رامه.

جیه‌ره‌واردن [ج] ۱ - أثارة الغيرة: هه‌رچک جه‌ری
ه‌واردن، قه‌د قسه نه‌کرد. ۲ - أثارة الحفيظة.

جیه‌ل [ن] حرّ، الامتناع عن المشي (حیوان)

جیه‌ل کردن [ج] أن یحرّن، الحرّن: هه‌سر خاسه‌گه
وه‌لی جیه‌ل کینگ

جیه لنی [ن] حالة كون الحيوان حروناً.

جی بوونهوه [ج] ۱ - أن يتسع له المكان: جیی لیره
بووگهوه ۲ - الاستقرار: جیی له لای کهس نیه وگهوه
جی دار [نن] ذو منزلة، ذو مكانة: پیای جی دار.

جیر [ن] جیر، صاروج: وه جیرو جهه نم.
جیر [نن] تمطط: غیر قابل للمضغ: گوشتی جیر.
جیران شاخی [ن] ضرب من بامیا.

جیره [ن] ۱ - تقنین ۲ - كناية عن الندرة التامة.
جیره [ن] ۱ - صریر، ۲ - صوت اصطكاك الاسنان،
۳ - صریف.

جیره جیر [ن] صریر متواصل.
جیره کردن [ج] الصرصرة: قاپیه گه جیره کرد.
جیره هاتن [ج] الصریر: قاپیه گه جیره ی تی.
جیر بوون [ج] التمطط.

جیری [ن] حالة التمطط.
جیق [ن] نقف (الفرخ) البيضة.
جیق دان [ج] أن ينقف (الفرخ) البيضة أو ينقبها
ویرز منها

جیکانن [ج] ۱ - الزققة، ۲ - الوصوصة،
جیکه [ن] ۱ - زققة ۲ - وصوصة
جیکه جیک [ن] زققة ووصوصة مستمرة.

جی کردنه وه [ج] ۱ - الایواء ۲ - ان یفسح له المجال
 جیکن. [ئن] کثیر الزقزقة والوصوصة
 جیگر. [ن] نائب، خلف، خليفة، وریث، وکیل
 جی گرتن [ج] ۱ - ان یثبت، ان یترسخ ۲ - ان یحتل المكان
 جی گرتنه وه [ج] ان یحل محل: له نازیه تی کهس
 نی یه جی سالار بگریگه و
 جیگیر [ئن] ثابت، راسخ
 جیگیر بوون [ج] الثبوت، الرسوخ.
 جیگیری [ج] ثبوت، رسوخ.
 جینشین [ن] خليفة، وارث، نائب، ولی العهد:
 کوری پاشا جینشین باوگیه.
 جینشین [ن]. خلافة، وراثه، وكالة
 جیواز [ن] تغیر (المكان)
 حیواز بوون [ج] ان یتغیر مکانه: شوونه گهم حیواز
 بوه.
 جیواز کردن [ج] التغير (مكان) کی جیوازی میزه گهم
 کرد؟
 جی وه جی [ن] ۱ - تنفيذ، انجاز، اتمام ۲ - حالاً،
 رأساً
 جی وه جی بوون [ج] ان یتنقذ، ان یتم؟ تی کاره هه رسه.
 جی وه جی نیه بوو؟

جی وه جی کرن [چ] التنفيذ، الإنجاز، الإتمام: جی
 وه جی کاری خوهت بکوه و دهر به نی که س مهو
 جی و پان [ن] کنایه عن منجاعة النساء
 جی و بان کردن [چ] ان یجامع: المادة السابقة.

- چ -

چ ۱ [ن] /چیم/ الحرف السادس من الالف باء
 چ ۲ [نک] سواء: چ پکه ی چ نه که ی هه ر یه که
 چا [ن] نقرة، حفرة عميقة.

چاپ [ن] ۱ - طبع ۲ - ختم
 چاپخانه [ن] مطبعة

چاپ دان [چ] الطبع ۲ - الختم
 چاپدهر [ن] ۱ - الطباع ۲ - الختام

چاپ کردن [تم] چاپ دان - ۱

چاپووک [ن] زقط: الضرب بالقائمتين الاماميتين
 چاپووک وه شانن [چ] الزقط

چات [ن] جبل مصنوع من الشعر عادة ويشد به
 عدلئى الحمل وذلك بخياطتهما به

چات دان [چ] الشد بالحبل. المادة السابقة

چات کردن [تم] چات دان

چاتمه [ن] قوس البناء، العقد المائل

چاتوول [ن] العمود الرئيسي لبيت الشعر

چاخ [ئن] سمین، بدین
 چاخ بوون [ج] ان یسمن: نه گهر نانې خاس
 بخوهین، چاخ بوین.
 چاخ کردن [ج] جعله سمیناً: چاخې بکهو سه ری
 بور.

چاخې [ن] سمنه، بدانه
 چادر [ن] خیمه

چار [ن] ۱ - حل، علاج، معالجة ۲ - اصلاح ۳ -
 اقناع: ۴ - سلی: غشاء الرحم الذي يسقط بعد الولادة.
 چاره [ن] حل، علاج، معالجة ۲ - وجه، سیماء ۳ -
 مصیر ۴ - قسمه، نصیب

چاره سر [ن] حل، علاج، معالجة [مشکله]
 چاره سر کردن [ج] ایجاد الحل او العلاج: بایه ته ئې
 گووېنه چاره سر بکړيځ.

چاره ک [ن] ۱ - ربع ۴/۱ ۲ - وحدة الوزن تساوي
 ۱۰ کغم

چاره کردن [ج] ۱ - الحل، العلاج ۲ - الانقاذ
 چاره نوس [ن] مقرر المصير

چاره وا [ن] حيوان ذات اربعة قوائم: سوار چاره وایه گ
 بو.

چاروهز [ن] ثوب: غشاء الامعاء الشحمي

چارووک [ن] ۱ - هزه: قطعة من القماش تستعمل
في عملية نثر البذور ۲ - شراع
چارووکدار [ئن] ذو شراع، مشرع: بهلمی
چارووکدار.

چاشانن [چ] التعلیم: خودد مهچاشن وه شهونان
خواردن.

چاشیاگ [ئن] متعلم

چاشیان [چ] التعلم

چاك [ن] فتحة أو شق في أسفل الهندام: شهوه‌گه
دوو چاگ ها له‌تی.

چاك چاك [ئن] مشق، ممزق باحداث الشقوق

چاك چاك كردنه‌وه [چ] الشق، التمزيق

چاك دار [ئن] ذو فتحة أو شق [تم] چاك

چاكل [ن] جازل

چاكیت [ن] سترة.

چال ۱ [ن] ۱ - حفر، حفرة، نقرة ۲ - منخفض.

چال ۲ [ئن] ۱ - مقعر ۲ - منخفض.

چالابوون [چ] ۱ - التقعر ۲ - الانخفاض

چالاک [ئن] ماهر، شاطر

چالاکردن [چ] ۱ - التقعير ۲ - جعله ينخفض.

چالاکي [ن] مهارة، شطارة.

چالان [ن] لعبة الحفرة
 چالاول [ن] بثر: چالاولی ئاو، چالاولی نهفت
 چال بوون [بم] چالا بوون.
 چال چاله کین [ن] لعبة النقرة.
 چال کردن [تم] چالا کردن
 چالگ [ن] هاون، مهراش خشبي
 چال و بلوق [ئن] کثیر الحفر والبروز: زهوه گه چال و
 بلوقه.

چان [ن] نورج
 چاو [ن] ۱ - اشاعة، دعاية: مردنی قوباد ههر چاوه.
 ۲ - خبر: چاو هات خه سره و مردگه.
 چاوخسن [ج] پث الاشاعة والدعاية: ئه پرا وه دروو
 چاو خه ی؟
 چاودان [ج] پث الخبر: ئه وه ی چاوی مهرگت دا
 چاوی مهرگی بدری.
 چاووراو [ج] أخبار غير موثوقة، تصاحبها اشاعة.
 چای ۱ [ن] شای.
 چای ۲ [ئن] بارد: ئاوه گه چایه تا گهرم؟
 چایه و بوون [ج] أن يصبح بارداً: نانه گت بخوه نه گ
 چایه و بوو.
 چایه و کهر [ن] مُبرّدة.

چایه وکردن [چ] التبريد: چایه وکهره گه خاس ئاو چایه و نه کرد.

چایچی [ن] ۱ - موزع الشاي في المقهى ۲ - صاحب المقهى

چایخانه [ن] مقهى

چایننه [ن] لطمية

چایننه گرتن [چ] اللطم

چایشت [ن] طعام الغداء

چایشت کردن [چ] تناول طعام الغداء: له سهعت دوآنزه ی نیمروو چایشت کردن.

چه ۱ [پاش] تضاف الى الاسم للتصغير: مال = ماله چه، قالی = قالیچه.

چه ۲ - [ئپ] ماذا، أي شيء: چه بکه م؟ چه هاورد؟

چهپ [ن] ۱ - یسار: دهسی راس له دهسی چهپ

وه قسوت تره. ۲ - جنوب: وای چهپ گهرمه. ۳ -

باقة: چهپی گول. ۴ - باقة تدشين الحصاد.

چهپال [ن] ۱ - قطعة: چهپالی نان. ۲ - مقدار أربعة

أصابع: وژیهه گ و چهپالی دریزه.

چهپاله [ن] صفة: دوو، سی چهپاله بده لی کوری

چل وقلته.

چه‌پاو [ن] نهب، سلب
 چه‌پاو‌کردن [ج] النهب، السلب: نَمَشه و دز چه‌پاوی
 مالی سرحد کرد‌گه.
 چه‌په [ن] باقة، حزمة: چه‌په‌ی گوّل. چه‌په‌ی گیا.
 چه‌په‌ر ۱ [ن] مکان مسیح للاغنام والحيوانات.
 چه‌په‌ر ۲ [ج] ثکلی: میه‌ی چه‌په‌ر.
 چه‌په‌زبوون [ج] الثکل
 چه‌په‌ر‌کردن [ج] جعلها ثکلی
 چه‌په‌ری [ن] ثکل.
 چه‌په‌ل [ئن] وسخ، قذر، دنس، نجس: ده‌لیا وه
 ده‌می سه‌گ که‌په‌ل نیه‌بوو (په‌ند).
 چه‌په‌لی [ن] ۱ - وساخة، قذارة، دناسة، نجاسة، ۲
 - براز الانسان والکلاب.
 چه‌پ چه‌پ [ئن] مجزأ الى باقات وحزم.
 چه‌پ چه‌په‌و‌بوون [ج] التجزأ الى باقات وحزم.
 چه‌پ چه‌په‌و‌کردن [ج] التجزئة الى باقات وحزم.
 چه‌پ دان [ج] حصد باقة من الزرع للبدء بالحصاد.
 چه‌پگ [تم] چه‌په
 چه‌پگه [ن] خلوه: دایه‌یه‌و چه‌پگه‌یه‌گ و قسه ئه‌رای
 کرد.
 چه‌پله [ن] تصفیق

چه پله ریزان [ن] تصفيق جماعي: هر گه ورا گه یان
 کردندى وه يهك چه پله ریزانینگ.
 چه پله کوتان [ج] التصفيق: کابراینگى بى بیرو باوهره،
 هر کس بى چه پله ئه رای کوتى.
 چه بى [ن] رقصة شعبية جماعية تتقدم فيها الرجل
 اليسرى على الرجل اليمنى.
 چه پیل [ئن] أعسر، يُسراوي، عامل بيسراه: خه تى
 چه پیل له خه تى راسیل جوانتره
 چه پیللى [ن] حاله كون الفرد أعسر، عامل بيسراه.
 چه ته [ن] قاطع الطريق
 چه تهل [ن] شوكة الطعام.
 چه تهى [ن] قطع الطريق
 چه تهى كردن [ج] امتهان مهنة قاطع الطريق
 چه تر [ن] ۱ - مظلة ۲ - ضفيرة
 چه تری [ئن] ممتاز: برنجى چه تری.
 چه تريان [ج] أن يضلّع، أن يعرج بصورة خفيفة:
 وهختى وه تاو رى گيك چه تری.
 چه نوَن [ئن] شاطر، حاذق ۲ - شجاع.
 چه نوَنى [ن] ۱ - شطارة، حذاقة ۲ - شجاعة.
 چه ج [ن] / طفل / يد: چه چت بده پيم
 چه چه [تم] چه چ

چه چگانه [ن] سوار خاص بالأطفال.

چه رهقه [ن] أبره (دواء)

چه رهقه دان [چ] زرق الابر

چه رهقه کوتان [چ] التطعيم بزرق الأبر

چه رچهف [ن] شرشف.

چه رخ [ن] ۱ - قداحة: چه رخه گهی دهر کردو ده می

جفاره: دا. ۲ - عجلة: پاسکلی سی چه رخ. ۳ -

خراطة: چه قووه گه له چه رخ یدد.

چه رخان [چ] ۱ - جعله يستدير. ۲ - الالتفات الى

السوراء: سه چه رخان و وهت. ۳ - التعرج: ده می

تیشگه چه رخانی.

چه رخه [ن] سير، مشى، تجوال، تطواف.

چه رخه چی [ن] حارس لیلی

چه رخه چیه ر [ن] بائع متجول.

چه رخه چیه ری [ن] صنعة البائع المتجول.

چه رداخ [ن] كوخ مبنى من اغصان الاشجار

والبردي.

چه رده [ن] قطعة من الارض الزراعية بالأضافة الى

حصاة المزارع.

چه رم [ن] ۱ - جلد ۲ - جلد مدبوغ.

چه رمه سه ری [ن] مشکلة، مصيبة:

چهرمه له [ن] امرأة بيضاء .
 چهرمگ [ئن] ابيض، بيضاء: تووکی خا چهرمگه .
 چهرمگه و بوون [چ] ۱ - أن يصبح ابيض، بيضاء: له
 وه ختيگه و هاتگه سه شار چهرمگه و. بوه ۲۰ - فقدان
 اللون، زوال اللون: ئی پارچه چهرمگه و بوه .
 چهرمگه و کردن [ن] التبييض .
 چهرمگ کار [ئن] ضارب الى البياض .
 چهرمگی [ن] بياض .
 چهرمينه [ن] ۱ - بياض العين: چهرمينه ی چهو. ۲ -
 بياض البيض: چهرمينه ی خا .
 چهرو [ئن] دهين: برنجه گه چهروه .
 - دهس چهرو کردن [چ] الارتشاء:
 تا دهسی چهرو ته که ی کار ئه را کهس نیه کیگ
 چهرو کردن [چ] التدهين: دهست پشور و ئمجا
 چهروی بکه وه رَوَن يا مهلهم .
 چهروگی [ن] بذور الحمقة، نبات الحمقة .
 چهروی [ن] دهنه: كون الشيء دهيناً. چهروی ئه را
 نه خوه شی دل گه نه .
 چهسپ [ن] ۱ - التحام، التصام. ۲ - اشتباك ۳ -
 مادة لصق .
 چهسپانن [چ] التلحيم، الالتصاق .

چەسپ خواردن [ج] الالتحام، الالتصاق.

چەسپ دان [ج] التلحيم، الالتصاق

چەسپ گرتن [ج] الالتحام، الالتصاق:

چەسپان [ج] الالتحاق والاشتباك مع: له دوايا
چەسپيا تى.

چەشە [ن] ۱ - أكلة الشفاء: أكلة تُعد من عدة
أصناف من الطعام وتقدم للطفل المريض اعتقاداً من
الناس بأنها تشفيه ۲ - كناية عن القلة: ۳ - طعم
چەشمە [ن] ينبوع ماء.

چەشن [ن] ۱ - نوع، جنس، ۲ - كيفية، اسلوب
چەشيان [ج] الاستعلام، الاستفسار

چەشيانگە [ج] استعلامات، مكتب استعلامات.
چەشپين [ج] ۱ - التذوق: ئەو يەك مانگە تامى
گوشت نە چەشپە. ۲ - الجرع (م): فرە تەنگى و تفتى
چەشپە.

چەغماغ [ن] قداحة.

چەغماغە [ن] برق

چەغماغەدان [ج] البرق: ئاسمان چەغماغە دېگ

چەفت [ن] ۱ - اعوج ۲ - غير عادل ۳ - مائل:
ديوارەگە چەفتە

چەفت بوونەوہ [ج] ۱ - التعوج ۲ - الميلان

- چەفت كۆردنەو [چ] ۱- التعويج ۲ - جعله مائلا
 چەفت و چل [ئن] غير منتظم، غير مرتب
 چەفت و چلى [ن] عدم التنظيم والرتابة
 چەفتى [ن] ۱ - اعوجاج ۲ - عدم الاستقامة ۳ -
 ميلان
 چەق [ن] ۱ - سنج : چەقى رى
 ۲ - ضربة في لعبة الدعبول
 ۳ - صوت الضربة
 چەقاله [ن] ۱ - فريك اللوز ۲ - شظايا
 الحطب المحترق
 چەقائن [چ] ۱ - الثثرة ۲ - اللغو ۳ - الفلق
 چەقه [ن] ۱ - ثثرة ۲ - لغو، لغوة
 چەقه چەق [ن] ثثرة ولغو مستمر
 چەقه چەق كۆردن [تم] چەقائن
 چەقه چەناوه [ئن] ثثار، لغوي
 چەقه دان [چ] الثثرة : كەم چەقه بدە، كەرمان كۆرديد!
 چەقه ل [ن] ۱ - اين اوى
 ۲ - طرف : چوار چەقه لى بۆەو بان
 چەقه چەقه [ن] ۱ - نبات يشبه الصفصاف
 ۲ - عمود لدفع الحبوب من المطحنة الى الخارج
 چەق كۆردن [ن] الضرب (في لعبة الدعبول)
 چەقوانه [ن] صنج

چه قوانه ژهن [ن] ناقر الصنج
 چهق و پهل [ن] لغو، تمتمة
 چهق و پهل كردن [ج] اللغو، التمتمة
 چهقوو [ن] سكين
 چهقووكيش [ئن] مستهتر
 چهقووكيشى [ن] استهتار
 چهقبن [ج] الانفلاق: گولۍ نه وروز چه قيه.
 چهك ۱ [ن] ۱ - سلاح ۲ - صوت استعمال القداحة
 چهك ۲ [ئن] ۱ - بال، رث ۲ - ممات ۳ - مستهلك
 چهكانن [ج] ۱ - الفتح: قايه گه بچه كن.
 ۲ - الفك: دهس له ليم بچه كن.
 چهكاننه وه [ج] الاشعال: چكولۍ شخارته چهكانه وه
 چهكاي چهك [ئن] باستمرار، بدون توقف: چهكاي
 چهك ئاو دهركيشا.
 چهك بوون [ج] ۱ - ان يعتق ۲ - ان يصبح مماتا ۳
 - ان يصبح رثا، متهرثا
 چهك كردن [ج] ۱ - التجريد من السلاح ۲ - العتق
 ۳ - الاستهلاك
 چهكمه [ن] حذاء ذو عنق طويل
 چهكمه چه [ن] جارور، مجر.
 چهكوش [ن] مطرقة
 چهكيان [ن] ۱ - الانفتاح: قايه گه چهكيا.

- ۲ - الانفكاك: ده سگ قايه گه چه كيا گه .
- له يه كه چه كيان [چ] الافتراق: له رڼ له به ك چه كيان .
- چه ل [ن] عبىء ثقيل ۲ - خطأ في اللعب ۳ - خطأ يجازي عليه .
- له چه ل كه فتن [چ] ارتكاب خطأ الجزاء
- چه له مه [ن] ۱ - حناك، عروة ۲ - عظم الترقوة .
- چه لتوك [ن] شلب
- چه لقي [ن] خال، خاو: گوانى چه لقي، مه مگى چه لقي
- چه لقي بوون [چ] ان يصبح خاليا، خاويا
- چه لقي كردن [چ] جعله خاليا، خاويا: نه وقره
- گووره گه مژيهى تا چه لقي گوانى کرد .
- چه لقي [ن] حالة كون الثدي، الضرع خاليا، خاويا
- من الحليب
- چه لگ [ن] موزايه: عصا غليظة
- چه م [ن] واد
- چه مانن [چ] ۱ - الاثناء، الاحناء ۲ - التقويس
- چه مهر [ن] ۱ - مشكلة، مصيبة: كه سى لى چه مهره
- ديه! ۲ - دائرة ۳ - مدار
- چه مهرى [ن] ۱ - مشكلة، محنة، مصيبة
- ۲ - دائرة او حلقة العزاء
- چه مهر [ن] صندوق كبير مقسم الى خانات توضع فيها المواد للبيع .

چه مره [ن] خیار شنبر
 چه میاگ [ئن] ۱ - منحن ۲ - متقوس، مقوس
 چه موش [ن] دامس: نوع من الاحذية
 چهن ۱ [ن] بضع، عدة: چهن كه سى له مهردمه گه
 حق و نه حق له يه كه و ناكه ن.
 چهن ۲ [ئپ] كم: چهن مال؟. چهن رووژ پى چوو؟
 چه ناوكه [ن] حنك
 چه نه [ن] ثرثرة
 چه نه باز [ئن] ثرثار
 چه نه بازى [ن] حالة كون الفرد ثرثارا
 چه نه دان [چ] الثرثرة: له به چه نه دای وړمان كرديد!
 چه ننگ [ن] انحناء، تقوس.
 چه ننگ دان [چ] الانحناء، التقوس: له خوسه چه ننگ
 داگه.
 چه نگل [ن] قولا ب
 چه نگل دان [چ] ۱ - السمل: چه نگلى چه وى دان ۲
 - الشد بالقولا ب
 چهن و چوَن [ن] مشادة كلامية: بوَه چهن و چوَنيان.
 چه و [ن] ۱ - عين: چه وى راسى كورو
 ۲ - عين ماء: سى چوار چه و ها له تى.
 ۳ - جوهر الشيء ۴ - طي: ئى وپه گوونى ها له
 چه وى ۵ - فرق: چه وى ترازو ه گه بگره وه.

ا - چهوی برای نیه‌گری [در] لا يطاوعه قلبه ان يفعل
کذا. . چهوی برای نیه‌گری مائی برا کوشیاگه‌گی
بستی.

ب - چهوی په‌پیه و بانی سهری [در] هاله الامر
ج - چهوی چوه و بانسی سهری [تم] چهوی په‌پیه و
بانی سهری.

د - چهوی رَوَ زَه وَ نیه‌وئی [در] متکبر: له قه‌برانی
چهوی رَوَ زَه وَ نیه‌وئی

ه - چهو له چهو هاتن [در] التخلص من: کهی بوو
چهوم له‌چهوت بی!

و - چهو له‌چهو هاوردن [در] التخلص من: خودا
چهومان له چهویان باری

ز - چهو له‌ناوچهو هاوردن [در] التخليص من
ح - چهو له يَهْكَ برین [در] ينحو نحو بعضهم: سیاره
سه‌نن، چهو له يَهْكَ برنیه

ط - له‌چهو = نسبة الى، بالمقارنة مع: له چهو
سالمه و مسلم پاس گووه.

ی - له چهو ده‌رچکه [در] وقع: ئه‌پا مختی ئی کوری
له چهو ده‌رچگته نیه‌ده‌یت

ک - وه چهوه و بوون [چ] ان يصاب بالعين: منائی
پرچ وپاکی بوو بوه چهوه وه.

ل - وه چهوه و کردن [چ] ۱ - الاصابة بالعين

- ۲ - ان يراقب بدقة: بکړه ی چه وهو بزان چه کیک .
- م - چه وېی کسفتن [چ] ان یری: نه گهر چه وم یی
که فت، زانم چه یی که م .
- س - چه و لی که فتن [تم] چه و یی که فتن
- ع - چه و لی هاتن [چ] التخلص: که ی بوو چه ومان
لی کوری هاره بایگ
- ق - چه و لی هاوردن [چ] التخلیص: خودا چه ومان
لی باریگ
- چه واشه [ئن] ۱ - غیر مستقیم ۲ - غیر منتظم
- چه و نووړ [ئن] منتظرید الاخرین: فقیرو،
منالگانی چه و نووړی ده سی مهردمن .
- چه و نووړ بوون [چ] انتظارید الاخرین
- چه و نووړی [ن] حالة کون الفرد متظرا ید الاخرین
- چه و بازه [ن] نبات رأس القنفذ
- چه و بهس [ن] نفره، شيء یعلق علی الطفل لرد العین
- چه و بهن [تم] چه و بهس
- چه و پیس [ئن] ۱ - ذات عیون شؤمة ۲ - ذونیه خبیثة
- چه و چه [ن] حزوړه، احجیه
- چه و چه و [تم] چه و چه
- چه و ر [تم] چه و ر
- چه و رکردن [تم] چه و رکردن
- چه و رگانن [چ] اللصاق، اللزاق: خوهی چه و رگانه
زه و و .

چه وړگيان [چ] الالتصاق

چه وړی [نم] چه وړی

چه وساتن [نن] ۱ - الاحراق حد الالتصاق بالذي فيه

۲ - الالتحاق به: چه وسانه ی کاروانه گه یا

چه وړسيان [چ] ۱ - الاحتراق حد الالتصاق بالذي فيه

۲ - الالتحاق به

چه وړگه [ن] جوهر الشيء، خلاصة الشيء

چه وړگرتنه وه [چ] اخراج الفرق: چه وړی ترازو ه گه

بگړه وه.

چه وړوشی [چ] عائرة: وجع العين

چپانن [چ] الغمس، التنقيع

چپه [ن] غمس، نقع

چه هاتن [چ] التقطر ماء: چپه ی تی له ټاو

چچی [ن] جلوس، قعود [طفل]

چچی کردن [چ] الجلوس، القعود

چنچ [سر] لطرذ الكلاب: ابتعد!

چنچيله [ن] غشاء

چر ۱ [ن] ۱ - كمية قليلة من السائل: چری ټاو،

۲ - تشابك: داری ټه نار چر بریه له یه ک

۳ - حل: کی یه چری ټی کاره بیگه وه!

چر ۲ [نن] ۱ - صاف، غیر مخلوط: شیري چر

۲ - كثيف: دارساني چر

چر ۳ [پاش] تضاف الى الاسم فتكون اسم صاحب
المهنة

گورانی = گورانی چر

چراخ [ن] ۱ - مصباح ۲ - مشعل، سراج

چراخ تہ پان [ن] نعتیم: دَوَہ شہو چراخ تہ پان بَو.

چرای [ن] تعلم تناول الطعام [حيوان]

چرای بوون [ج] التعلم: المادة السابقة: ساوہ گان
چرای بَوَنہ

چرای کردن [ج] التعليم: المادة السابقة

چرہ [ن] صیاح، صیحة

چرہ چر [ن] صیاح متکرر

چرہق [سر] اذا: چرہق کابرا نہ ہات!

چرپرین [ج] ۱ - التشابك ۲ - التکائف

چرپہ [ن] سقسقة

چرپہ کردن [ج] التسفسق

چرنک [ن] دق الاصابع بيد واحدة

چرتم [ن] جريرة: من بَوَمہ چرتمی صفرہوہ.

چرچ [ن] ۱ - غفوة، سنة من النوم

۲ - رعب، ذعر ۳ - صدمة ۴ - اجفال

چرچ بردن [ج] ۱ - الاصابة بالصدمة ۲ - الاصابة

بالرعب والذعر

چرچ بردنہوہ [ج] الغفو: دَوای نان خواردن: چرچی

بردهوہ.

چرچگانن [ج] ۱ - التخويف، الترعيب ۲ - جعله
 يجفل
 چرچگيانه وه [ج] ۱ - الاصابة بالرعب ۲ - الاصابة
 بالصدمة ۳ - الجفل
 چرچدانه وه [ج] حل «مشكلة»: كهس ني يه چرچي ثي
 گوپونه بيگه وه
 چرچرگ [ئن] زائيه، فاخته، فاقدة الاخلاق
 چرچرگي [ن] زنا، فقدان الاخلاق
 چرسك [ن] شريط لاصق
 چرشك [تم] چرسك
 چرك [ن] ۱ - وساخة: چرك ملي خواردگه
 ۲ - قبيح، صديد: چرك له دومه له گهي تي .
 چركه [ن] ۱ - دقة ۲ - نفوة، نطق
 چركه برين [ج] الاسكات: ، چركه بكهين، چركه تان
 برم
 چركه كردن [ج] التفسوه، النطق: كهس له تاوي
 نيه ويري چركه بكيگ .
 چركن [ئن] وسخ: له شم چركنه، بچم سناو بكه م .
 چركني [ن] حالة الوساخة
 چريكانن [ج] ان يعيط: ثامينه، همر چريكان و خراو
 دا .
 چريكه [ن] عيطة، عياط

چروسیاگ [ئن] ۱ - محترق وملتصق به ۲ - ضعیف

چروسیان [ج] ۱ - الاحتراق حد الالتصاق بشيء :

خاگه چروسیا تاوه‌گه‌وه

۲ - ان یصبح ضعیفا: چروسیاگه، چمان ئه‌یه سالیگه

هیچ نه‌خواردگه.

چرین [ج] ۱ - ان یصبح: وه ده‌نگی به‌رز چری

۲ - ان ینادی: ئارام بچر

۳ - ان یغنی: هووره‌ی جافی چرئ

چز [ن] ۱ - وخز ۲ - لسع ۳ - صوت احتراق الطعام

وه چزه‌ونان [ج] الاهاجه، الاثارة، الاستفزاز: دنیا

ناگه وه چزه‌و

چزانن [ج] اللسع

چزدان [ج] ۱ - اللسع ۲ - الوخز ۳ - النغز

چزگ [تم] چز

چزنه‌ك [ن] حشرة حك

چزولك [ن] سكة: بقايا اللية المستخرج منها الدهن

چزی‌وزی [ن] طريقة في التكلم يراد بها اخفاء ما

یریده المتكلم من الاخرين وذلك باضافة حرف او

صوت [ز] بعد كل صوت مثل: عملی: عه‌لزلی

وهكذا.

چسکن [ئن] قليل الاعتذار

چقنانن [ج] ۱ - النصب: سپیایگ چقان

- ۲ - الغرز: دهرزئيك چفانه چهوى
- ۳ - الطمس: خوهت مهچقنه خهرگ
- چقيان [ج] ۱ - الانغراز ۲ - الانطماس
- چقير [ن] شطاً.
- چقيركيشان [ج] الشطاً: پيازهگه چقير كيشاگه
- پك [ن] ۱ - صوت خفيف كصوت دقات الساعة
- ۲ - قعر (في لعبة الكعاب)
- چكانن [ج] ۱ - التثيت على الارض عموديا:
- چووى چكان
- ۲ - الغرز: نيزيگ چكانه گيانى.
- ۳ - جعله يقعد: بچكنهى تا دهرمانهگهى بخوى
- چكچكه [ن] مرض يصيب العين
- چكره [ن] طفل
- چكره باز [ئن] الذي يضاجع الذكور وخاصة الصغار.
- چكره بازى [ن] مضاجعة الصغار من الذكور
- چكل [ن] ۱ - عود، قش ۲ - عود ثقاب
- چكل له فنگه [ن] حشرة يعسوب
- چكنه ر [ن] شوندر، نبات الشوندر
- چكياگ [ئن] منصوب على الارض عموديا
- چكيان [ج] ۱ - الانغراز ۲ - القعود
- چگا [ن] تل، رابيه، ربوه.
- چل [ن] اربعين (۴۰)

چل [ن] ۱ - سويق ۲ - عود ۳ - غصن ۴ - حبة الرز
بعد طبخها

چلاس [ن] مغراف: منهل للكلاب مصنوع من
الخشب عادة

۲ - كناية عن الجرح العميق: سهري كرده چلاس
سهگ.

چلاله [ن] كرزات

چلاو [ن] اكله تعد من الرز دون ان يترشح منه الماء
چله [ن] ۱ - ذكرى مرور ۴۰ يوما على السوفاة،
الولادة. . الخ

۲ - مرور اربعين يوما من الشتاء

چله [تم] چه لگه

چله پهر [ن] كناية عن الموت

چله پربوون [چ] الموت: چله پهر مانگی سه پهر
بوین!

چله پهر كردن [چ] الامانة

چلبان [چ] اللصق، اللحس: سهگ ثاوهگه چلبان

چلباو [ن] وحل

چل كيشان [چ] ان يكبر حجما عند الطبخ [رز]:

برنجهگه چل كيشاگه

چلگه [ن] ۱ - حديد الزهر ۲ - مغناطيس ۳ - كناية

عن المتانة والصرامة

چلم [ن] مخاط
چلمن [ئن] ممخط، كثير المخاط
چلمنى [ن] حالة كون الفرد ممخطاً
چلگانن [چ] (کلب) الوقوفة خوفا: سه‌گه‌گه،
چلگان و وای.
چلگاننه‌وه [چ] (کلب) الوقوفة المتواصلة خوفا
چلنگه [ن] الوقوفة. المادة السابقة
چل و فل [ئن] وقح: ثاوات چل و فله
چل و فلى [ن] وقاحة
چل و فلى كردن [چ] الوقاحة: ثارمت بگرئى، دى كه‌م
چل و فلى بکه.
چلیس [ئن] شره: ثایه‌مى چلیس هه‌میشه‌ها له هور
زگ.
چلیس [ن] شراهة
چم [ن] خوف
- چم له چه‌وى نیه [در] شجاع: حیدر، چم له
چه‌وى نى‌یه.
چمان ۱ - [ئك] ۱ - کائما: وریا چمان باوگیه
۲ - تُرئى: چمان كه‌ى تیه‌نه‌وه!
۳ - ییدو: چمان كه‌س له مال نى‌یه.
چمان ۲ [سر] هل: تستعمل للاستغراب: چمان
ئه‌وان درووزنن و ئیوه راسگووا!

چمرى [ن] تمر غير ناضج تسقطه الريح
 چمگ [ن] ۱ - طرف، حافة، زاوية
 چمگ دار [ئن] ذو حافة
 چن [پاش] تضاف الى الاسم فتعني
 ۱ - اللقاط: هووشگ + چن = هووشگچن
 ۲ - حياكة: دهس + چن = دهسچن
 چنار [ن] شجرة القوغ
 چنارين [ئن] كثير القوغ ۲ - خاص بالقوغ
 چنه [ئك] بقدر: دارا چنه منه
 چنچگ [ن] ۱ - حبوب ۲ - نواة
 چنگ [ن] ۱ - كف ۲ - قبضة ۳ - ملء الكف:
 چنگى خورما بده پي.
 - له چنگ كه فتن [چ] الحصول على: هيچ له چنگم
 نه كه فت
 ۲ - الوقوع في قبضة: نه گهر له چنگم كه فتى مه گهر
 سهرت بورم.
 چنگال [ن] ۱ - شوكة ۲ - قولا ب
 چنگه كرى [ن] نبش بالاطافر
 چنگه كرى كردن [ن] النبش بالاطافر
 چنگ و پهل [ن] شطاره، تدبير
 چنگ و پهل دار [ئن] شاطر، متدبير: احمد فره
 زيلهك و چنگ و پهل داره.

چنگير [ن] مخلب، برثن
 چنگيردار [ئن] ذو مخالب، ذو برائن.
 چنور [ن] عشب بري
 چنووك [ئن] شره: چهنی چنووكی هرچگك بدونی
 خواهيد!

چنووكی [ن] شراة
 چنياك [ئن] ۱ - محاك ۲ - منسوج
 چنيان [ج] ان يلتم على: هزاركس چنيا لي
 ده رفته ني نه هاتن

۲ - ان ينجدل: قزی پر، خاس نيه چنيه گهوه.
 چنين [ج] ۱ - الحبك ۲ - النسيج ۳ - الحبك ۴ -
 ان يُظفر
 چنينهوه [ج] ۱ - القطف، الجني: په مگك چنينهوه
 ۲ - الالتقاط: خورما چنينهوه

چوار [ن] اربعة (۴)
 چوارپا [ن] ۱ - حيوان ۲ - كل ذو اربعة قوائم
 چوارچهو [ئن] منذهل وحسود
 چوارچهوهوبوون [ج] الذهول والحسد
 چوارچهوهوكرذن [ج] الاذهال
 چوارچمگك [ئن] مربع
 چوارچوو [ن] نقالة، سديّة: يه چ ژيانیگه وه رُو
 شهرمهوه، چمان هام وه بان چوارچوو تهرمهوه
 «فولكلور»

چوارخیشته [ئن] رباعي
 چوارده [ن] اربعة عشر، اربع عشرة (١٤)
 چواردهم [ئن] الرابع عشر
 چوارشانه [ئن] مربع: کوری چوار شانه‌ی بهرز
 چوارشممه [ن] الاربعاء، اليوم الخامس من الاسبوع
 چوارقلفه [ئن] متین وقصیر
 چوار قوولی [ئن] رباعي: وازی چوار قوولی
 چوارگا [ن] ضرب من المقام الكردي
 چوارگورچگه [ئن] (م) شجاع: حیدر چوار
 گورچگه.
 چوارگورچگی [ن] شجاعة. المادة السابقة
 چوارگووشه [ئن] مربع
 چوارلا [ن] الشكل الرباعي
 چوارلای [ئن] ذو اربعة اضلاع، رباعي
 چوارم [ئن] الرابع: چوارم کهس کی‌یه؟
 چوارمشقی [ن] تربيع: چوار مشقی بنیشن
 چوارمین [ئن] الرابع
 چواری [ئن] رباعي
 چوچانن [چ] البعثرة، النثر: مامر هرپوشه‌گه
 چوچانگه.
 چوچیاگه [ئن] مبعثر، منشور
 چوچیان [چ] التبعثر، النثر

چوخ [ن] سبیل للتدخین: جفاره نیه کیشی، چوخ کیشی.

چوزان [چ] لعبة «جلگه»

چوزان کردن [چ] ممارسة لعبة «جلگه»

چون [ئپ] کیف، چونی؟ چون؟ چون هاتنه؟

چوو [ن] ۱ - خشب: قایی چوو

۲ - عصا: چووی وه دهسیه وه بو.

چووپ [ن] الاطار الداخلي للعجلات

چوویی [ن] منديل او قطعة قماش يحملها قائد الرقاصین

چوویی کیش [ن] قائد الرقاصین

چوویی کیشان [چ] قيادة الرقاصین

چووچوانه کی [ن] لعبة العصا

چووخان [ن] شنان

چووخه [ن] الجزء العلوي من اللباس الكردي للرجال

چووره زانه کی [ن] لعبي العصي

چووقانن [چ] ۱ - التحطيم ۲ - الابادة

چووقیاگ [ئن] ۱ - محطم ۲ - مباد

چووقیاگ [چ] ۱ - التحطيم ۲ - التعرض للابادة

چوول [ئن] فارغ، خال: مالیان چوولّه، کهس له تی بی یه.

- چووله وانی [ن] خلوه
چوول کردن [ج] الاخلاء: دژمن شاره‌گه چوول کرد
چوولی [ن] فراغ، خلو
چوولیّه [ن] حیوان الدعلج
چوون ۱ [ج] ۱ - الذهاب: بچووته را مال
۲ - المغادرة: که‌ی محمد چگه؟
۳ - التقلص: ئی پارچه له ئاو چوو.
۴ - ان یفزی: ان یؤدی الی: ئی ری‌یه چووته‌را
خانه‌قی
چوون ۲ [پاش] تضاف الی الاسم فتکون مصدر
فعل: رخ چوون. دهس چوون
چوونه‌وه [ن] ان یعود، ان یرجع: که‌ی چینه‌وه؟
۲ - ان ینکشف «لون»: ره‌نگی پارچه‌گه چووه‌وه.
چی [پاش] تضاف الی الاسم فتکون اسم صاحب
المهنة
چای: چایچی
چیه‌ر [ن] فك: ئازاد چیه‌ری گهر‌دی‌اگه
چیه‌رگ [ن] الحزّة: مقص کبیر لجزء الصوف والشعر
چیه‌رگ کردن [ج] الحز: چیه‌رگی بزنه‌که بکه
چیت [ن] زریب
چیچگدان [ن] ۱ - حویصلة، جؤجؤة
۲ - کنایة عن الصبر: چهنی بی چیچگدانی!

چیشٹ [ن] ۱ - شيء ۲ - امر ۳ - مسألة ۴ - شأن
 چیق [ن] رعب، خوف، ذعر
 چیق بردن [ج] الترعیب: چیقی کوره مهوه!
 چیق چوون [ج] الاصابة بالرعب
 چیل [ئن] ارقط، ابرش: مامری چیل
 چیل چیل [ئن] ارقط، ابرش
 چیلگ [ن] حطب الوقود
 چیمه ن [ن] روضة، مرج
 چین [ن] ۱ - طبقة، مجموعة: چینی دهوله من وچینی
 هه ژار. ۲ - الخثرة التي تضاف الى الحليب ۳ - بلاد
 الصين
 چین کردن [ج] اضافة الخثرة الى الحليب

چینکوو [ن] ۱ - صفيح ۲ - الواح من تنك
 چینگه [ن] علف دجاج
 چینگه کردن [ج] ۱ - التعليف (الدجاج): مامره گه
 چینگه کینگه ۲ - تعليف الدجاج: چینگه گه
 مامره گه بکه.

- ح -

ح [ن] / حی / الحرف السابع من الالف باء
 حاجه ت [ن] ۱ - حاجه ۲ - أثاث ۳ - وجوب

حاجت کردن [ج] ان يستوجب: حاجت کردگه
ثیمه بایم؟

حاشا [ن] إنکار

حاشا کردن [ج] الإنکار: هر حاشا کرد. وهت: من
نه بومه.

حالی [ن] ۱ - اعلام، تعلم، ۲ - خبر، ۳ - فهم
حالی بوون [ج] التعلّم: زیره که، زو حالی بووگ.
حالی کردن [ج] الأعلام: خه وهر نه بیری، که س
حالی نه کردگه.

حهچه [سر] تستعمل لحد الدواب علی السیر

حهرام [ئن] مُحَرَّم، حرام

حهرام بوون [ج] التلف: حهرامی نانه گه مه که

حهرام زاده [ئن] ابن حرام، نغل

حهرام زایه [تم] حهرام زاده

حهرام کردن [ج] ۱ - التحريم، ۲ - الأتلاف: حهرامی

پارچه گه مه که.

حهرامی [ن] حالة كون الشيء حراماً، محرماً

حهز [ن] ۱ - میل، رغبة، ۲ - حب

حهزرت [ن] ۱ - حضره، ۲ - إشتیاق تلهف: فره هام

وه ههزرت هوه بونمه د

حهزرت هه من [ئن] مشتاق، متلهف

حهز کردن [ج] ۱ - الميل، الرغبة، ۲ - أن يرغب:

حهز کهم هه که سی بره سیگه هه قی خوهی.

حه سار [ن] حصار، سياج
 حه ساردان [ج] الأحاطة بالحصار، التسيج
 حه قه [ن] وحدة وزن تساوي ٤ كغم
 حه م [ن] اكل، طعام [طفل]
 حه مام [ن] حمام
 حه مامچی [ن] صاحب حمام
 حه مام دان [ج] التحميم
 حه مام کردن [ج] إستحمام
 حه وش [ن] ١ - دار ٢ - صحن الدار
 حه يران [ن] بهر، فتنه، جاذبية
 حه يران بوون [ج] الانبهار: له جوانی، خوه يشکی
 خوهی حه يرانی بوو.
 حجهت [ن] ١ - معاندة ٢ - سند طابو
 حجهت کردن [ج] ١ - العناد ٢ - التسجيل «في سند
 الطابو»
 حجره [ن] حجرة، غرفة
 حژیړان [ن] حزيران: الشهر السادس من السنة
 الميلادية
 حكايت [ن] ١ - حديث ٢ - قصة فولكلورية طويلة
 حكايت کردن [ج] ١ - التحدث ٢ - إرواء قصة
 فولكلورية طويلة
 حورمهت [ن] حرمة، احترام

حورمهت دار [ئن] محترم ، دَر حورمهت
 خورمهت گرتن [چ] الاحترام : حورمهت‌داره،
 حورمهتی مه‌ردم گرینگ
 حوقه‌باز [ئن] خیال
 حوقه‌بازی [ن] حيلة
 حیّا [ن] ۱ - حیاء ۲ - اعتبار
 حیّا‌بردن [چ] الالهانة : نه‌وقه‌ره قسه پیمان کردن
 حیّامان بردن.
 حیّات ۱ [ن] ۱ - حیاة ۲ - عیش
 حیّات ۲ [ئن] ۱ - لذیذ : ناوی سیروان حیّاته
 حیّاچوون [چ] فقد الحیاة والاعتبار
 حیادار [ئن] . ذو حیاء
 حیلەت [ن] حيلة
 حیلەت باز [ن] خیال
 حیلەت کردن [چ] الاحتيال

- خ -

خ [ن] /خیّ / الحرف الثامن من الالف باء
 خا [ن] بیض
 خاپوور [ئن] مه‌دوم، مدمر، مخرب
 خاپووربوون [چ] التهدم، التخریب، التدمر
 خاپوورکردن [چ] التهديم، التخریب، التدمير:

بهم بردمان خاپووری شاره‌گه کرد.
 خاپووری [ن] هدم، دمار، خراب
 خاتر [ن] ۱ - خاطر ۲ - احترام ۳ - فکر ۴ - وساطة
 خاترانه [ن] شيء يضاف او يعطى تقدیرا للمقابل
 خاترخسن [ج] التوسط: خاتر نه‌پای بخه.
 خاتردار [ن] محترم، معتبر
 خاترگرتن [ج] الاحترام، التقدير
 خاتون [ن] سيدة
 خاج [ن] صليب
 خاج پهره‌س [ن] مسیحی
 خادان [ن] مبيض
 خار [ن] ۱ - حطب ۲ - غبار: لهی سای بیّ خاره:
 بدون سبب.
 خارا [ن] ۱ - الحریر الصناعي ۲ - اللون الصناعي ۳
 - حجر الکرامیت
 خارهت [ن] نهب، سلب
 خاره‌تکهر [ن] ناهب، سالب: خاره‌تکهر خاره‌تی
 ثاواى کرد.
 خارهت کردن [ج] النهب، السلب
 خارهک [ن] ابزیم الحزام
 خارچگک [ن] فطر
 خارچگاو [ن] حساء الفطر

- خارجگ ته قيله [ن] فطر ذو طاقية
 خارجگ جو ٻيٺه [ن] فطر الشعير
 خارجگ سه گانه [ن] فطر الكلاب
 خارجگ گه نمينه [ن] الفطر الحنطي
 خارجگين [ن] كثير الفطر: زهوى خارجگين
 خارگيش [ن] بائع الحطب
 خاس [ن] ۱ - جيد، زين، ممتاز ۲ - صالح ۳ -
 طيب
 خاسه [ن] خاصرة
 خاسه وڪر [ن] مصلح: راڊيو خاسه وڪر
 خاسه وٻوون [ج] ۱ - ان يتصلح: سه عه ته گهي
 خاسه وٻو.
 ۲ - التحسن: جلال رهويشتي خاسه وٻو
 ۳ - الاستشفاء: كمال خاسه وٻو، يان هيٺان بيماره
 ۴ - الانبعاث: كي خاسه وٻو لهو دنيا هاڻگه سهو؟
 خاسه وڪردن [ج] ۱ - التصليح ۲ - الترميم ۳ -
 الاشفاء ۴ - الاحياء ۵ - البعث: ڊڪٽور خاس مردگي
 نيه ڪيڳهه
 خاس ڪردن [ج] الاحسان
 خاسي [ن] ۱ - جودة ۲ - اصلاح ۳ - تحسنه ۴ -
 إحسان: هر خاسي پيمان ميني
 خاسي ڪردن [ج] الاحسان: خاسي ڪردن ٿه ڀا ڪي
 بو.

خاشه [ن] ۱ - ذرة ۲ - قطعة صغيرة

خاشه بوون [چ] التهشم

خاك [ن] ۱ - تراب، تربة ۲ - ارض

خاكاروو [ن] مخلفات البيدر «مستاح»

خاكاروو كردن [چ] جمع مخلفات البيدر

خاكاو [ن] سقي او ارواء الحقل للمرة الاولى

خاكاوشكانن [چ] الاسقاء للمرة الاولى: سى قورام
خاكاو نهشكاننه.

خاكر [ن] الدجاجة البائضة

خاكه ناز [ن] مر: مسحة صغيرة

خاكردن [چ] ۱ - ان يبيض: مامر چه رمگ خا
كردگه.

۲ - [م] ان يسيل لعابه طمعا: ئهرا ئه و خانگه خا
كردم.

خاكى [ئن] ترابي اللون

خاكين [ئن] ترابي، كثير التراب: زهوى خاكين.

خال [ن] ۱ - نقطة ۲ - بقعة ۳ - شامة، وشم

خالخال [ئن] ۱ - منقط ۲ - ابقع

خال دار [ئن] ۱ - منقط ۲ - ابقع

خالو [ن] خال: اخ الام

خالوان [ن] خوال

خالوزا [ن] ابن، بنت الخال

خالی [ئن] ۱ - خال ۲ - غیر مسکون

خالیه [ن] خاصره

خالی بوون [چ] ۱ - التفرغ ۲ - الخلو من

خالیکه ر [ن] مفرغ، مفرغه

خالی کردن [چ] ۱ - التفریغ ۲ - الاخلاء

خالین [ئن] موشم: میه خالین

خام ۱ [ن] قماش خام

خام ۲ [ئن] ۱ - نی، غیر مطبوخ ۲ - فج، غیر

ناضج ۳ - عديم التجربة ۴ - کسلان غیر نشیط ۵ -

خامل ۶ - غیر مفتول: بهنی خام

خامه و بوون [چ] ۱ - ان ینفل ۲ - التکاسل ۳ -

الانحلال، الخمول ۴ - الغثیان: دلم خامه و بو.

خامه و کردن [چ] ۱ - الفل ۲ - الاصابة بالانحلال

والخمول ۳ - جعله ینفث: چایه گه دلم خامه و کرد.

خامووش [ئن] ۱ - خامد ۲ - مطفی، منطفی ۳ -

ساکت، صامت ۴ - ساکن، هادیء: شاره گه

خامووشه

خامووشانن [چ] ۱ - الاغفال ۲ - الالهاء: به شکم

کوره بخامووشین تا خه ور بکهم.

خامووشانه مان و له ده سمان ده رچک.

خامووش بوون [چ] ۱ - الانخماد ۲ - الانطفاء

خامووش کردن [چ] ۱ - الاخمداد ۲ - الاطفاء

خامووشى [ن] ۱ - خمود ۲ - انطفاء ۳ - سكوت،
صمت ۴ - سكون، هدوء

خامى [ن] ۱ - نيه ۲ - فجاجة: گوشت وه خامى
خويگ.

خان [ن] ۱ - سيد ۲ - خان، بيت القوافل ۳ - ما
يقابل الفندق في الوقت الحاضر.

خانه [ن] ۱ - مقطع، مفصل، قسمة ۲ - احد
صفوف مقاعد السيارة

خانه خانه [ئن] مقسم الى مقاطع

خانه دان [ئن] ۱ - نبيل ۲ - اصيل: پياوى خانه دان.

خانه گوماني [ن] شك

خانه گوماني كردن [ج] التشكك: خانه گوماني له
ژنهى ئەكا.

خانه واده [ن] اسرة

خانچى [ن] صاحب خان

خانگه [ن] ۱ - دار ۲ - بيت، مسكن

خانم [ن] سيدة

خاو [تم] خام

خاوه [ن] اتاوه: خاوه ليمان سيني!

خاوه ر [ن] شرق، مشرق

خاوه ن [ن] ۱ - صاحب، مالك ۲ - ولي الامر:

منالى بى خاوه ن

خاوهن دار [ئن] ۱ - ذو مالک او صاحب ۲ - ذو ولي الامر

خاویر [ئن] مغفل، غیر متبہ

خه په خان [ئن] ۱ - مضرج، ملطخ: خه په خانه له خوَن.

خه په خان بوون [چ] التضرج، التلطخ: خه په خان بو له خوَنی خوهی

خه په خان کردن [چ] التضرج، التلطخ: خه په خانى کرد له خوَن.

خهت [ن] ۱ - خط ۲ - كتابة ۳ - سطر الكتابة ۴ - زئیر: لحيه المراهق.

خهتا [ن] ۱ - ذنب، جرم، اثم ۲ - خطأ

خهتابار [ئن] مذب

خهتاشیر [ن] لعبة (طرة وكتبه)

خهتاكار [تم] خهتابار

خهتاكارى [ن] ارتكاب الذنب.

خهتاكردن [چ] ۱ - الاجرام، ارتكاب الذنوب ۲ - ارتكاب الخطأ

خهتهر [ئن] ۱ - خطر ۲ - خطير، مهم

خهت خهت [ئن] مخطط، مقلّم: پارچهی خهت

خهت

خهت خسن [چ] تكون اللحية: جمال منالّه، جارّی

خهت نه خسهگه

خهت دان [چ] الفصل بوضع الخط
خهت کیشان [چ] التخطيط: خهتی خانگه گه ته پرای
کیشا
خهجالهت [ئن] خجلان، مخجل: من له ته فره
خهجالهتم.

خهجالهت بار [ئن] مستح
خهجالهت بوون [چ] الشعور بالخجل
خهجالهت کردن [چ] جعله يخجل: خودا خهجالهتی
درووزن بکیگ

خهجالهت کیشان [تم] خهجالهت بوون
خهجالهتی [ن] ۱ - خجل ۲ - حياء
خهر [ن] ۱ - حمار ۲ - كناية عن الحمافة
خهرانه [ئن] احمق: کاری خهرانه
خهرمه [ن] ولد الاتان من الحصان
خهرمز [ن] نخاع الحمير: ليوه! نهوه خهرمز خوار
دیده!

خهرج [ن] خرج، صرف
خهرجانه [ن] ضرب من النبات البري
خهرجهو [ن] ضرب من النبات البري
خهرج بوون [چ] ان ينصرف، ان يخرج
خهرج کردن [چ] الصرف، الخرج
خهرجی [ن] مصروف: دوه که بی خهرجی بوم.

خهردال [ن] طير النسر
 خهردهجال [ن] رجل اسطوري يركب دابه ويوزع
 النقود وكل ما يحتاجه الناس في زمن القحط.
 خهركانه [ن] مرض. اكزيم
 خهرك [ن] طين: وه خهركي نهناوي ديواي
 خانگه گه يان دان
 خهركين [ئن] ۱ - طيني ۲ - ملطخ بالطين ۳ -
 مصنوع من الطين: خانگي خهركين.
 خهرمان [ن] بيدر
 خهرمانتيكه [ن] لعبة الغمضية.
 خهروار [ن] ۱ - حمل: ما يحمله الحمار ۲ - وحدة
 وزن تساوي وزن تساوي (۳۰۰) كغم تقريبا.
 خهرووك [ن] خرنوب، نبات خرنوب
 خهرويزه [ن] البطيخ الاحمر.
 خهريك [ئن] ۱ - مشغول، منشغل ۲ - منهمك ۳ -
 على وشك: خهريكه بمرئ
 خهريك بوون [ج] ۱ - الانشغال ۲ - الانهماك
 خهريك كردن [ج] ۱ - الاشغال ۲ - التأخير: ديږه
 خهريكم مهكه.
 خهريكي [ن] ۱ - انشغال ۲ - انهماك ۳ - تأخر
 خهزاله [ن] نوع من الازهار
 خهزمه [ن] خزام

خهس ۱ [ن] نبات الخس
 خهس ۲ [ئن] ۱ - كثيف ۲ - مركز: دووی خهس
 دووشاوی خهس
 خهسه [ئن] مريض، علیل
 خهسه‌خانه [ن] مستشفى
 خهسه‌وی [ن] خستای (تمر)
 خهس بوونه‌وه [چ] ان یزاد كثافة وتركيزا
 خهسکەر [ن] مكثف
 خهس کردنه‌وه [چ] ۱ - التکثیف ۲ - التركيز
 خهس وخوول [ئن] مركز ودسم
 خهس‌وران [ن] اهل الزوج بالنسبة للزوجة وبالعکس.
 خهس‌وره [ن] ۱ - حمو ۲ - حماة.
 خهش [ن] خدر، فقد الوعي
 خهش برین [چ] جعله يفقد الوعي: يهك دهس لی داو
 خهشه لی بری
 خهش بوون [چ] التخدر: له بوو ده‌رمان خهش بوون
 خهشک [تم] قه‌لهم ۲
 خهش کردن [چ] التخدير: بوو بهنج خهشمان کرد
 خهفانن [چ] ۱ - التنبؤ ۲ - التنزيل ۳ - الادخال
 الی المستشفى ۴ - التعطيل عن العمل ۵ - وقف
 النزاع
 خهفه [ئن] خاتق: ثمروو خه‌فه‌یه
 خه‌فه‌ت [ن] ۱ - نکهة ۲ - قهر، هم، غم

خهفهت بار [ئن] مقهور، مهموم
 خهفهت خواردن [چ] الاصابة بالنكبة: خهفهت
 بخوهيد ئهرا ئى كارو كرديد! خهفتن [چ] ۱ - ان ينام ۲
 الدخول الى المستشفى: نهخوشه له خهسهخانه خهفتگه.
 ۳ - التوقف عن العمل ۴ - الانطواء (حيوان).
 خهلهه [ن] قلاع: بشور على اللسان
 خهلوته [ئن] متفرغ، غير منشغل: دهسى خهلوته
 خهلوتهى [ن] خلوة، مكان منعزل
 خهليه [ن] ۱ - زرع ۲ - غلة
 خهليهدان [ن] مخزن الغلة
 خهليفه [ن] خليفة
 خهم [ن] غم، هم، حزن
 خهم بار [ئن] مهموم، حزين
 خهمبارى [ن] حالة الهم والحزن
 خهم خواردن [چ] ان يحزن: خهم ئهرا كورهى خويگ
 خهمخوهر [ن] مخلص، غيور
 خهمره [ن] تخمة
 خهمرهکردن [چ] الاصابة بالتخمة: ئهوقهره خواردن،
 خهمره کردن
 خهمسارد [ئن] غير مبالي: ئهرا ئى قهره خهمساردى!
 خهمساردى [ن] عدم المبالاة، لا مبالاة
 خهملگه [ن] حشد، جمع
 خهملگهدان [چ] التحشد، التجمع

خه مناك [تم] خه مبار
 خه مناكی [تم] خه مباری
 خه مین [تم] خه مبار
 خه نانن [چ] جعله یضحك: نه وځه ره قسه ی خوښ
 كړو خه نانه مان
 خه نه خه ن [ن] تضاحك: وه خه نه خه ن هاتن.
 خه ننگ [ن] ضحك
 خه ننگ هاتن [چ] الشعور بالحاجة الى الضحك: وه
 چه خه ننگت نیی.
 خه ننگ هاوردن [چ] اشارة الضحك لدى: قسه گهی
 خه ننگم هاورد.
 خه نین [چ] الضحك
 خه و [ن] ۱ - نوم، رقاد ۲ - حلم، رؤیة:
 أ - له خه و كړدن [چ] الايقاظ
 كه م قسه بكه كوپه له خه و كړد
 ب - له خه و هاتن [چ] الاستيقاظ
 یدك ده ننگ بده پی خوږی له خه و نیی
 ج - له خه و هاوردن [تم] له خه و كړدن
 خه والی [ن] نووم: من يلزم فراشه الى ما بعد وقت
 الاستيقاظ
 خه وەر [ن] ۱ - خبر، نبأ ۲ - علم: من خه وەر لی
 كاره نیرم.

خه‌وه‌ره‌ر [ن] ناقل الخير، مبلغ
خه‌وه‌ر دار [ئن] عالم: کهس لّی کاره خوه‌ردار نه‌و
خه‌وه‌ر دان [ج] الاخبار، الابلاغ
خه‌وه‌ر ده‌ر [ج] مبلغ

خه‌و‌بر‌ده‌نه‌وه [ج] ان ینام، ان یرقد: تا نه‌لا‌ژیا خوه‌ی
برده‌وه

خه‌ودیین [ج] رؤية الاحلام: ئمشه‌و خه‌و‌ی دیم.

خه‌و‌ر [ن] عجین

خه‌و‌ر قرش [ن] خميرة العجین

خه‌و‌ر که‌ر [ن] عجان

خه‌و‌ر کردن [ج] العجن: نان ئیریم، بچم خور
بکه‌م.

خه‌و لّی که‌فتن [ج] ان يأخذہ النوم
تا سه‌عت ده‌ خه‌و لّی که‌فتن.

خه‌ونامه [ن] کتاب تفسیر الاحلام

خه‌وه‌اتن [ج] النعاس: خه‌وت ئیی، بچو بخه‌ف.

خپ [ن] ۱ - اختفاء، اختباء ۲ - سکوت.

خپاهاتن [ج] السکوت: له‌ شوونه‌گه‌ی خوه‌ی خپا
هات.

خپ کردن [ج] الاختباء

خت [ن] کلمة تستعمل لطرده الكلاب

ختم [ن] ۱ - ختم، مهر ۲ - ختم، اکمال، اتمام

ختمانِه [ن] ۱ - حفلة الختام، حفلة التخرج ۲ -
 هدية التخرج تهدي الى المعلم
 ختم بوون [چ] الاختام
 ختم كردن [چ] الختم: سئ جار ختمی قورئان
 كردمه.

ختمیتی [ن] دغدغه
 ختمیتی دان [چ] الدغدغه: ختمیتی داو کردهی
 خهنگ

خر ۱ [ن] ۱ - وادي ۲ - دورة
 خر ۲ [ن] ۱ - مدور ۲ - خلیع (حذاء، کلاش)
 ۳ - قادر، متمکن من: شامار خره وه گیشتیانه وه
 خرااله [ن] ۱ - لوزة ۲ - نکاف
 خرامان [ن] ۱ - امرأة اسطورية جميلة ۲ - کنایة عن
 الجمال

خراو ۱ [ن] ۱ - شتیمة ۲ - هدم ۳ - شعور بوقوع
 السوء: لی مهده، خراوه

خراو ۲ [ن] ۱ - رديء، سيء ۲ - طالح
 خراوه [ن] ۱ - دار او بنیان مهدومة ۲ - اطلال

خراوه بوون [چ] التهدم
 خراوه کهر [ن] هدام: الذي يهدم
 خراوه کردن [چ] الهدم
 خراو بوون [چ] ۱ - التهدم ۲ - التخریب

خراودان [ج] الشتم، السب
 خراوفروش [ن] شتام، سباب
 خراوکه‌ر [تم] خراوه‌که‌ر
 خراوکردن [ج] التخریب
 خراوی [ن] سیئة: نه‌که‌ر خاسی نیه‌که‌ی خراویش
 مه‌که.
 خراوی کردن [ج] الاساءة.

خره [ن] صوت الاشياء الصلبة كالجوز
 خره‌کردن [ج] احداث الصوت عند سقوط او اصطدام .
 الاشياء الصلبة
 خره‌نگیز [ن] زنبور
 خره‌وبوون [ج] التجمهر، التحشد: مه‌ردم خره‌وبو‌وله
 ده‌وری.
 خره‌بوون [ج] ان يصبح خلیعاً: که‌وشه‌گانم خره‌بو‌ونه
 خره [ن] صوت انهيار المواد
 خره‌کردن [ج] احداث الصوت - المادة السابقة
 خرت [ن] ۱ - حجر كبير ۲ - صوت قطع الاشياء
 بالاسنان
 خرته‌خرت [ن] صوت القطع المتكرر بالاسنان
 خرته‌کردن [ج] احداث الصوت عند القطع او المضغ
 خرتنگه [ن] خضروف
 خرتنگیان [ج] الرض. لعظم، العصب

خرینگ [ن] غضروف

خرج [ن] صریر، صریف.

خرجه [ئن] فج، غیر ناضج: کالگی خرجه

خرجه خرج [ن] صریر، او صریف متکرر.

خرجه کرد [ن] ان يحدث صریرا

کالگه گه له ژیر دگانی خرجه کرد.

خرخاش [ئن] مهشم

خرخاش بوون [ج] التهشم

خرخواردن [ج] ۱ - الدوران ۲ - التنقل ۳ - الشعور

بالدوار: له ناو سیاره گه سهرم خر خوارد.

۴ - التفقد: خر بخوه وه پیانه وه.

خرخوهر [ن] دوار

خردان [ج] ۱ - التلویح: خری کوتهك لی دا.

۲ - ان يأخذہ ویدور به: خری به وه مهردمه گه یا

۳ - التجميع على شكل دائري: خری په چیه گه وه بده

خرس [ن] ۱ - دب ۲ - كناية عن الضخامة

خرس و خو [ن] الدهماء، الغوغاء

خرکردن [ج] جعله خلیعاً: کلاشه گانم مه که وپا

خریان که ی

خر له خر برینی [ج] الالاحاح علی: خر له خریم بریه

بچم نه ولیا.

خرمه [ن] ۱ - صوت المضغ ۲ - صوت سقوط او

انهيار المواد

خرمه نخرم [ن] صوت المضغ المتكرر
خرمه کردن [ج] ۱ - احداث الصوت عند المضغ ۲ -
احداث الصوت عند السقوط او الانهيار.

خرنووك [ن] خرنوب

خروپو [ن] بحث وتلاعب او قلب الاشياء .
خروپو کردن [ج] البحث والتلاعب او قلب الاشياء
خروخار [ن] جلجلة
خروونك [ن] شبه دائري .

خرووش [ن] هيجان، هرج، تحشد.
خرووشيان [ج] الاحتشاد على شكل فوضى : مهردم
خرووشيانه بازار.

خرید [ن] ۱ - مشتريات ۲ - قيمة الشراء

خز [ن] ۱ - قطع ۲ - شق

خزه [ن] ۱ - صفيير عند التنفس : خزهى سينگى تپى .
۲ - ازيز : صوت القطع او الشق

خزه خز [ن] صفيير متكرر.

خزه کردن [ج] ۱ - الصفيير عند التنفس ۲ - ان يثز.

خزه هاتن [تم] خزه کردن

خزه و بردن [ج] ۱ - ان يموت : دارا خزيه و برد له
زقوم

۲ - الضحك ملء الفم : مهردمه گه خزيانه و برد له
خهنگه

خزمت [ن] ۱ - خدمة ۲ - جميل، معروض
 خزمتچی [ن] خادم: كشور خزمتچی مالی قوځايه
 خزمتكار [تم] خزمتچی
 خزمتكهر [ن] البخادم دون المقابل: میری
 خزمتكهری ملله ته.

خزمت كردن [چ] القيام او تقديم الخدمة
 خروگز [نك] بالضبط، تماما: سهردار خروگز هر
 باوگيه.

حسن [چ] ۱ - الاسقاط ۲ - البذر: نثر البذور ۳ -
 الرمي ۴ - اسقاط الرحال بقصد الاستراحة: تاوه
 خانه قی سی جار له ری حسن.

۵ - الادخال او الوضع او الايداع: بخه نهی زندان،
 بخه ری ناو جانتاگه، بخه ری ناو گیرفانت.

۶ - ان يقعه (عن العمل . الخ) بيماريزه گه له گوو
 خسه ی.

۷ - اسقاط (الحمل): بزنه گه مان بهر خس.

۸ - ان يربح: باتمانی سی دینار خس

۹ - الخصم: فره گرانه چیشتيگ لي بخه.

- ټو بهك حسن [چ] ۱ - التضارب ۲ - التهاجم
 خسته وه [چ] ۱ - الاخلاف: رحمه ته ټو باوگه ی
 خسگه سیه وه ۲ - الارجاع بالرمي: قه لمه گه ټو رام
 بخه ره وه

خشانن [ج] ۱ - الهز ۲ - التحريك ۳ - الخشخشة
 خشه [ن] صوت وقع الاقدام عند المشي
 خشه کردن [ج] احداث خشخشة
 خشه هاتن [تم] خشه کردن
 خشخاش [تم] خرخاش
 خششگ [ن] دودة دخال الاذن.
 خفتان [ن] سترة نسائية: قفطان
 خل ۱ [ن] دحرجة
 خل ۲ [نن] ۱ - مدور ۲ - احول قليلا: چهوى خله.
 خلّات [ن] ۱ - هدية ۲ - هدية الخلعة ۳ - مكرمة،
 تكريم
 خلّات کردن [ج] التكریم: دارا سياره يهك خه لاتى
 كرديا
 خلّال [ن] تمر فج
 خلّالّه [ن] حشفة القضيب
 خلّه تانن [ج] ۱ - الخدع، الغش ۲ - الالهاء: ثهوه
 وه چه وهو خوهى خلّه تنى! ۳ - الايهام.
 خله خل [ن] مشي بخطوات قصيرة وسريعة
 خله خل کردن [ج] السير بخطوات قصيرة وسريعة
 خلّه تيان [ج] ۱ - الانخداع ۲ - التلهي ۳ - التوهم.
 خلم [ن] مخاط: خلمى لوتت بسر.
 خلمن [نن] مخط، كثير المخاط

خلّومانن [چ] التّخارش: يه كتری خلّومانن.
خلّومانن.

خلّیفه [ن] تکور، التفاف حول النفس
خلّیفه دان [چ] التّکور، الالتفاف حول النفس: تهو
رووژ مارّی له ناو مالّمان خلّیفه دا بو.

خلّیف خواردن [تم] خلّیفه دان.

خمل [ن] ۱ - تخمین ۲ - رجم بالغیب

خملّخهر [ن] منجم، متنبأ بالغیب

خملّحسن [چ] التنبأ بالغیب

خملّکهر [ن] مخمن

خملّکردن [چ] التخمین

خنج [ئن] جمیل و مرتب

خنجهر [ن] خنجر

خنجهردهم [ن] جندب: صنف من الجراد.

خنج وپنج [تم] جمیل و ظریف

خنجولک [ئن] صغیر و مرتب

خنجیله [تم] خنجولک

خندق [ن] خندق

خنگانن [چ] الخنق: چنگ نا له قورگی و خنگانهی.

خنگیاک [ئن] مخنوق

خنگیان [چ] الاختناق: له ئاو خنگیا.

خنیه [ن] ۱ - حناء ۲ - شجرة الحناء

خنيه دان [چ] التحني: دوتەيل خنيه دانه.

خو [را] نفس

- وه خوا هاتن [چ] التحسن صحيا: جبار، كه مئ
هاتكه سه خوهيا.

خوا [ن] ملح

خواجه [ن] سيد (لقب)

خوار [ئك] ١ - اسفل ٢ - اذنى ٣ - جنوب

خوارده [ئن] كريم

خوارده مهني [ن] مأكولات

خواردن ١ [چ] ١ - الاكل : سئ نان و سئ پياز

خواردم . ٢ - الشرب: دو جام دوو له سه ريهك

خواردم

خواردن ٢ [پاش] تضاف الى الاسم فتكون مصدر

الفعل: پل: پل خواردن.

خوارزا [ن] ولد الاخت

خوارگ [ئن] الاسفل، السفلى

خواروا [ن] ما تحمله الريح من الحبوب الخفيفة عند

ذرى البيدر او تنظيف الحبوب.

خواز [ن] ١ - طلب ٢ - رغبة ٣ - امنية.

خوازمهني [ن] خطبة: طلب يد البنت

خوازمهنيكه ر [ن] خطابة

خوازمهني كردن [چ] ان يخطب: يطلب يد البنت.

خوان [ن] ۱ - سفرة، مائدة ۲ - دبانة البندقية: جزوز
 حلزونية في قنابة البندقية والاسلحة النارية الاخرى
 تساعد على زياد سرعة ومدى الطلقات.
 خوان برين [ج] ۱ - سوفان دبانة الاسلحة النارية ۲ -
 كناية عن عدم السيطرة على ما يقوله الفرد، كناية عن
 الخرف: خوان بريه وه خوهى نيه زانى چه ئيزى.
 خواگردن [ج] اضافة الملح الى: خواى قهزانه گه
 كردمه.

خوانچه [ن] صينية يعجن فيها
 خوان دار [ئن] ذو جزوز حلزونية
 خوانك [ن] طلم: ما يسط عليه العجين.
 خواور [ن] غثيان بسبب كثر الملح في الطعام
 خواور كردن [ج] الاصابة بالغثيان بسبب اكل طعام
 مالح جدا.
 خواورى [ن] حالة الاصابة بالغثيان بسبب اكل طعام
 مالح جدا

خوهت [تم] خوهد
 خوهتات [تم] خوهدان
 خوهد [ر] نفسك، نفسك
 أ - له خوهدا: ظنا منك: له خوهدا من هاتوم
 ب - له خوهدانا: ظنا منكم: له خوهدانا ههركهس ئهرا
 خوهيه.

ج - له خوه دانه وه: جزافا يستعمل للجمع المخاطب:
له خوه دانه وه قسه مه كه ن.

د - له خوه ده وه: جزافا. يستعمل للمفرد المخاطب:
له خوه ده وه قسه مه كه .

خوه دان [ر] انفسكم، انفسكن: خوه دان خاس لى
زانين .

خوه ر [ن] ۱ - شمس ۲ - اشعة الشمس ۳ - حرارة
الشمس

خوه راوا [ن] ۱ - غروب الشمس ۲ - غرب، مغرب
خوه رتاو [ن] حرارة الشمس .

خوه رلا [ن] ۱ - شروق الشمس ۲ - شرق، مشرق
خوه رهميرى [ن] مرض الجوع، التهم المرضى

خوه رهنگاږ [ن] ضربة الشمس
خوه ريشت [ن] طبيخ، طعام مطبوخ .

خوه زه و [سر] ۱ - ليت ۲ - هنيئا: خوه زه وه خوه د!
خوه زگه [تم] خوه زه و

خوه وش [ئن] ۱ - لذيد، مشهي ۲ - سعيد، مرتاح
خوه شال [ئن] سعيد، مرتاح

خوه شاله و بوون [چ] جعله الابتهاج، الاستبشار.

خوه شاله و كردن [چ] جعله يبتهج، يستبشر.

خوه شالى [ن] فرصة، ابتهاج، سعادة

خوه شه [ئن] ۱ - ناضج ۲ - مهيا، مستو ۳ - مدبوغ

خوشه‌بوون [ج] ۱ - النضوج ۲ - الاستواء ۳ - ان

یندبغ

خوشه‌کردن [ج] ۱ - الانضاج ۲ - التهئة ۳ -

الدبغ: خوشه‌ی مه‌شکه‌گه کرد.

خوشه‌شی [ن] ۱ - سعادة، فرحة ۲ - انفراج

خوشه‌شی کردن [ج] ان یفرح: خوشه‌شی هم گشت

که‌س ده‌وله‌من بوو

خوشه‌شین و خوارین [ن] الفرحة والسعادة الغامرة

خوشه‌شوالی [تم] خوشه‌شالی

خوهم [ر] نفسي: من خوهم خاس لي زانم

أ - له خوهما: ظناً مني: بوه‌خش! له خوهما
سالاريت.

ب - له خوهموه: من عندي: من خوو له خوهموه

قسه نيه‌که‌م.

خونه‌وار [ن] متعلم: فره‌ی مه‌ردم خوئه‌واره

خونه‌واری [ن] تعلم

خونه‌سن [ن] قراءة، تلاوة: خوئه‌سنی، قورئان ئاسان

نی‌یه.

خونه‌نین [ن] ۱ - القراءة ۲ - التعلم، اخذ الدرس ۳ -

التلاوة ۴ - المطالعة.

خوه‌ی [ر] نفسه، نفسها

أ - له خوہیا: ظناً منه، ظناً منها: له خوہیا

ئالیاوه شاره [په‌ند].

ب - له خوویهوه: من عنده، من عندها، جزافا:
 درووزنه، له خوویهوه قسه کیګ
 خوویهان [ئن] انفسهم، انفسهن
 أ - له خوویهانا: ظنا منهم، ظنا منهن
 ب - له خوویهانهوه: من عند انفسهم، من عند
 انفسهن جزافا.

خویشك [ن] ۱ - شامة: خویشکی ها له بان
 گونای ۲ - اخت: ئازاد برابنه دیرئ، دوو خویشك
 دیرئ.

خووی شیرینی [ن] تملق
 خووی شیرینه کی [تم] خووی شیرینی
 خووی شیرینه کی کردن [ج] التملق: کابرا، چیشتی
 دیرئ، خووی شیرینه کی وه دهورمانه و کیګ.
 خو [ن] ۱ - نفس ۲ - ذات:

أ - ئه و خوخرین [ج] الحفظ، المحافظة علی: کهس
 نی په ئه و خووی بخړیګه م.

ب - ئه و خو کیشان (ج) ان يحسبه عليه: هر قسه ی
 بوو، ئه و خووی کیشیګه ی.

ج - ئه و خو گرتن (ج) الاستلام: من هیچ ئه و خوهم
 نیه گرم.

د - ئه و خو هاتن (ج) استعادة الوعي: له هووش
 چګه و، دواى يهك سه عهت هاته و خووی.

د - له خو بوونه وه (چ) الشعور بالخلجل
و - له خو چوون (چ) فقد الوعي
ز - له خو گرتن (چ) الاعتراف: کهس نی یه خراوی
بکینگ وله خوهی بگری
خوتانن [چ] الزجر: ره یحان فره له وه و ه گانی خوتنی .
خوته [ن] زجر
خوته خوت [ن] زجر مستمر ومتواصل
خوته خوت کردن [چ] الزجر
خوته کهر [ن] الذي يزجر الغير
خوته کردن [تم] خوتانن
خود [ر] نفس: يستعمل للتأكيد: خودی نه حمه د
هات. خود خوهم له و ره بوم .
خودا [ن] الله، رب، خالق: خودا که ریمه. خودا
خه لقی گیشتمان کردگه .
خودا حافظ [سر] وداعا: اودعکم في حفظ الله
خودا حافظی [ن] تودیع
خودا حافظی کردن [چ] التودیع: خودا حافظی کردو
چگه .
خودا خودا [ن] تضرع: هر خودا خودام بو: قسه
بکه ی .
خودا خودا کردن [چ] التضرع: خودا خودا بکه ،
ده نگ نه که ن

خودا کرد [ئن] ۱ - فطري ۲ - طبعي
خودا کردن [چ] ان يشاء الله: خودا کرد کهس لیان
دهر نه چو وگ.

خودایه‌ری [ن] ألوهية
خود مال [ئن] اهل بیت، الذي يحسب نفسه من
اهل البيت: خو. ثيوه غه‌ریب نیین، خودمالین.

خود مالی [ن] تأميم
خود مالی کردن [چ] التأميم
خودی [ئن] ۱ - معروف ۲ - صديق

خوپ [ئن] محفور بفعل المياه الجارفة
خورا [ئن] صالح للاكل: نانی خورا
خوراك [ن] طعام، اكل.

خوراکی [تم] خوراك
خورانن [ن] الحك: ثه‌وه چه‌ته هه‌ر خوه‌ت خورنی؟
خورای [ئن] ۱ - مجاني ۲ - سهل، بسيط: جه‌نگ
کردن خورای نی‌یه

خوره [ن] ۱ - خريبر الماء ۲ - هدير المکائن
خوره‌کردن [چ] ۱ - خريبر ۲ - النهدير.

خوره‌هاتن [تم] خوره‌کردن
خوپ‌بوون [چ] ان ينحفر
خورج [ن] خرج: کيس ذو عدلين صغيرين
خورچين [ن] خرج صغير

خورده [ن] صرافة (فكة النقود)
 خوردهو بوون [چ] التحول الى صرافة
 خوردهو كردن [چ] التحويل الى صرافة: دنيارى
 نه پام خوردهو بکه .
 خوردهی [ن] حالة كون النقود صرافة
 خوړکردن [چ] ۱ - الحفر ۲ - التقطير بكميات كبيرة
 خوړگ [ن] حكة
 خوړگ هاتن [چ] الاستشعار بالحكة: له شم خوړگى
 تى .
 خورما [ن] تمر: خورماى نه شره شى له زه هدى
 خاستره .
 خورماو روون [ن] اكلة تعد من التمر والدهن
 خوړنگه [ن] اخذود.
 خورى [ن] ۱ - صوف: خورى ميه ۲ - وېر: خورى
 حشتر
 خوړى [ن] ۱ - زمعى، خسيس ۲ - كسلان.
 خوړيان [چ] ۱ - الحث على: خوړيان له وه لاخ .
 ۲ - صرخة، الدعوة الى: بخوړ له وانه بزان كى پين!!
 خوړپه نى [ن] ۱ - خسة ۲ - كسل
 خوړيله [ن] نبات ذو ابر .
 خوړين [چ] الحك: پشتم خورى.
 خوز ۱ [ن] فتحة الشرج

خوز ۲. [ئن] ۱ - متشنج ۲ - متقلص ۳ - منکمش
خوز بوون [چ] جعله: ۱ - يتشنج ۲ - يتقلص ۳ -
ينکمش

خوزگ [ئن] لعوب (امراة)
خوزگی [ن] حالة كون المرأة لعوبا
خوسانن [چ] التنقيع

خوسه [ن] ۱ - حزن، قهر، هم ۲ - غيض ۳ -
کراهية
خوسه خواردن [چ] الحزن: خوسه ئهرا مالی دنیا
مه خوه

خوسه دار [ئن] مغتاض: قسه ئهوليا مه که، خوسه دارد
خوسه دار بوون [چ] الاغتياض: خوسه دار له کوره ی
بو.

خوسه دار کردن [چ] الاغاضة: نه خوه شه، خوسه داری
مه که.

خوسه لی هاتن [چ] الکرة: خوسه مه له قسه ی ناشیرین
تی.

خوسه هاتن [چ] الزعل: قسه وه خالوی مه که،
خوسه ی تی.

خوسپ [چ] ذميمة
خوسپ کردن [چ] الذم: له خودا خوهش نیه تی
خوسپ به کی بکهین.

خوسيان [ج] النقع، الببل التام: وارانہ گہ قايم بو،
تہ مام خوسيام.

خوشه [ن] ۱ - خريير السوائل ۲ - تفخيخ: صوت
البول

خوشه خوش [ن] ۱ - خريير السوائل المتواصل ۲ -
التفخيخ المتواصل

خوشه هاتن [ج] الخريير (سوائل).

خوش دان [ج] الدفق: خوشه ي ميز دا.

خوكر [ئن] حزين، كئيپ، مكئتب: ئهرا هه ميشه
خوكرى؟

خوكر بوون [ج] الاكئاب

خوكر دن [ج] جعله مكئتب

خوكره ي [ن] حزن، كآبة

خول [ن] ۱ - دوران ۲ - خلوه

خول [ن] ۱ - رماد ۲ - تراب

خولام [ن] خادم

خولاو خول [ن] التواءات

خوله كوو [ن] رماد

خوله مر [ن] حال: رم

خوله مر [ن] مهلة: بقية جمر في الرماد.

خوله ودان [ج] الاخلاء به: ان ياخذہ الى خلوة

خول خواردن [ج] الدوران: هه ر خول خوئيگ :

لی ناوه.

خوڼ دان [چ] ۱ - التلطیخ بالرماد ۲ - توجیه الالهانه

الی (م)

خوڼك [ن] مزاج، طبع

خوڼك دار [ئن] مبتهج

خوڼك كردن [چ] الاستضافة خوڼكى ریواره گان بكه.

خوڼ و سه ره [ن] نبات الغبراء.

خوڼ و دوو [ن] خلیط من الرماد والین

خوڼ و دوودان [چ] التلطیخ بخلیط من الرماد والین

عقابا

خولیخواو [ن] هرج

خوم [ن] صبغة نیل

- خوم شیویاگه [در] اضطربت الامور.

خومان [ر] انفسنا: بیلا خومان بچیم.

۱ - له خوماننا : ظنا منا ۲ - له خومانانهوه: من عند

انفسنا، جزافا

خوماننی [ئن] ۱ - معروف، صدیق ۲ - بلدی.

خومخانه [ن] مصبغة

خومس [ن] فريضة الخمس = خومس و زهكات

خوڼ [ن] ۱ - دم: خوڼی دهسم هات ۲ - قتل ۳ -

دیه ۴ - طبع، مزاج

خوڼالی [ئن] مخضب بالدم، مدمی

خَوْنَالِي بُوون [ج] التخضيب بالدم، التدمي
خَوْنَالِي كردن [ج] التخضيب بالدم، ان يدمي
خَوْنَاوِي [ئن] دموي: جهنگي خَوْنَاوِي
خَوْن جمان [ن] ۱ - دوران الدم ۲ - كناية عن فصل
الربيع

خونچه [ن] برعم
خَوْن دهوان [ن] الدورة الدموية
خَوْن رِيژان [ن] فجران الدم، تقديم القرابين
خَوْن سهنن [ج] الانتقام، الثأر: نهگهر پياگي خَوْنِي
کورته بسين.
خَوْن شيرين [ئن] خفيف الظل: شيرين، خَوْنِي
شيرين ني يه.

خَوْن كه مي [ن] فقر الدم
خَوْن كردن [ج] ۱ - القتل ۲ - الاجرام: خَوْن كردگه
ئيه قهره لي دهی

خَوْن گهرم [ئن] ۱ - حاد الطبع ۲ - متحمس:
جوان، خَوْن گهرمه

خَوْن گهرمي [ن] ۱ - طبع حاد ۲ - حماس.
خَوْن مر [ئن] سفاک

خَوْن ملي [ن] شق الانفس: وه خَوْن ملي قانا يو.
خوننگ [ئن] لعوب (امراة)
خوننگي [ن] حالة كون المرأة لعوب

خوئی [ن] عدو: درووزن خوینمه
 خوئین [ئن] ۱ - دموی ۲ - احمر کلون الدم
 خوو ۱ [ن] ۱ - عادة ۲ - طبع ۳ - غجج
 خوو ۲ [سر] تستعمل للتعبير عن: ۱ - الموافقة:
 طبعا: خوو ئه وه راسه! ۲ - للاعلام: خوو جانی مرد!
 ۳ - تبرير الموقف: خوو میدیا نه هات!
 خووره [ئن] حصرم: عنب فج
 خوورگ [تم] خووره
 خووس [ن] خوص النخيل
 خووشگ [ن] غلق: خووشگی خورما
 خووکردن [چ] «طفل» التحجج
 خووگرتن [چ] ان يقيم او ينطبع بطبائع الاخرين:
 خوو منال گرتگه: دو گا له يهك دوول بلوه رن هوو يهك
 نه گرن، خوو يهك گرن (په ند).
 خیار [ن] خیار، نبات الخيار
 خیاره [ن] ورم عقدی: خیاره يهك له ژیر ملی ده رچگه
 خیپ [ن] ۱ - اختباء ۲ - اختفاء
 خیپ کردن [چ] ۱ - الاختباء: له ژیر داری خیپ
 کردبو ۲ - الاختفاء
 خیت [ن] حث، تحريض.
 خیت دان [چ] الحث، التحريض: خیتی مناله گان دا
 قسه بکه ن.

خَیْر [ن] خیر، خیرات، احسان
 خَیْرًا [ئن] نشط، شاطر: ژنی خَیْرًا، منالِی خَیْرًا.
 خَیْرَات [ن] خیرات
 خَیْرَات کردن [چ] عمل الخیرات
 خَیْرًا کردن [چ] الاسراع، الاستعجال: دَیْرَه، خَیْرًا
 بکه.
 خَیْرَان دار [ئن] مصیب بالخیر، جالب للخیر.
 خَیْرایی [ن] نشاط، شطارة
 خیره [ن] اسخاره (فتح الفال) بالکتاب
 خَیْرَه مَهَن [ئن] ذو خَیْر، جالب للخیر: کوری
 خَیْرَه مَهَن.
 خیز [ئن] قحبه، زانیه: دَوَه تی خیز
 خَیْزَان [ن] ۱ - عائله ۲ - واحد من افراد العائله:
 شهس سهر خَیْزَان دَیْرَی.
 - خاوو خَیْزَان: کامل العائله، صغارها وکبارها
 خَیْزَانی [ئن] عائلي: جاجمي خَیْزَانی
 خیزبوون [چ] «مرأة» التزني: ژنی بی هه وکه خیزبوو
 خیزکردن [چ] جعلها تزني
 خیزی [ن] زنا
 خیزی کردن [چ] التزني: ژنی دزی بکیک، خیزیش
 کیک.
 خَیْش [ن] اقرباء: هه ی داد، هه ی بی داد له دهس

زهمانه من کردگه وه پهن خیش و بیگانه (فولکلور)
 خیشته [ن] ۱ - طابوق ۲ - لبن، لبنه
 خیشتهك [ن] ۱ - نظام، قانون عام ۲ - السبیل
 القویم: له خیشتهك دهرجگه.
 خیشتیر [ن] عامل الطابوق واللبن.
 خیشته برین [چ] عمل الطابوق واللبن.
 خیل [ن] ۱ - فخذ من العشيرة: خیل ناوخاس
 چهرمه وه نندیین ۲ - آل: خیل علی ۳ - طائفة،
 مجموعة من الناس.

سهرپه رشتکاری چلپ

محمد زهناوی

رقم الايداع في المكتبة الوطنية ببغداد ۳۴۴ لسنة ۱۹۸۸

